

פנינים לשבת

ממעייני היהדות

פרשת "תולדות"

כ"ט מרחשון תשע"ד, (02/11/2013)

מוקדש לע.ג. בתנו היקרה
אודליה פינקלר ע"ה

בת זהבה ושמעון תורג'מן יבדלא"ו
 נלב"ע ביום שלישי כ"ו סיון תשע"ג

ת.נ.צ.ב.ה

ליקט וערך:
 שמעון תורג'מן

ירושלים	תל אביב	חיפה	באר-שבע	חשפונאים
16:14	16:29	16:18	16:29	16:31
17:26	17:27	17:25	17:28	17:27

כניסת שבת

יציאת השבת

תוכן עניינים

<u>מס'</u>	<u>הנושא</u>	<u>עמ'</u>
1 .	פרשת חיי שרה – על הפרשה	2
2 .	לקח טוב מהפרשה	10
3 .	דברי חכמה מחכמינו על הפרשה	21
4 .	בין אדם לחברו	51
5 .	במעגל השנה היהודית, מושגים ביהדות ודמויות חשובות בהיסטוריה היהודית	53
6 .	סיפור ופתגם – עם מוסר השכל	74
7 .	החיים הבריאים	82
8 .	אירועים היסטוריים שקרו בשבוע הזה לפני שנים	90
9 .	המקורות מהם לוקטו הפנינים לפרשה ומוספיה	93
10 .	רשימת פרסומי גמ"ח תורג'מן בנושא מעגל השנה ובנושא מעגל החיים של היהודי לכניסה או להסרה מרשימת התפוצה , נא לפנות לדוא"ל: h-tourjy@smile.net.il	בכריכה האחורית

על הפרשה . 1

1.1 . נתונים על הפרשה

פרשת תולדות היא הפרשה החמישית בספר בראשית הפרשה מתחילה בפרק כ"ה פסוק י"ט ומסתיימת בפרק כ"ח פסוק ט' שם הפרשה היא המילה השניה והשלישית בה פותחת הפרשה : "ואלה תולדות יצחק" בפרשה זו יש 106 פסוקים.

נתונים סטטיסטיים – מספריים על פרשת וירא											
מצוות לא תעשה	מצוות עשה	סה"כ מצוות	סה"כ אותיות	סה"כ מילים	סה"כ פסוקים	סה"כ פרקים	סה"כ שורות בס"ת	ומסתיימת ב-		הפרשה מתחילה ב-	
								פסוק	פרק	פסוק	פרק
0	0	0	5,426	1,432	106	3	173	פסוק	פרק	פסוק	פרק
								ט'	כ"ח	י"ט	כ"ה
0	0	0	10	10	9	10	9	דירוג פרשת תולדות בפרשות חומש בראשית			
37	37	41	33	34	29	29	35	דירוג פרשת תולדות בפרשות חמישה חומשי תורה			

1.2 . ההפטרה

ההפטרה לשבת זו – ערב ר"ח כסלו היא "ויאמר לו יהונתן מחר חודש" מספר שמואל א' פרק כ' מפסוק י"ח עד סוף הפרק: "ובין זרעי ובין זרעך עד עולם"

מברכים את חודש כסלו

מברכים את חודש כסלו שיחול ביום ראשון ושני . המולד יהיה ביום ראשון 12 בצעהריים_14 דקות ו - 4 חלקים

1.3 . תוכן הפרשה

א , יעקב ועשו (כה, יט-לד)

עשרים שנה חלפו מאז נשא יצחק את רבקה לאישה, ועדיין אין להם ילדים. השניים מרבים בתפילה, הקב"ה שומע לתפילתו של יצחק, ורבקה הרה. היא חשה כי משהו מוזר מתחולל בבטנה, תנועות מואצות של סימני החיים

שבקרבה. היא פונה לשמוע את דבר נביא ה', והוא מגלה לה כי בבטנה תאומים, המייצגים שני לאומים. השניים, כך הוא אומר, עתידים להתעמת במהלך הדורות, ותחושותיה בעת ההיריון רק מדגימות את מאבק האיתנים שיתגלה מייד לאחר הלידה.

ראשון נולד תינוק אדמוני ושעיר ושמו עשו. אחריו, אוחז בעקבו, יוצא יעקב. יצחק בן שישים שנה בלידתם.

התאומים גדלים, ובקלות ניתן להבחין בהבדלים התהומיים ביניהם. עשו – ערמומי, חמדן וגס רוח, ואילו יעקב – עדין, ישר-דרך וירא-שמים. יצחק הולך שבי אחר עשו. הוא מאמין כי בתוך הנער הגס והאליים שוכנת נשמה גדולה, ויש לקרבו ולחנכו מתוך תקווה גדולה. רבקה, מעדיפה את יושרו ותמימותו של בנה הצעיר יעקב.

יום אחד, עשו חוזר עייף ממעלליו בשדה, ויעקב בבית עוסק בהכנת תבשיל עדשים. עשו רעב ותאב, מבקש מיעקב להלעיטו בתבשיל המהביל. יעקב, מודע לחולשתו של אחיו, מציע עסקה: נזיד העדשים תמורת זכות הבכורה השמורה לעת-עתה לעשו. עשו הרעב בזו לבכורה שהינה ערך ערטילאי עבורו, והוא ממהר לקבל את ההצעה בשבועה.

ב , יצחק יושב בגרר (כו, א-יא)

שוב רעב בארץ כנען (ישראל). יצחק מגיע לגרר, אל אבימלך מלך פלשתים, בדרכו למצרים. ה' נגלה אליו ואוסר עליו לרדת מצרימה. הוא, יצחק, משעלה למזבח היה ל'עולה תמימה' ואסור לו לעזוב את ארץ ישראל. הקב"ה מבטיח לו את כל הברכות שהובטחו לאברהם על ירושת הארץ והקמת אומה גדולה.

יצחק קובע את מושבו בגרר. לשאלת אנשי המקום אודות האישה היפה שלצידו, הוא הולך בדרך אביו אברהם ואומר כי היא אחותו.

יום אחד, עוקב אבימלך מחלונו אחר זוג המתיישבים החדשים, ומתרשם על-פי התנהגותם כי הינם זוג, בעל ואישה. הוא קורא ליצחק ומתרעם על כך שהציג את האישה כאחותו, דבר שהיה עלול להביא לחיזורים אסורים אחריה. יצחק מסביר שחשש לחייו.

אבימלך מפרסם צו מלכותי לפיו אין להציק או להרע ליצחק ולרבקה. קנאה ומשטמה בארץ פלשתים (כו, יב-כה)

יצחק הופך תושב קבע בארץ פלשתים שבירתה גרר. ברכת ה' מלווה אותו והוא מתעשר מאוד. אבימלך חש כי עוצמתו של יצחק עלולה לסכן את השקט בבירה והוא מבקש ממנו להתרחק. יצחק מקבל את הבקשה ויורד

לשבת בנחל גרר. אולם הקנאה והמשטמה של אנשי פלשתים רודפת אחריו. כאשר עוסקים עבדיו בחפירת בארות, הם מגלים מהר מאוד כי יש מי שעמל לסותמם. יצחק ממשיך ומתרחק פעם אחר פעם, עד שפוסקת תופעת סתימת הבארות, והוא מתיישב עם כל מחנהו בבאר שבע.

ג . יצחק ואבימלך כורתים ברית (כו, כו-לג)

הקב"ה נגלה אל יצחק אשר חש נרדף ומבטיח לו כי יגן עליו ויברכהו. יצחק מודה לה' בהקמת מזבח.

אבימלך חושש כי עזיבתו של יצחק בתחושה של נרדף ומגורש הינה טעות מדינית. הוא יוצא אליו בראש פמליה מכובדת ומבקש לפייסו ולכרות עמו ברית שלום. יצחק מעלה טענות קשות בפני אבימלך על היחס לו זכה בארץ פלשתים. אבימלך מפייס את יצחק והשניים כורתים ברית שלום לדורות.

ד . ממעללי עשו (כו, לד-לה)

התורה מספרת כי בהגיעו לגיל ארבעים מחליט עשו לשאת שתי נשים. עשו מנסה ליצור דימוי חיובי של איש משפחה ההולך בדרך אביו שנישא אף הוא בגיל ארבעים. אך עשו, שלא כאביו, בילה את כל שנותיו הקודמות ברדיפתן ועניין של נשים נשואות. ואכן גם עתה, מציינת התורה, הנשים שמביא עשו הביתה גורמות מורת רוח רבה ליצחק ולרבקה.

ה . יעקב מתחכם וזוכה בברכת יצחק (כו, א-מא)

יצחק עובר כבר את גיל 120 וחושש כי יום מותו קרוב. תקוותו לראות את עשו בנו חוזר בתשובה עוד לא נגוזה, והוא קורא לו ומבקש ממנו שיצא להביא ציד. כשיחזור, כך מבטיח יצחק, יזכה לברכה מיוחדת שתלווה אותו ואת זרעו עד עולם.

רבקה, עדה אילמת למעמד, שומעת את הדברים ויודעת כי צריך לעשות משהו. היא קוראת לבנה האהוב יעקב ומצווה עליו ללכת לאבא וליטול את הברכות במקום עשו.

יעקב, תם וישר, מתקשה להבין כיצד יוכל לעשות את הדבר. אך חזקה עליו מצוותה של האם הצדקת. היא מלבישה אותו בבגדיו המיוחדים של עשו במטרה לחפות על השוני הרב בין יעקב העדין לעשו הגברתן והשעיר. היא מכינה גדי עיזים עשוי היטב כפי שיצחק אוהב, ושולחת את יעקב לאב הזקן.

יעקב נכנס לאבא יצחק, ומציג את עצמו כעשו תוך שהוא משתדל לא לומר שקר בוטה. יצחק שעניו כבר זקנו מלראות, מתפלא על השפה העדינה בפיו של "עשו" ומבקש למשש את גופו של הבן. התחפושת שארגנה רבקה עושה את שלה ויצחק מכריז בפליאה: "הקול קול יעקב והידיים ידי עשו". יצחק אוכל ושותה מהמטעמים, וכשרוחו טובה עליו הוא מעניק ליעקב ברכות נאצלות לברכת טל השמים ומשמני הארץ, וכן שלטון ושררה על פני אחיו.

יעקב יוצא נפעם כולו ומייד מגיע עשי, כולו תקווה וציפייה לברכה המיוחדת שהובטחה לו. כשמציג עשו האמיתי את עצמו בפני אבא, אוחזת חרדה גדולה את יצחק. הוא מבין כי כלתה הרעה אל עשו הרשע. משמים לא נתנו לו להעניק את הברכה לבן שכה רצה לנסות ולהעלותו אל דרך הישר. כששומע עשו כי זו הפעם השנייה שיעקב מושך את הבכורה מתחתיו, הוא נמלא חמה ופורץ בזעקות שבר. אך כל בקשותיו לאביו לברכו מושבות ריקם. עכשיו גם יצחק יודע כי הברכות הגיעו ליעקב והוא מעניק לבנו השבור ברכת תנחומים שאינה יכולה להחליף כמובן את הברכה העיקרית. עשו גומר בליבו להרוג את אחיו יעקב מיד כשאביהם ילך לעולמו, ומספר את הדבר למקורביו.

ו. יעקב בורח מהבית (כז, מב-מו, כח, א-ה)

רבקה השומעת ויודעת הכול, מגלה כי עשו זומם להרוג את יעקב. היא מצווה מייד על יעקב לברוח לפדן ארם, אל משפחתה הגרה שם. במקביל היא פונה אל בעלה יצחק ומתארת בפניו את הסבל הרב שגורמים לה נשי עשו בנות הארץ, ומעלה את חששה שגם יעקב ייקח אישה מבנות הארץ. יצחק קורא ליעקב ומצווה עליו ללכת אל פדן ארם ולמצוא לו אישה מבנות לבן בן בתואל אחי רבקה. בהזדמנות זו מברך שוב יצחק את יעקב.

ז. ממעללי עשו 2 (כח, ו-ט)

שוב מתגלה עשו כלהטוטן המנסה לייצר דימוי חיובי. עתה כששומע את סלידתם של אביו ואמו מבנות כנען, הוא מחליט לקחת אישה נוספת מבנות המשפחה – את מחלת בת ישמעאל. אך התורה רומזת כי עשו כדרכו מוסיף רשעה על רשעתו – נשאר עם נשותיו הרשעות ונושא אישה נוספת רשעית אף היא

1.4 . תקציר מהנושאים בהם עוסקת פרשת תולדות

א. בתחילת הפרשה נאמר "וְיֵאָלֶה תּוֹלְדֹת יִצְחָק, בֶּן אֲבִרְהָם, אֲבִרְהָם הוֹלִיד אֶת יִצְחָק". שואלים הפרשנים מדוע צריך לציין יצחק בן אברהם ושוב אברהם הוליד את יצחק ועל כך עונה רש"י שהיו ליצני הדור (הנשמות הטובות) אומרים שאביו האמיתי של יצחק היה אבימלך ולא אברהם לכן בא הכתוב ללמדנו שאכן אברהם הוא אביו של יצחק.

ב. כשרבקה אשת יצחק היתה בהריון היא הרגישה תנועות מוזרות בבטנה כפי שכתוב "וַיִּתְרַצְצוּ הַבָּנִים, בְּקֶרְבָּהּ" והסיבה לכך היתה שבכל פעם שעברה ליד בית מדרש או בית כנסת רצה ילד אחד לצאת וכשעברה ליד בתי מרזח ובתי הימורים לא חוקיים רצה ילד שני לצאת. לשאלתה ענה לה הקב"ה שיש בבטנה שני ילדים תאומים שמכל אחד יתפתח עם (לאום) גדול וששניהם יהיו בעימות מתמיד (מוכר!!) ומוסיף הקב"ה ואומר שהאח הצעיר ישלוט על המבוגר "וַיֹּאמֶר ה' לָהּ, שְׁנֵי גַיִם בְּבֶטְנְךָ, וְשְׁנֵי לְאֻמִּים, מִמֶּעַיֶן יִפְרְדוּ; וְלֵאמֹם מְלֵאִם יֵאָמֵן, וְרַב יַעֲבֹד צָעִיר". ואכן נולדו ליצחק ולרבקה שני תינוקות הראשון נולד שעיר כולו ויקראו שמו עשו מלשון עשוי (מוכן, נראה כמו ילד מגודל) ואחריו יצא תינוק שני אשר אחז בעקבו של התינוק הראשון ולכן קראו לו יעקב "וַיֵּצֵא הָרִאשׁוֹן אֲדָמוֹנִי, כְּלוֹ בְּאֶדְרֵת שְׁעָר; וַיִּקְרָאוּ שְׁמוֹ, עֵשָׂו. וְאַחֲרָי כֵן יֵצֵא אָחִיו, וַיְדוּ אֶחָזֶת בְּעֵקֵב עֵשָׂו, וַיִּקְרָא שְׁמוֹ, יַעֲקֹב".

ג. בכל היסטוריה של העם היהודי ובייחוד בתקופה זו אנו חווים את המשמעות של העימות בין העם היהודי, מצאצאיו של יעקב לאומה הערבית שיש המייחסים אותה לישמעאל ועשו.

ד. כשגדלו הילדים, ראו בבירור את ההבדלים ביניהם, עשו היה ערמומי, חמדן וגס רוח ואילו יעקב היה איש תמים וישר. "וַיִּגְדְּלוּ, הַנְּעָרִים, וַיְהִי עֵשָׂו אִישׁ יָדַע צִיד, אִישׁ שֹׁדֵד; וַיַּעֲקֹב אִישׁ תָּם, יֹשֵׁב אֹהֲלִים". יצחק העדיף את עשו היות והיה איש ציד ודאג למזונות אביו (המדרש מספר שעשו היה "מתחמן" את יצחק והצטייר בעיני יצחק כאיש טוב בה בשעה שהתנהגותו היתה רשעה) ובנוסף האמין שקיימת בעשו היכולת לשפר מעשיו, ואילו רבקה העדיפה את יעקב שהיה איש תם יושב אהלים. "וַיֵּאָהֵב יִצְחָק אֶת עֵשָׂו, כִּי צִיד בְּפִיו וְרַבָּקָה, אֶהָבֶת אֶת יַעֲקֹב".

ה. באחד הימים חזר עשו מהשדה שהוא עייף ורעב מה שנקרא בימינו "מת מרעב" וראה שיעקב הכין נזיד עדשים. עשו ביקש מיעקב שיתן לו מהאוכל. "וַיֹּזֵד יַעֲקֹב, נְזִיד, וַיָּבֵא עֵשָׂו מִן הַשָּׂדֶה, וְהוּא עָיִף. וַיֹּאמֶר עֵשָׂו אֶל יַעֲקֹב, הֲלֵעֵיטֵנִי נָא מִן הָאֲדָם הָאֵדֶם הַזֶּה". יעקב החליט לנצל הזדמנות זאת וביקש בתמורה לקנות את הבכורה (מה שבעולם העסקים נהוג לכנות "ניצול הזדמנות") "וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב מְכָרָה כִּיֹּס אֶת בְּכֹרְתְךָ" ואכן עשו שהיה על סף עילפון ובנוסף זלזל במשמעות הבכורה הסכים "וַיֹּאמֶר עֵשָׂו, הֲנִה אֲנֹכִי הוֹלֵךְ לָמוֹת

וְלָמָּה זֶה לִי, בְּכֹרֶה. וְנִשְׁבַּע לִיעֲקֹב עַל כֵּךְ שֶׁהוּא מוֹוֹתֵר עַל הַבְּכוֹרָה. וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב, הַשְּׁבַע לִי כִּיֹּס, וַיִּשְׁבַּע, לוֹ, וַיִּמְכֹּר אֶת בְּכוֹרְתּוֹ, לִיעֲקֹב”

ז. עברו מספר שנים ושוב היה רעב הארץ ואולם הפעם הקב"ה מורה ליצחק לא לעזוב את הארץ וחוזר על ההבטחה שעם ישראל יהיה עם גדול ושארץ ישראל תהיה שייכת לעם היהודי "גֹּר בְּאֶרֶץ הַזֹּאת ... וְהִרְבִּיתִי אֶת זַרְעֲךָ, כְּכֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם, וְנָתַתִּי לְזֶרְעֲךָ, אֶת כָּל הָאֲרֶצֶת הָאֵל" וְאֵכֵן יִצְחָק נִשְׁאָר בְּאֶרֶץ וּמִתְיִשֵּׁב בְּאֶרֶץ גֵּר." וְ

כשהתיישב יצחק בגרר הוא פחד שיהרגו אותו ויקחו את רבקה שהיתה אשה יפה לכך מיחזר יצחק את הרעיון של אברהם והכריז שרבקה אחותו. וַיִּשְׁאַלוּ אַנְשֵׁי הַמָּקוֹם, לְאִשְׁתּוֹ, וַיֹּאמֶר, אֶחָתִי הוּא כִּי יֵרָא, לֵאמֹר אִשְׁתִּי, פֶּן יִהְרַגְנִי אַנְשֵׁי הַמָּקוֹם עַל רַבְקָה, כִּי טוֹבַת מְרֵאָה הוּא" לאחר מספר ימים השקיף אבימלך מלך גרר וראה שיצחק מתנהג עם רבקה לא בדיוק כמו עם אחות אלא יותר מתנהג עימה כמו אשתו. מִיד קוֹרָא אֲבִימֶלֶךְ לִיצְחָק וְשׂוֹאֵל אוֹתוֹ לִפְשֵׁר הַמַּעֲשֵׂה. יִצְחָק עֹנֶה לוֹ וַיֹּאמֶר אֵלָיו, יִצְחָק, כִּי אָמַרְתִּי, פֶּן-אָמוֹת עָלֶיךָ". אֲבִימֶלֶךְ מִסְבִּיר לִיצְחָק אֵת הַטְּעוֹת שֶׁל יִצְחָק וְאוֹמֵר שֶׁהִיא יְכוּל לַגְרוֹם לְמַצַּב בּו יִקַּח אִישׁ מֵאֲנָשֵׁי גֵרֵר אֶת רַבְקָה לְאִשָּׁה וַיַּעֲבוֹר עַל אִסוּר אִשְׁתׁ אִישׁ. מִיד מוֹצִיא אֲבִימֶלֶךְ הַנַּחֲיָה לַעֲמוֹ שֶׁלֹּא יִפְגְּעוּ בִיצְחָק וּבְרַבְקָה וַיִּצְוּ אֲבִימֶלֶךְ, אֶת כָּל הָעָם לֵאמֹר: הַנְּגִעַ בְּאִישׁ הַזֶּה, וּבְאִשְׁתּוֹ מוֹת יוֹמָת".

ח. בהמשך מחליט יצחק לבצע השקעה נבונה בגידולי הקרקע ואכן הצליח להגדיל את רכושו פי 100. וַיִּזְרַע יִצְחָק בְּאֶרֶץ הַהוּא, וַיִּמְצָא בַשָּׁנָה הַהוּא מֵאָה שְׁעָרִים". יִצְחָק הִיָּה מֵה שֶׁנִּקְרָא מִשְׁקִיעַ סוֹלִידִי וְלֹא בְבוֹרְסָה עַל בְּסִיס תְּשֻׁקִיפִים, וּבוֹדָאִי לֹא בַקְנִיית אַגְרוֹת חוֹב עַל פִּי הַבְּטָחוֹת הַבְּעָלִים וְלִכֵּן לֹא נִזְקַק ל"לַתְּסַפּוֹרֶת" אַג"ח.

ט. בגרר מתחיל שוב הוויכוח על בארות המים כשבכל פעם שעבדי יצחק חופרים באר הפלשתים סותמים אותה כשלבסוף מגיע מלך גרר ויצחק להסכם שלום. אַחַת הַבְּאֵרוֹת שֶׁלֹּא רָבו עֲלֶיהָ נִקְרָאָה בְּשֵׁם רַחוּבוֹת וַיִּקְרָא שְׁמָהּ, רַחוּבוֹת, וַיֹּאמֶר כִּי עֲתָה הִרְחִיב ה' לָנוּ, וּפְרִינוּ בְּאֶרֶץ" כשהעיר רחובות נקראת על שם הבאר. הָרִיב עַל הַמַּיִם הַתְּקִיִּים גַּם בַּשָּׁנִים הָרֵאשׁוֹנוֹת לַהֲקַמַּת מַדִּינַת יִשְׂרָאֵל הִיָּה רִיב גְּדוֹל עַל הַמַּיִם כְּשֶׁהִסוּרִים תִּכְנְנֻ לַהֲטוֹת אֶת מִימֵי נַחַל הַבְּאֵנִיִּים שֶׁלֹּא יִגִּיעוּ לַכְּנַרֶת

י. יִצְחָק בִּהְגִיעוֹ לַגִּיל 120 כְּהוֹ עֵינָיו (הַחַל לַהֲתַעֲוֹר) מִבְּקֵשׁ מַעֲשׂו שִׁיצוֹד צִיד וַיִּכֵּן לוֹ מִטְעָמִים עַל מִנַּת שִׁיבְרָכוֹ לַפְּנֵי שִׁימוֹת "וַעֲשֵׂה לִי מִטְעָמִים כְּאֲשֶׁר אֶהְבֵּתִי, וְהִבִּיאָה לִי וְאֵכְלָה בְּעִבּוֹר תְּבָרְכֶךָ נַפְשִׁי, בְּטָרֶם אָמוֹת"

יא. רבקה שיעקב היה הבן המועדף עליה, ברגע ששומעת את בקשתו של יצחק מעשו החליטה לבצע מעשה על מנת שיעקב לא יקופח. רבקה קוראת ליעקב ומספרת לו על בקשת יצחק ומבקשת ממנו שיביא לה שני גדיי עיזים על מנת שתכין ארוחת גורמה

כשרה כמו שיצחק אוהב "לך נא, אל הצאן, וקח לי משם שני גדיי עזים, טבים ואעשה אתם מטעמים לאביך, כאשר אהב" בנוסף, דורשת רבקה מיעקב להתחפש לעשו וליתול את הברכות. יעקב מנסה לסרב ואומר שיצחק יגלה שיעקב מנסה לרמותו שהרי עשו היה איש שעיר ויעקב לא, ויעקב חשש שמא אביו יגע בידיו ויגלה את מעשה המרמה ויביא עליו קללה ולא ברכה "ויאמר יעקב, אל רבקה אמו: הן עשו אחי איש שער, ואנכי איש חלק. אולי ימשני אבי והייתי בעיניו כמתעתע והבאתי עלי קללה, ולא ברכה"

כדי לשכנע את יעקב אומרת לו רבקה שהיא תספוג את הקללה "ותאמר לו אמו, עלי קללתך בני אף שמע בקלי, ולך קח לי." ואכן יעקב שומע בקולה ולובש את בגדי עשו ומביא ליצחק אוכל שרבקה הכינה. יעקב מגיע ליצחק ויצחק שואלו לשמו, יעקב עונה "אנכי עשו בכרך". המדרש מסביר שיעקב אמר אנוכי, (הפסקה) עשו בכורך שהכוונה אנוכי יעקב (פסיק-אתנחתא בדיבור) ועשו הוא הבכור שלך. מהדו-שיח יצחק מתחיל לחשוד היות ופרק הזמן שעבר היה קצר "ויאמר יצחק אל בנו, מה זה מהרת למצא בני" יעקב עונה ליצחק "ויאמר, פי הקרה ה' אלהיך לפני". כעת חשדו של יצחק גובר בעיקר לפי סגנון הדיבור של יעקב. היה ידוע ליצחק שעשו לא הקפיד לשלב בדיבורו את שמו ושל הקב"ה לכן מחליט יצחק לבדוק את הידיים "ויאמר יצחק אל יעקב, גשה נא ואמשך בני" לאחר שיצחק ממשש את ידיו של יעקב הוא אומר "הקל קול יעקב, והידיים, ידי עשו".

ג. בחולון, במתחם של מוזיאון הילדים ישנו מוזיאון מיוחד הנקרא "דיאלוג בחשיכה". מוזיאון זה בא להמחיש למבקרים בו את חיינו של העיוור וכבוד הראיה (יצחק אבינו), במוזיאון זה נחשפים המבקרים לצורת התמודדות של העיוורים שבאה ליד ביטוי בחידוד יתר של שאר החושים: השמיעה, המישוש, הריח וטעם. לכן שאומר יצחק שהיה כבד ראיה "הקול קול יעקב והידיים ידי עשו" הוא פשוט חידד את חוש השמיעה "הקול קול יעקב" ואת חוש המישוש "והידיים ידי עשו" כתובת אתר המוזיאון

<http://www.childrensmuseum.org.il/front/ShowArticle.aspx?ItemID=1294>

ד. יצחק שואל את יעקב "ויאמר, אתה זה בני עשו" ויעקב עונה "ויאמר, אני" ושוב על מנת לברוח מהשקר לא אומר יעקב אני עשו אלא מסתפק במילה "אני". לאחר שיצחק מסיים את הסעודה הוא מברך את יעקב בברכת עושר ושלטון "ויתן לך, האלהים, מטל השמים, ומשמני הארץ ורב דגן, ותירש. יעבדוך עמים, וישתחוו לך לאמים, הוה גביר לאחיה, וישתחוו לך בני אמה; ארריך ארור, ומברכך ברוד".

טו. עשו חוזר מהציד ומכין ארוחה ומגיש אותה ליצחק. יצחק לא מבין מה קורה ושואל את עשו: "ויאמר לו יצחק אביו, מי אתה? ויאמר, אני בנך בכרך עשו". יצחק נבהל מאד "ויחרד יצחק חרדה, גדלה עד מאד" ומתפלא מי היה האיש שהאכיל אותו וזכה לברכות "ויאמר מי אפוא הוא הצד ציד ויבא לי ואכל מכל בטרם תבוא ואברכהו; גם ברוד יהיה"

ואולם יצחק הבין שמדובר ביעקב לכן הוסיף "גם ברוך יהיה". עשו מבקש גם ברכה מאביו ואולם יצחק לאחר שהבין שלמרות שיעקב לקח במרמה את הברכות זהו כנראה רצון הקב"ה מברכו בברכה צנועה יותר. "הִנֵּה מְשַׁמְנֵי הָאָרֶץ, יְהִי מוֹשְׁבֶךָ, וּמִטַּל הַשָּׁמַיִם מֵעַל. וְעַל חֲרֶבֶךָ תַחֲיֶיהָ, וְאֶת אָחִיךָ תַעֲבֹד וְהָיָה כְּאִשְׁרֵי תְרִידָה, וּפְרִקְתָּ עָלָיו מֵעַל צְוֹאֲרֶךָ".

טז. בעקבות כך מחליט עשו להרוג את יעקב לאחר שיצחק ימות "וַיֹּאמֶר עֲשׂוּ בְלָבוֹ, יִקְרְבוּ יָמֵי אָבֶל אָבִי, וְאֶהְרָגְהָ, אֶת יַעֲקֹב אָחִי" לרבקה נודע על מזימתו של עשו והיא משכנעת את יצחק לשלוח את יעקב לחרן על מנת שימצא לו אשה מבני משפחתם. יצחק קורא ליעקב ומצווה אותו ללכת למשפחתה של רבקה, לבית לבן על מנת שימצא לו שם אשה "קוּם לֶךְ פְּדֹנָה אָרֶם, בֵּיתָה בְּתוֹאֵל אָבִי אִמְךָ וְקַח לָךְ מִשָּׁם אִשָּׁה מִבָּנוֹת לְבֶן אָחִי אִמְךָ" יעקב החליט לשמוע לעצתו של יצחק גם משום כיבוד אב ואם וגם שפחד מעשו אחיו "וַיִּשְׁמַע יַעֲקֹב, אֶל אָבִיו וְאֶל אִמּוֹ; וַיֵּלֶךְ, פְּדֹנָה אָרֶם"

יז. עשו שרואה שדעתם של יצחק ורבקה לא נוחה מבנות המקום לוקח לו לאשה את בתו של ישמעאל "וַיֵּלֶךְ עֲשׂוּ אֶל יִשְׁמָעֵאל, וַיִּקַּח אֶת מַחֲלַת בַּת יִשְׁמָעֵאל בֶּן אַבְרָהָם אַחֹת נְבִיּוֹת עַל נָשָׁיו לֹא לְאִשָּׁה" ואולם לא גירש את נשיו הקיימות אלא הוסיף עליהם שנאמר "עַל נָשָׁיו לֹא לְאִשָּׁה".

2.1 . "נקודה טובה" – רעיון מהפרשה, במבט עכשווי.

מה בין הרשת החברתית לרעות / ר' משה רוט

בעידן המודרני, כולנו מחוברים ומקושרים זה לזה באמצעי תקשורת מודרניים ומקוונים (און-ליין). הרשתות החברתיות החליפו את ההתקהלות בכיכר העיר ואת שיחות הנפש וכולנו שולחים ל"כולם", ציוצי טוויטר, הודעות ווטסאפ, קישורי פייסבוק, שיתופי מידע, הצעות חברות, אישורי LIKE (אהבתי...) ועוד.

האם העזרים הטכנולוגיים הללו הופכים את החברות והרעות לטובה ועמוקה יותר, או שמא ההיפך, לרחבה, שטוחה ורדודה?!

מתברר, שבעידן המודרני המילים איבדו מעט את עומק משמעותן. כל מי שעשית לו פעם "לייק" במרשתת (ברשת), הופך פתאום ל"חבר", וכל זר למחצה, זוכה לצ'פחה ולכינוי "אחי" (הרבה לפני העידן של נפתלי בנט...).

בפרשתנו – פרשת "תולדות", רוצה יצחק אבינו לברך את בנו עשיו. אך לפני כן הוא שולח אותו להכין לו סעודת בשר ציד טרי ודשן.

והדבר אומר דרשני. מדוע יצחק אבינו אינו יכול או לא רוצה לברך את בנו "על קיבה ריקה"?

האם הסטייק העסיסי שעשיו יגיש לאביו, הוא יהיה הגורם לברכה?

האם יצחק אבינו זקוק ל"שוחד" שכזה, כדי לברך את בנו?

לא ולא!

התשובה היא, שכדי לברך את עשיו יצחק אבינו צריך להגיע לאווירה של שמחה וגם למצב של קרבה לבנו. והקרבה תיווצר על ידי הסעודה. "אבל רצה ליהנות ממנו שתהיה נפשו קשורה בנפשו בעת ההנאה, ויברך אותו בחפץ מלא ורצון שלם" (רמב"ן, בראשית, כה, לד), כדברי רבי יוחנן: גדולה לגימה (שתיית יין

וכנראה גם הסעודה שסביבה), שמקרבת רחוקים (מדרש אגדה [בובר] שמות פרק ב).

אין ספק שיצחק אבינו היה קרוב לעשיו בנו. אולם, כדי להגיע למצב נפשי עמוק של בְּרָכָה, הוא רצה להתקרב אליו עוד יותר וסעודה זו היתה הכלי לכך.

מעשה זה של יצחק מלמד אותנו כמה לקחים ותובנות:

- כל מעשה חשוב ומהותי דורש הכנה (שכלית וריגשית).
- מעשה הבא מתוך קרבה, כוחו ועוצמתו, גדולים יותר.
- קרבה אישית, היא מצב שאפשר וצריך ליצור אותו.
- בקרבה יש רמות שונות, זו למעלה מזו. תמיד אפשר להתקרב עוד...

כעת, כשאנו מצויידיים בתובנות אלה, על קרבה רוחנית, דרגותיה ההכנות איליה ואופן יצירתה, נוכל להבין ולהפנים, שלא כל "אחי" הוא אכן אח ולא הרי "חבר" וירטואלי, כחבר קרוב ואמיתי שאכן יעזור לנו בעת הצורך.

במסכת אבות כינסו חז"ל תובנות והמלצות רבות לחיים רוחניים ראויים. אחת ההמלצות דנה בנושא בו עסקנו – ביצירת קרבה עם ה"אחר".

"יהושע בן פרחיה אומר... וקנה לך חבר... (א, א). כאשר השימוש בלשון של קניין, מעיד על מאמץ ארוך טווח של חיפוש אחר אדם ראוי לחברות והשקעה ביצירת ומיסוד מערכת יחסים טובה.

מי מתאים להיות חבר?

ראשית, צריך שהמועמד לחברות יהיה אדם ראוי והגון: "כל שדעתו הוגנת עליו" (אבות דרבי נתן, נוסחא ב, פרק יח).

וכיצד "קונים" חבר?

ומהי דרך ה"קניין" ואופן יצירת הקרבה? "...אוכלים ושותים שניהם כאחד ומשיתים זה לזה (מדברים זה עם זה) ומגלה [לו] את נסתרו עליהם" (ומגלים זה לזה את סודותיהם), (שם).

ושאלת השאלות: מי בכלל צריך חבר. חבר – מדוע ולמה?!

בחברות יש סוגים שונים וגוונים רבים, אומר הרמב"ם (פירוש המשנה, אבות, פרק א). יש חבר של תועלת – מעין שותפות הדדית, שכל אחד מפיק ממנה תועלת, יש חבר של הנאה – שאיתו נהנים יחד. ויש גם חבר של ביטחון – חבר קרוב, שאיתו מתייעצים, בידיעה שהוא שומר את סודותיך לבטח. חבר שכיף לשוחח איתו ולהיות בחברתו.

ומי שמחפש חבר "בעל מְעָלָה", יחפש מעל כל אלה, גם שותפות בתפיסת העולם ובדרך, וברצון "לעשות טוב". וכך הופך החבר להיות בעצם "המשלים שלך",

כדברי חכמי המוסר שאמרו שאדם שאין לו חבר הרי הוא כיד שמאל, ללא יד ימין (בית הבחירה למאירי, שם).

ומהם תפקידיו של החבר – כיצד החבר (היד השנייה), מסייע לי?

• מאחר ו"טובים השניים מן האחד" וכוחם של השניים גדול בדרך כלל מכוחו של היחיד – הבודד, הרי שבעזרת האחוה והחברות הזאת, יזכה האדם מחברו, לסיוע ביישום מטרותיו ויעדיו (מתזור ויטרי, סימן תכה).

• החבר הקרוב, הוא גם האיש ממנו אנו מצפים שיעיר לנו על דרכינו, ישמש לנו כמִרְאָה, ויסייע לנו בתיקון מעשינו (רבינו יונה, שם).

הגדילו חז"ל ואמרו: "או חברותא (חבר/שותף), או מיתותא (מוות)" (תענית כג, א). ללמדך שהחבר, הינו חלק ממארג חייו הרוחניים והאיכותיים של האדם. וללא חבר קרוב, הוא משול כ"מת"...

להלן, כמה עצות של חכמי ישראל לדורותיהם, ליצירת חברות ומערכת יחסים טובה:

א. את מערכת היחסים יש להתאים לא רק לצרכיך ולתפיסת עולמך. אלא, "כאשר תתחבר, אל תתחבר לפי מידותיך, אלא התחבר לפי מידות חברך" (פירוש המשנה לרמב"ם מסכת אבות פרק א).

ב. חברות טובה היא כאשר כוונת כל אחד מהחברים היא "להשלים רצון חברו". בחברות טובה, על האדם לראות לא רק עצמו, אלא גם ובעיקר את חברו (שם).

ג. לא בכדי השתמשו חז"ל בלשון 'קנין' בנוגע לחברות, כדי ללמד אותנו שבתהליך של יצירת חברות טובה, צריך גם להשקיע משאבים – כסף וזמן (ברטנורא, שם).

אין ספק שכל מה שנאמר כאן על יצירת חיבור בין חברים (אכן, המילה חבר, משמעותה מחובר...), נכון על אחת כמה וכמה, לגבי החיבור וחיי הזוגיות עם החברה הגדולה מכולן של האדם – עם אשתו, כדברי הנביא: "וְהָיָא תְּחַבְּרֶתְךָ וְאִשְׁתְּ בְּרִיתְךָ" (מלאכי ב, יד).

ובעידן שלנו, בו אחוז הגירושין הולך ועולה כל הזמן, לצערנו, מקבלים הדברים משנה חשיבות תוקף.

נחתום ב"שיר הרעות" (מילים: חיים גורי, לחן: סשה ארגוב), המתאר את הרעות שהתקדשה בדם, בין הלוחמים "פי הבלורית והתואר", בימי קרבות הדמים של מלחמת העצמאות והשחרור.

...הרעות נשאנוך בלי מלים,

אפרה עקשנית ושותקת.

מלילות האימה הגדולים,

את נותרת בהירה ודולקת...

הרעות של חיי היום-יום, הינה אפורה ושותקת. חסרת ברק ותהילה, חיים של הטיית כתף ועזרה לזולת. אולם, מי שבנה את יסודות הרעות בימים ה"אפורים" ונשא אותה בלי מילים במעשים הקטנים יום יום, יוכל "ליהנות" מפירותיה, גם בשעת נסיון, בימים הקשים – בלילות האימה הגדולים (ל"ע). נסיים בתקווה ובתפילה, שלא יבואו עלינו עוד ימים קשים שכאלה... ושנדע לבנות חברות ורעות, גם בימים של שלום ושל סתם יום-יום...

בברכת שבת שלום

משה רוט

ארכיון "נקודה טובה": http://www.pirsuma.com/nekuda_tova

יש לך הערה או הארה? אשמח לקבל למייל:

nekudatova.roth@gmail.com

אהבת? הפץ בין חבריך

2.2. השבוע בפרשה – מסרים אקטואליים הנלמדים מהפרשה

אחי, אתה הכי הכי ! / ניר אביעד

"הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד" כתב דוד המלך בספר תהילים, ואכן לאחים ולאחיות שמשכילים לפתח מערכת יחסים טובה וקרובה אין ספק שטוב ונעים. הקשרים הרגשיים והחברתיים בין האחים בילדותם, ולאחר מכן בבגרותם, יכולים להיות מהחזקים והמשמעותיים בחייו של האדם, אך יחד עם זאת עלולים להיות גם מהמורכבים והמתסכלים שבהם.

בפרשת השבוע הנוכחית נקרא על לידתם של צמד התאומים יעקב ועשיו ועל המאבק ביניהם ומכירת הבכורה. ניתן לדון רבות על פרשה זו מזוויות שונות, אולם היום נתמקד בנושא שהוא תמיד אקטואלי וחשוב – יחסי אחים ואחיות במשפחה. ככלל, בספר "בראשית" כולו, שהוא כידוע השורש של כל התורה והיהדות, הקב"ה בחר לספר לנו על מספר מערכות יחסים בין אחים, כאשר חוט השני שמחבר בין הסיפורים הוא מתיחות ויריבות כזו או אחרת שמקורה בקנאה ובצרות עין. ההתמקדות המיוחדת של התורה על נושא זה מעוררת לשאלה מהי בכלל המשמעות הרוחנית של היות שני בני אדם "אחים", האם לעובדה שהם נולדו להורים משותפים יש חשיבות, כיצד כל אחד מאתנו יכול להתחזק באהבת אחיו ואחיותיו וכמובן כיצד נצליח לחנך את ילדינו לאהבה ואחוה ביניהם.

כבר בפרשת "בראשית" אנו קוראים את הסיפור על צמד האחים הראשון בהיסטוריה, קין והבל, שנגמר, לא עלינו, גם ברצח הראשון בהיסטוריה. היה זה קין "חמום המוח" שקינא בהבל על העובדה שהקב"ה קיבל את מנחתו ודחה את שלו, ועל כן הרגו.

בפרשת "וירא" בניו (מאימהות שונות) של אברהם אבינו, יצחק וישמעאל, אינם מתעמתים באופן ישיר, אבל ברור שישמעאל, לבקשת שרה, מורחק מפני יצחק משום השפעתו השלילית עליו ומשום עתידו להיות "פרא אדם", כפי שמביא הכתוב.

בפרשתנו הנוכחית נקרא על לידת יעקב ועשיו ועל שורש הסכסוך ביניהם שימשך גם בפרשות הבאות. הוויכוח המהותי בין שני האחים התחיל כבר בהיותם ברחם

אימם רבקה ("ויתרוצצו הבנים בקירבה"). תיאור זה מבקש להבליט את הניגוד הערכי הגדול בין השניים, כפי שהוא אכן הולך ומתבהר עם גדילתם. יעקב מתגלה כעדין, ישר-דרך ומסור לסביבתו ומשפחתו. לעומתו, עשיו מתגלה כאיש העולם הזה האמון על נהנתנות לשמה וכאדם המחפש את ההגשמה האישית ומימוש תאוות הגוף השונות. בשיא העימות, לאחר שעשיו ככה"נ התפקח והתחרט על מכירת הבכורה, הוא מבקש ומתכנן לרצוח את יעקב, וזה נאלץ לברוח לשנים רבות לגולה הרחוקה.

הקנאה בספר בראשית לא פסחה גם על נשים, ובפרשת "ויצא" אנו נחשפים ליחסיהן המורכבים של רחל ולאה. בתחילה רחל גילתה אכפתיות ומסירות נפש מופלאה כלפי אחותה עת מסרה לה את הסימנים מתחת לחופה עם יעקב ובכך סייעה לה להינשא לו, אולם לאחר מכן כשראתה את לאה זוכה לפרי בטן, בעוד היא היתה עקרה, האהבה והפרגון הפכו לקנאה קשה וצורבת. את הסיפור על קנאה וחילוקי דעות בין אחים נקרא כמובן בפרשת "וישב" על יוסף ואחיו. בעוד יוסף מספר (ואולי אף מתרברב) לאחים על חלומותיו בהם הם משתחווים לו, האחים לא יכלו לסבול את העלבון, רצו להרגו, זרקו אותו לבור ולאחר מכן מכרו אותו לעבד.

התיקון – אהרון ומשה. בספר "שמות" אנו קוראים שכאשר הודיע ה' למשה כי הוא זה שנבחר להיות השליח שיגאל את העם מעבדות לחרות, ולא אהרון, כפי שאולי היה מצופה, אהרון שמח על כך בלבבו, כפי שמעיד ה' למשה על אהרון: "והנה הוא יוצא לקראתך וראה ושמח בליבו". השמחה של אהרון על ההצלחה של משה ועל ה"ג'זב" הבכיר שקיבל הייתה אמיתית ולא מזויפת. הוא לא רק העמיד פנים של שמח, אלא ממש שמח ופרגן מכל הלב. אם נחשוב לרגע על הסיטואציה נבין שזה לא דבר של מה-בכך. אהרון בקלות היה יכול ליפול לרגשות ולמחשבות שנעשה לו עוול, שכך ראשית הוא היה הבכור, ושנית הוא היה זה שבמשך כל השנים, בהן משה חי בשלווה בארמון פרעה ולאחר מכן במדיין, סבל יחד עם העם וניסה לסייע ולהנהיג. מאהרון אנחנו לומדים, אם כך, את המידה הנפלאה של פרגון ושמחה כנה ואמיתית בהצלחתו של האחר. די אם נעצור לרגע ונחשוב עד כמה העולם היום כמכלול (וגם כל אחד מאתנו כפרטים...) מלא

בצרות עין, בקנאה, באנוכיות ובמאבקי אגו על כבוד ויוקרה, כדי שנוכל להעריך את אצילות הנפש של אהרון.

סיפורי המקרא, אם כך, מלאים במפגשים, עימותים ודילמות מחיי המשפחה, כאשר חלק ניכר מהקושי נובע סביב היחסים עם האחים.

גם בתקופתנו הנוכחית אין ספק שנושא זה מעסיק רבים וישנן לא מעט משפחות בהן במקרה הטוב היחסים בין האחים קרירים, ובמקרה הרע הם חבית חומר נפץ המתלקחת מידי פעם וגורמת לשסע ולריבים. מדוע זה כך? מה יש בקשר זה שהוא כה רגיש?

בשורש קנאת אחים מצוי רצונו העמוק של כל ילד לאהבה הבלעדית של הוריו. הכמיהה להיות יחיד ומיוחד בעיני ההורים נובעת מהעובדה שבראשית חייו של כל ילד אביו ואמו הם המקור לכל צרכיו ההישרדותיים והרגשיים (מזון, מחסה, חום, ליטופים ותחושת ערך). כשאחים נוספים נמצאים בטריטוריה הם מאיימים על כל מה שחינוני לרווחתו ולעצם קיומו, ופירוש הדבר ש"בגללם" עלול להיות לו פחות ממה שהוא רוצה וצריך. מסיבה זו אין זה פלא שילדים נאבקים לעיתים אף בצורה פראית להיות ראשונים והכי טובים, שכן מבחינתם פרוש הדבר הוא ביטחון קיומי ותחושת ערך. מבחינתם שאבא, אימא, ארגז הצעצועים וכל המרחב יהיו רק שלהם.

בנוסף, האחים שלנו הם לרוב המראה הכי חזקה למי שאנחנו באמת משום שהם גדלו באותה הסביבה ונושאים את אותם הגנים, כך שלהבדיל מלא מעט סיטואציות אחרות בחיים, בהן אנחנו נמנעים מלראות מי אנחנו באמת ולהתמודד עם הדמות שנשקפת מהמראה, עם אחינו ואחיותינו אנחנו צריכים פשוט להיות מי שאנחנו ולהתמודד. עם האחים שלנו לרוב אנחנו יכולים להיות כמו שאנחנו בלי מסיכות ובלי הצורך "להתחפש" כלפי חוץ ותמיד לנסות למצוא חן. במקום הזה ניתן לבטא גם את הצדדים הפחות יפים שלנו ועדיין להיות אהובים, כאשר האתגר הגדול הוא למרות שלא תמיד הכול יפה ופשוט להישאר חברים ולהסתדר. החוכמה היא לקבל את האח גם אם הוא מרגיז/אנוכי/שונה, ולמרות הקושי לא לרצות לזרוק אחד את השני אל הבור.

"לא תשנא את אחיך בלבבך" אומרת המצווה. לא רק שלא לשנוא כלפי חוץ ולא לפגוע ולהרע, אלא אנו ממש מחויבים לעקור כל שביב מכל אלה מעומק הלב.

היחס אל האחים (אלה הביולוגיים, אך במובן רחב יותר – הכוונה לכל עם ישראל) מוכרח להיות של אהבה..

במקורות מופיע הסיפור הבא על בחירתו של הר המוריה להיות משכן בית המקדש: היה היו שני אחים ולהם חווה משותפת. במשך שנים רבות הם עיבדו את החווה ביחד באחוה וברעות. הגיע היום שבו אחד מהם נשא אישה ולכן חילקו ביניהם את החווה. האח הנשוי בנה לעצמו בית חדש ועבר לגור שם עם אשתו, בעוד שהאח הרווק המשיך לחיות לבדו בבית החווה הישן. שני האחים המשיכו לעבד את שדותיהם המבורכים וקצרו רווחים. חלפו השנים, לאח הנשוי נולדו בינתיים עשרה ילדים, בעוד שהאח השני לא מצא עדיין את בת זוגו והוא נשאה בודד. באחד הלילות חשב לעצמו האח הרווק: "יש לי שדה גדול ומבורך, הפרנסה מצויה אצלי בשפע ובכל זה אני משתמש רק לעצמי. גם לאח שלי יש שדה גדול ומבורך, אבל הוא צריך להאכיל שנים עשר פיות!" ומחשבה למעשה – באמצע הלילה הוא קם ממיטתו, יצא מהבית אל הגורן, אסף בידיו מספר אלומות של חיטה, טיפס במעלה הגבעה שהפרידה בין בתי האחים והניח אותן יחד עם אלומותיו של האח הנשוי. והנה, באחד הלילות חשב לעצמו האח הנשוי: "כמה חבל. לי יש עשרה ילדים ואישה נפלאה – החיים שלי מלאים ומאושרים, בעוד שאחי המסכן בודד כל כך. כל מה שיש לו בחיים זו החיטה שלו...". וכך, באמצע הלילה הוא קם ממיטתו, יצא אל הגורן, אסף לחיקו מספר אלומות חיטה, טיפס במעלה הגבעה וצירף אותן לאלומותיו של אחיו. מידי לילה פסעו האחים הלוך ושוב. כל אחד מהם עלה על הגבעה, חצה את גבול השדות והוסיף חיטה לגורן של אחיו, כאשר מידי בוקר היה תוהה כל אחד איך זה שערמת החיטה בגורן שלו מתברכת ונראה כאילו אינה מצטמצמת כלל...? באחד הלילות, בעודם מטפסים להביא את אלומותיהם זה לזה, נפגשו שני האחים בפסגת הגבעה. הם הבינו מיד מה קרה, נפלו זה לזרועותיו של זה, התחבקו, בכו, והתנשקו. ראה הקב"ה את האהבה שהייתה על אותה הגבעה בין שני האחים ולכן בחר במקום זה לבנות את בית מקדשו.

כיצד לחנך את ילדינו לאהבה ביניהם?

ידוע שילדים הם כמו צב – הם לוקחים את הבית שלהם לכל מקום, ולכן הורים שמשכילים לחנך את ילדיהם לחיים ללא תחרות, לרעות, לפרגון ולשיתוף אחד

עם השני, יטמיעו בהם ערכים חשובים שילוו את הילדים בהמשך חייהם לכל מקום אליו יפנו.

א. קינאה נוצרת כאשר אחד הילדים חושב שהטוב של השני בא על חשבוננו או שמעריכים את הילד השני יותר מאשר אותו. האתגר שלנו כהורים הוא לתת לכל ילד את ההרגשה שהוא אהוב, חשוב ויקר בלי קשר לעצם העובדה שגם אחיו אהובים, חשובים ויקרים. כל ילד צריך לזכות בהערכה על הייחודיות שלו ועל התכונות המיוחדות רק לו. יש לתת אישור ונתינת תוקף בדרך של אהבה ואכפתיות לאישיותו של כל ילד, כך שכל אחד יגדל עם ביטחון עצמי ולא ירגיש מאוים מהצלחת אחיו. את זה קל יותר לומר מאשר לעשות מפני שבהכרח אופיו של ילד אחד תואם יותר את הציפיות שלנו וקל לנו יותר לחבבן מאשר את אחיו השונה ממנו. העדפה של ילד אחד על פני אחיו היא מתכון בטוח לבעיות, כמו גם השוואות שנעשות בין ילדים, כדוגמת: "למה אתה לא יכול להיות חכם/ נחמד/ מסודר/ עוזר וכו' כמו אחיך". פועל יוצא מהבנה זו היא לתת לכל הילדים באופן שווה (חיבה/סוכריות/מתנות) ולהימנע מתחושת הקיפוח. על כך אמרה הגמרא: "לעולם אל ישנה (=יעדיף) אדם בנו בין הבנים שבשביל שנתן יעקב ליוסף יותר משאר בניו נתקנאו בו אחיו ונתגלגל הדבר וירדו אבותינו למצרים". התיקון של הקנאה הוא כמובן להרבות בעין טובה. עלינו לחנך את עצמנו ואת ילדינו לראות את הטוב בזולת ובמציאות. ככל שהילד יגדל לשמוח בהצלחת אחיו וירגיש שלהוריו יש שפע אהבה לתת גם לו, כך הוא יפתח כלים לחיים של שמחה ונחת רוח בהמשך חייו.

ב. דרך משמעותית לחנך את ילדינו לאהבה ביניהם היא להגדיל את המכנה המשותף בבית, או בשפה אחרת – ליצור נקודות מפגש וחוויה משותפות ורבות ככל האפשר. ארוחות שבת, טיולים בחיק הטבע, לימוד תורה יחדיו או בילוי בלונה-פארק – כה חשוב לבלות כמשפחה ביחד וליצור לילדים מאגר חוויות וזיכרונות משותף שיבנה את הקשר ביניהם לכל החיים. כיום מקובל שלכל ילד יש חדר נפרד, ובשם סיסמאות של "פרטיות" ו"פיתוח האינדיבידואל" מונעים מהם את החיבור, הגיבוש וכור ההיתוך שבלינה משותפת. כמובן שמגיל מסוים הגיוני שלכל אחד תהיה את הפינה שלו, אולם ה"ביחד" הזה של הילדות הוא התשתית לכל החיים. יתר על כן, במציאות חיינו

הנוכחית, לצערנו, רבים מידי הם ההורים שמציידים את ילדיהם במכשיר טלוויזיה או במחשב אישי בחדר, כאשר נקודות הממשק המשפחתיות עברו להיות ליד המקרר בזמני הפרסומות. מי שכבר הכניס את המכשיר הזה הביתה לפחות שישתמש בו כדי לכנס את כולם לישיבה יחד, במקום שכל אחד יסתגר פיזית ומנטאלית מעבר לקירות בטון ודלתות סגורות.

ג. כלל גדול בחינוך ילדים הוא למעט להתערב בריב בין האחים ולתת להם לפתור את הבעיות ביניהם לבדם. אין הכוונה חלילה להתעלם ולתת להם "לכסח" אחד את השני, אולם מעורבות מינימאלית תחייב את הילדים להסתדר ולפתח תקשורת בריאה המבוססת על גמישות והתחשבות הדדית וגם תמנע מאחד הצדדים להרגיש שההורה אוהב אותו פחות משום שהוא צידד באח השני. ילדים ברוב המקרים יודעים את הגבול, ולמרות שנראה לנו שזה סוף העולם, הם לא יזיקו אחד לשני באמת. הורה שממהר לכבות מידיית את כל השריפות ולפתור את כל העימותים אולי מרוויח שקט בטווח המידי, אבל יוצא נפסד לטווח הארוך.

ד. כמו בכל שאר תחומי החינוך, הדבר היעיל ביותר הוא כמובן דוגמא אישית. יש לכוון לערכים של אחדות המשפחה באמצעות הדגמה של כבוד והערכה לבני משפחתנו, ובמיוחד לאחים ולאחיות של ההורה. בנוסף, כדאי לציין ולשבח את הדברים הטובים שאחרים, ובמיוחד ילדינו, עושים זה למען זה. אלו הן התכונות שיש לדבר עליהן, לחגוג ולהרים על נס. על ידי כך נראה לילדינו שהתנהגויות אלה הן בעינינו בעלות הערך הגבוה ביותר, הרבה יותר מאשר, לדוגמא, ציונים טובים או הישגים אקדמיים. הילד ויתר ונתן מחבילת הביסקוויטים שלו לטובת אחיו? נעשה מזה חגיגה שלמה! הילדה התגברה ולא החזירה מכה לאחותה הקטנה? נציין את זה לטובה עד סוף הדורות! כך נבסס את הערכים הללו כערכים יקרים וחיוניים בביתנו כבר משלב הינקות.

גם אם בבגרותנו אחינו ואחיותינו אינם החברים הכי טובים שלנו בעולם, וגם אם הקשר עימם אינו על בסיס יום-יומי, עדיין מבחינות רבות הם יישארו תמיד האנשים הקרובים לנו ביותר. לראייה, אם נצטרך עזרה אמיתית סביר להניח שהם יהיו הראשונים שנפנה אליהם וכמעט תמיד נתקבל בסבר פנים טובות

וברצון כן ואמיתי לסייע, וזאת משום שבאופן הכי טבעי, ומבלי צורך לעבוד על כד, תכונת הערבות הדדית קיימת בין אחים. לצערנו, בעידן בו לרובינו יש על המסך 1000 "חברים" בפייסבוק, בעוד בפועל מי שיש לו חבר אחד אמיתי שיתמוך בו באש ובמים הוא בר מזל, המשפחה נותרה המפלט הכמעט אחרון מפני הקור שנושב שם בחוץ. לפיכך עלינו אפוא להיות זהירים מאוד בכל הנוגע ליחסים בין בני הבית ולשמר את הקשרים היטב היטב.

אז תרימו טלפון לאח או לאחות שמזמן לא דיברתם עימם בכנות ומלב אל לב ותגידו להם כמה הם יקרים לכם.

שבת שלום, ניר אביעד ☺

א. סיכום מתומצת של פרשת תולדות

פרשת השבוע – 'תולדות' מביאה לפנינו את סיפורם של התאומים יעקב ועשו. לידתם, תהליך התבגרותם והיחסים ביניהם.

התאומים

עשרים שנה חיכתה רבקה אמנו לפרי בטן, ולאחר שה' נעתר לתפילותיו הרבות של יצחק – הרתה. במשך ימי הריונה הרגישה בתופעה מוזרה: כעין מלחמה התחוללה ברחמה. מה שהפליא אותה ביותר היתה העובדה שכאשר עברה ליד פתח בית-המדרש הרגישה כאילו העובר רוצה לצאת, וגם כשעברה במקומות של עבודה-זרה הרגישה בתנועה דומה. איזה מן יצור הוא זה? חשבה. היא הלכה לשם בן נח אשר רוח הקודש שרתה עליו ושאלה אותו לפשר הדבר. "ויאמר ה' לה (על ידי שם) שני גויים (עמים) בבטןך ושני לאומים (מלכויות) ממעיך יפרדו...". ואכן בתום ימי ההריון נולדו לה תאומים הראשון יצא כולו שעיר ואדמוני ומיד אחריו יצא השני כשהוא אוחז בידו את עקב רגלו של אחיו, ולכן קראו לו יעקב. "ויגדלו הנערים, ויהי עשו איש יודע ציד איש שדה ויעקב איש תם יושב אוהלים". במשך שלוש עשרה שנים גדלו ביחד והסובבים אותם לא עמדו על ההבדלים בטבעם, אך בהגיעם לגיל שלוש עשרה פרש כל אחד מהם לדרכו.

מכירת הבכורה

יום אחד חזר עשו רצוף ועייף מן השדה, שם היה עסוק כל היום בציד חיות ועופות. בבית מצא את יעקב מבשל תבשיל של עדשים אדומות. "...הלעיטני נא מן האדום האדום הזה..." – ביקש עשו מיעקב. יעקב נענה לבקשתו אך בתנאי שימכור לו את הבכורה. עשו היה שקוע בתאוות העולם הזה ולכן – "ויבז עשו את הבכורה". הוא עורך לעצמו חישוב קר וקצר, ומשיב ליעקב: "הנה אנוכי הולך למות ולמה לי זה בכורה!". לאחר שעשו נשבע, לבקשת יעקב, כדי לתת תוקף לדבריו, נתן לו יעקב מן התבשיל.

יצחק בארץ פלשתים

"ויהי רעב בארץ" – מפאת הרעב נאלץ יצחק לנדוד עם משפחתו אל גרר שהיתה תחת ממשלתו של אבימלך מלך פלשתים, כשהוא מבורך על ידי הקב"ה.

ואכן, הברכה שרתה במעשי ידיו ורכושו של יצחק הלך וגדל, שדותיו ובהמותיו נפוצו על פני מרחבים רבים. הדבר היה לצנינים בעיניהם של תושבי האזור – "ויקנאו אותו פלשתים". אבימלך החליט לגרשו מארצו; "לך מעמנו כי עצמת ממנו מאוד" – כל הגדולה והעושר בא לך מאיתנו ועל חשבוננו. יצחק נוטל את מקל הנדודים ומגיע עד באר-שבע.

מאז יציאתו של יצחק חלה הדרדרות ברמת היבול של ארץ פלשתים ופריה. אז הבין אבימלך כי כל מה שהיה עד עתה היה בזכות יצחק ולכן הגיע אליו כדי לפייס אותו. השנים כרתו ברית שלום בניהם.

הברכות

בתחילת הפרשה כבר נאמר כי "ויאהב יצחק את עשו כי ציד בפיו ורבקה אוהבת את יעקב". יצחק הגיע לגיל זקנה ועיניו כהו עד שלא יכול לראות בהן כלל.

לפני מותו, ביקש יצחק לברך את בנו, עשו. הוא קורא אליו ומבקשו: "צא השדה וצודה לי ציד ועשה לי מטעמים כאשר אהבתי... בעבור תברכך נפשי בטרם אמות".

רבקה, השומעת את דברי יצחק, מצוה על יעקב, בנה האהוב, לגשת אל הדיר ולקחת משם שני גדיי עיזים על מנת שתכין מהם מטעמים ליצחק אותם יגיש לפניו יעקב כדי שיברכו אביו לפני מותו במקום את עשו.

בתחילה היסס יעקב, הן על אף שאביו כבר אינו רואה אך על ידי מישוש יוכל בקלות לגלות כי אין זה עשו, ואז, במקום ברכה עלול הוא לקללו על מעשיו. רבקה דבקה בעמדתה וכדי להסיר את חששותיו היא מלבישה אותו בבגדיו של עשו.

יעקב נכנס אל יצחק המופתע לנוכח המהירות בה חזר "עשו" מן השדה. למרות שבמישוש הכיר את בגדי עשו אמר יצחק: "הקול קול יעקב והידיים ידי עשו".

לאחר שאכל מן המטעמים ברך יצחק את יעקב: "ויתן לך האלוקים מטל השמים ומשמני הארץ. . יעבדוך עמים וישתחוו לך לאומים..."

רק יצא יעקב מחדרו של אביו ואחיו עשו בא מן השדה. כשנכנס אל יצחק עם המטעמים נוכח לדעת כי אחיו בא לפניו ולקח את ברכותיו. הוא התלונן בפני אביו על התנהגותו של יעקב וביקש שיברך אף אותו. אך יצחק סרב בטענו שיעקב לקח את כל הברכות. עשו הרבה בתחנונים: "הברכה אחת היא לך אבי, ברכני גם אני אבי...". יצחק נענה לו אך מסיים את ברכתו: "ועל חרבך תחיה ואת אחיך (יעקב) תעבוד..."

יעקב יוצא לגלות

עשו רותח מכעס והוא זומם להרוג את יעקב ולירש את אביו לאחר מותו. שוב קוראת רבקה ליעקב ומזהירה אותו מפני אחיו הרועה לנקום בו. היא מורה ליעקב לצאת ולברוח אל בית הוריה בחרן עד יעבור זעם וישכך כעסו של עשו. מיצחק היא מבקשת שישלח את יעקב לבית הוריה כדי שימצא לעצמו זיווג מתאים היות ונפשה מואסת בבנות המקום שבסביבה.

יצחק מברך את יעקב לפני צאתו "וא-ל-ש-ד-י יברך אותך ויפרך וירבך והיית לקהל עמים" ובהזדמנות זו הוא ממשיך את הברכות שניתנו לאברהם אביו, הכוללות את הבטחת הארץ: "ויתן לך (ה') את ברכת אברהם. . לרשתך את ארץ מגורידך אשר נתן אלוקים לאברהם".

ב . וַיַּעֲתֵר יִצְחָק לַיהוָה לְנִכְחַ אִשְׁתּוֹ כִּי עֲקָרָה הִוא וַיַּעֲתֵר לוֹ יְהוָה וַתֵּהָרֵם רַבָּקָה אִשְׁתּוֹ. (כה,כא)

הייתה לי ילדות רגילה ושלווה כמו כל אחיי ואחיותיי, בחוג שלנו מתארשים בגיל צעיר, יחסית. את ארוסי חגגו בצורה נפלאה, הורי היו מאושרים מהאוצר שזכו בו כחתן לבתם, רציתי לסיים את הלימודים, ולכן סיכמנו שנחכה תקופה.

חודש עבר בלבד, של חלומות נעימים. ואז התחילה הפצצה הגדולה לתקתק. כבר הרבה זמן סבלתי כאבי ראש חזקים. מסביב נזפה בי המשפחה: את לא אוכלת. את לא שותה. תראי איך שאת נראית. בלית ברירה החליטו במשפחה להאשים

בכאבי ראש שאני עוברת את העובדה שאני לחוצה מכל מה שעברתי בתקופה האחרונה. יתכן. קיבלתי את ההסברים הללו בשתיקה. לא היה לי טיפת זמן להתייחס לכאבים האיומים שהלכו ותפחו בהדרגה.

אבל איכשהו בסוף, זה הגיע. בלי שום התראה התעלפתי, והובלתי אחר כבוד לבית החולים. הרופאים היו המומים מהגידול שהתפתח במוחי, בלי הפרעה. הם נתנו לי עשרה אחוזים של סיכויים לחיות. עשרה אחוזים זה מעט מאוד לבחורה בת שמונה עשרה, שכל כך רוצה לחיות. הייתי אומללה מאוד. הורי החליטו בעצת גדולים לא לפרסם את הדבר.

שמרנו על המחלה כמו סוד של מחתרת חשאי, אפילו אחיותיי הנשואות לא ידעו דבר, הם רק ידעו "שאני מאוד לחוצה מהחתונה". נסעתי באשמורת השחר כדי לקבל את הטיפולים, והשתדלתי להתייצב בלימודים עוד באותו יום. ה' ריחם עלי, ההקרנות לא השפיעו הרבה על שערי, כך שלא ראו עלי כלום.

אולם חרף מאמצי להמשיך כרגיל, המצב הלך והחמיר, הרופאים המליצו על ניתוח מהיר, אני זוכרת איך רעדה ידי, כאשר חתמתי על הנייר בו אני מאשרת את עריכת הניתוח. כאשר מלווה אותי דמעותיה של אמא, מצד אחד. ותפילותיו של אבא מהצד השני. ותפילותיהם של גדולי וצדיקי הדור מהצד השלישי.

הניתוח עצמו היה מסובך והתמשך על פני שתיים עשרה שעות, יומיים לאחר הניתוח לא פתחתי עיניים, אחר כך שמעתי שהרופאים החלו להכין את הורי לקראת האפשרות שאשאר "צמח" לכל החיים. דווקא לאחר ההכרזה הנוראה הזו, התעוררתי, ומבטי נפגשו עם דמעותיה של אמי. כמה שבכינו אז והודינו להשי"ת, שבוע אח"כ שוחררתי מבית החולים.

הניתוח עבר ב"ה בהצלחה מלאה. נותר לי לבוא כל חצי שנה לבדיקה, וחזן מזה, לא ראו עלי את הטרומה הרצינית שעברתי במשך החודשים הקשים הללו. חשבנו אז שזה פשוט נפלא, שהיה זה רק חסד שהצד של החתן לא ידעו ממה שעבר. למה שידעו ויסבלו גם הם. זאת הייתה המחשבה שעברה עלי. ב"ה שלא הלחצנו אותם לחינם. הנה, הכל עבר בשלום, והחתונה תארך אי"ה בזמן.

רבות מחשבות בלב איש, ועצת ה' היא תקום. חודש אחרי הניתוח וההצלחה הגדולה, הבהירו לי הרופאים דבר עצוב מאוד. עצוב ומכריע. הם טענו, שאין שמץ של סיכוי, שיהיה לי ילדים.

"אבל איך זה קרה?!", שאלתי במר ליבי. עד היום עומד הרופא ההוא בזיכרוני, אפור שיער ולבן זקן, מסביר לי בקול צרוד, איך זה קרה. כאשר הזריקו לי את ההרדמה המיוחדת בניתוח, נרדמו עוד כמה תאים חשובים בגופי, ופשוט לא "התעוררו". בכיתי ללא הפוגות.

אחרי שגמרתי לבכות על הכל. כלומר, על התקופה הקשה שעברתי, על ההקרנות, הניתוח והידיעה המרה, רק אז התפניתי לחשוב על העתיד. ידעתי שזה נגמר, איזה חתן ירצה להינשא לאחת במצבי. הגעתי לכזה ייאוש עמוק, שרציתי מרצוני האישי לעזוב את השידוך, לעזוב את הלימודים, לטוס למדינה נידחת בעולם ולחיות שם את שארית ימי, שאפילו הצטערתי שהצילו אותם.

כשהתייעצנו עם האדמו"ר, הוא אמר, שעלינו להפקיד את ההחלטה הזו בידיים של החתן ומשפחתו. אבא שלי התקשר אל המחותן, וביקש לקבוע עמו פגישה, המחותן שאל במה מדובר, אולי אפשר לשוחח בטלפון, אבל אבא אמר, לא, עדיף פנים אל פנים, וקבעו מקום דיסקרטי להיפגש.

כשנפגשו, פתח אבא שלי וסיפר למחותן, שקיבלתי את המחלה, הוא היה נסער מאד, אבל שתק, ונתן לו לדבר עד הסוף. לאט לאט אבא התקרב לקטע המצמרר. הוא לא הרגיש, כמובן, וכך הסיפור כולו התנהל, כאשר אבא מגיע לקטע הטוב, שלמעשה הבראתי. והתקרב לקטע שלאחריו... הוא המשיך לדבר באדישות. ואמר למחותן שהיה נס גדול ועשרות האחוזים של הסיכויים הפכו לישועה גדולה, ושאחרי חודש התגלה בעצם ש... אתם מבינים בעצמכם, איך אבא שלי הרגיש. הלב שלו דפק כמו פטישים רבי עוצמה. הוא היה חיוור מאד, ובשפתיים סדוקות ניסה להסביר למחותן, את מה שכל הרופאים חזרו ושיננו, אבא שלי לא יכול היה להסתכל לו בעיניים.

הוא סיפר לו בקול אדיש כביכול, מונוטוני, ובפנים בער הדם בעורקיו. המחותן התקשה בתחילה להאמין לדבריו, "בטוח שאין שום סיכוי?", שאל בחוסר אונים.

אבא שלי הוציא מסמכים רפואיים, ופרש אותם על השולחן. המחותן קרא את המסמכים הרפואיים בעיון. הראש שלו היה מוטה כלפי מטה, והידיים תמכו את הסנטר. אבא שלי ראה את פניו. הוא בתחילה לא הבין למה הוא כל כך מתעמק, התוצאה הרי כתובה שחור על גבי לבן.

ופתאום הדף התחיל להתמלא בכתמים כהים, נוזליים, אז אבא שלי הבין שהוא בוכה. בוכה על העתיד של בנו, בוכה על העבר, בוכה בשבילו ובוכה בשביל המחותן שלו.

אבא שלי בחכמתו, מלמל כמה מילים, ויצא החוצה לכמה דקות, כדי לתת לו להתייחד עם הכאב, הלב של אבא שלי עמד להתפקע כל רגע, וגם היה חייב קצת להתאושש. כשאבא שלי חזר, המחותן כבר היה רגוע. אם כי פניו הסגירו את העובדה שהוא בכה, בכי סוער. אבא שלי אמר לו, שזה בסדר, והוא חייב לפרוק קצת.

הם דיברו עוד על העניין, ואז היו צריכים להגיע לסיכום אפשרי, אבא שלי הסביר לו שהוא צריך להחליט אם הוא מעוניין להמשיך את השידוך, אבא שלי הוסיף איך בלבי ובלב בתי עליך, תחליטו מה שתחליטו, יתקבל בהבנה. תשקול טוב את העניין.

המחותן כמובן, אמר שאינו יכול לתת תשובה מיידית. הוא צריך להתייעץ עם רבנים, ואינו יכול לקחת החלטה כל כך מכריעה על גבו, ובמהירות כזו. הם סיכמו שהוא יתקשר אחר כמה ימים, ויענה את התשובה.

הימים הבאים היו סיוט בהתגלמותו, אתם יכולים לתאר לעצמכם, משפחה חרדה לעתיד גורל בתם, שנעה במעגלים בין "כן" ל"לא" ומה אומרים להם בתגובה, בסופו של דבר המחותן התקשר יומיים אחרי המועד שקבעו. הוא התנצל מאוד על עוגמת הנפש שבהמתנה, ואמר שהרב עדיין לא נתן לו תשובה ברורה, ושנצטרך להמתין עוד.

הימים הבאים עברו עלי כמו מתוך חלום. הם לא היו ימים, הם היו שנים, מאות שנים, אלפים. בריאה שלימה. כל צלצול טלפון הקפיץ אותי מן המקום. בסופו של סיפור הגיעה כמובן התשובה, והיא הייתה מעניינת למדי. הוא אמר כי הרב קבע,

שכרגע התשובה שלילית, כלומר: אנחנו עוזבים שידוך. אבל, וכאן מגיע האבל הגדול. עדיין לא אומרים זאת לכל האנשים, אלא מחכים.

"למה?". מכיוון שאנחנו ערב יום כיפור, הרב אמר שיום כיפור יכול לשנות הרבה, ותפילות יכולות לבקוע שערים, לכן למרות שעזבנו שידוך, עדיין לא לפרסם את הדבר, מפני שיש תקווה שיקרו ניסים!

לקחתי את המלים הללו ברצינות, והחלטתי להתמסר לתשובה תפילה וצדקה מעבירין את רוע הגזירה. אינני זוכרת בדיוק את נוסח הבקשות שהתפללתי ביום כיפור, מפני שרוב הזמן בכיתי. אינני יודעת מה היו תפילותיו של החתן. בדבר אחד לא היה לי ספק. התפילות שלי היו סוערות ולוהטות...

יומיים אח"כ, כשסיפרנו במקרה לעסקן רפואי את הסיפור העצוב, הוא ניסה לברר עוד אי אילו פרטים. העסקן, התקשר אלינו אחרי יום. הוא היה נסער מאד. הוא ערך בירור וקיבל מידע שבהחלט יש סיכוי למצב שלי. ושהפרופסורים לא צדקו, יש לו הוכחות על נשים שהצליחו להיוושע במצב הזה למצבי.

השמחה בבית הרקיעה שחקים, הודענו למשפחת החתן את הבשורה הנפלאה הזו, ויחד הודינו לה' על הנס שגמל איתנו, שבוע שלם הלכתי מאושרת. שבוע שלם של שמחה בלב. רק אח"כ נודע לנו, שהעסקן הזה טעה, וחזרנו שוב לנקודת ההתחלה, שוב ריחפה השאלה הגדולה בחלל הבית מה יהיה? מבטלים את השידוך? אבל היות וזה היה כל כך סמוך לחתונה, הרב החליט שאין לבטל את השידוך, ושאל יצא כך מן השמים, אז כנראה שהזיווג הזה צריך לצאת לפועל.

אף אחד לא הבין את מהות החופה ואת בכי התמרורים שלי. מלאכים ממרומים העתירו בעדי וסוככו על שכבת הקטיפה... עמדנו מתחת לחופה, ובכינו על ילדים, למרות שידענו שעל פי הרפואה אין שום סיכוי. היום אנחנו נשואים באושר, ב"ה. וכן, פחות משנה אחרי החתונה התברר לכולם שיש לנו סיכוי לילדים, ועוד איך שיש! אז נולד הילד הראשון. הרבה יותר מוקדם מלאחרים, שעל סיכוייהם להביא ילדים לא הוטל סימן שאלה כה מכריע.

לצד הישועה זכיתי לדבר נוסף, לנכס לכל החיים, הידיעה הברורה על כוח התפילה חדרה לתודעתי בבהירות מוחשית: תפילות תמיד מתקבלות. המלאכים

לוקחים את התפילות, הדמעות, ומעלים אותם בעדנה לפני הכסא של ריבונו של עולם, והן פועלות את פעולתן, אצל שומע כל בכיות. לפעמים לוקח זמן, עד שרואים שהן התקבלו. נכון שלפעמים לא רואים. לפעמים התוצאה מגיעה אחרי כל הצער. לפעמים אנחנו כלל לא רואים את התוצאה. אבל תמיד הן מתקבלות, וברצון! (ניצוצות).

ג. **"וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת יִצְחָק בֶּן אַבְרָהָם אַבְרָהָם הוֹלִיד אֶת יִצְחָק" (כ"ה , י"ט)**
ראו צניעותם וענוותם של אבות האומה, יצחק סבור היה תמיד שהוא אינו כלום, אלא "בן אברהם", תלה הכל רק בזכות אביו. ואברהם שוב היה חושב שלא עשה ולא פעל כלל בעבודת הבורא, ואין לו זכות מצד עצמו אלא זאת שהעמיד בן הגון "אברהם הוליד את יצחק". זה היה דרכם בקודש, שהם לא ראו עצמם כדאים בעיניהם, אלא או זכות אבותם בידם, או זכות בניהם. (אדמו"ר ר' יחיאל מאלכסנדר).

ד. **"וַיִּתְרַצְצוּ הַבָּנִים בְּקִרְבָּהּ וַתֹּאמֶר אִם בֵּן לְמָה זֶה אָנֹכִי וַתִּלְךְ לְדַרְשׁ אֶת יְהוָה" (כ"ה , כ"ב) –**

ידועים דברי המדרש שמספר שרבקה עברה ליד בתי מדרשיות רצה העובר לצאת וכן כשעברה ליד בתי עבודה זרה, ועל זה אמרה למה זה אנוכי? לכאורה קשה מדוע יעקב רצה לצאת ליד פתחי בתי מדרשיות הרי מבואר בגמ' במסכת נידה שהתינוק נמצא במעי אמו בא מלאך ומלמדו את כל התורה כולה ואם כן למה רצה לצאת ליד בתי מדרשיות, הרי ידע כבר את כל התורה? מתרץ הגר"ש שקאפ זצ"ל שיעקב אבינו רצה לצאת וללמוד לבד ולעמול על התורה ולא לקבל הכל כמתנת חינוס ועל כן לעמל התורה רץ ...

ה . **"אם-בֵּן לְמָה זֶה אָנֹכִי" (כה,כב)**

אחד ניגש לר' אברהם יפהן והעיר לו על משהו מסוים שנהגו בביתו שלא היה לרוח המעורר/מוחה.

הוא ענה כך:

כתוב שרבקה נבהלה מזה שכשעברה על פתחי בית המדרש פירכס לצאת, וכן כשעברה על פתחי עבודה זרה, והיא שאלה למה זה אנוכי.

שאל הרב יפהן, למה היא לא הבינה, אולי לבית מדרש הוא רצה לצאת וללמוד או להתפלל, ולבית עבודה זרה הוא רצה לצאת למחות? הוא מותיב לה והוא מפרק לה...כנראה, שתורה ומחאות לא הולכים יחד.

ו. "לְמָה זֶה אֲנֹכִי וְתִלְךְ לְדַרְשׁ אֶת-ה'." (כה,כב)

ידועים דברי המדרש שמספר שרבקה עברה ליד בתי מדרשות רצה העובר לצאת וכן כשעברה ליד בתי ע"ז ועל זה אמרה למה זה אנוכי.

הסבר על דרך הדרש אמר המגיד הירושלמי ר' שלום שבדרון זצ"ל שלא הפריע לה שיהיה לה בו צדיק וגם פחות הפריע לה שיהיה לה בן רשע אבל שיהא גם כזה וגם כזה אחד שיהא פשרן וגם ילך לביה"כ וגם ילך לבית קולנוע לזה היא לא מסכימה.

אבל בעומק הפשט הסביר ר' ירוחם ליבוביץ' ממיר שהנה ידוע שאדם הראשון קודם החטא מדרגתו היתה שהיצר הרע היה חיצוני ולא היה הרע טמון בו וחלק מאישיותו ואחר החטא היה"ר נכנס ממש בגופו של האדם. האבות הקדושים תקנו את עצמם והגיעו למצב כזה של אדם הראשון קודם החטא. (רק לגבי עצמם ולא לגבי שאר העולם)

רבקה חששה שמא יש לה בן אשר היה"ר טמון בו ולכן הוא רוצה ללכת גם לבתי ע"ז אבל אחר ששמעה שהם שני גופים נרגעה שאזי יעקב הצדיק נשאר במדרגה האבות הקדושים והוא יהא ממשיך השושלת.

ז. "וְתִלְךְ לְדַרְשׁ אֶת-ה'." (כה,כב)

אומר רש"י: "ותלך לדרוש" לבית מדרשו של שם, "לדרוש את ד' " שיגיד לה מה תהא בסופה.

יש לשאול שתי שאלות על דברי רש"י:

1. למה הלכה לבית מדרשו של שם ולא הלכה לאברהם שעדיין היה חי?
2. מדוע רש"י כותב "שיגיד לה מה תהא בסופה", הרי היא נצטערה על העובר וצריך היה רש"י לכתוב "מה יהא בסופו"?

הטור מתרץ את השאלה הראשונה שרבקה לא הלכה לאברהם כי לא רצתה להודיע לו את צערה.

בעל ה"ואד יעלה" מסביר את תירוצו של הטור, ולפי הסבר זה מתרץ גם את השאלה השניה:

הסיבה שלא רצתה להודיע לו צערה, היא מכיוון שידעה שאברהם השתדל בכל עוז שלא יתחתן יצחק עם בנות הכנעניים (כי טבעיהם רעים) ורצה שיתחתן יצחק דוקא עם משפחתו, אבל עתה שיראה אברהם שבעובר שמעוברת בו רבקה יש טבע רע (עם עשיו בפתחי ע"ז) א"כ כל העמל שלו להשיא את יצחק עם משפחתו הבל וריק הוא, שלא פעל כלום, והראיה העובר שמקולקל כבר במעי אמו, ואולי משום זה יתרצה אברהם לקחת ליצחק את בתו של אליעזר.

ולפיכך לא רצתה רבקה להודיע לאברהם צערה, ולכן כתב רש"י "מה תהא בסופה" בסופה שלה. האם תישאר אשתו של יצחק או לא, כי אפשר שזה ישפיע לרעה על נישואיה

ח . "וַיִּקְרָא שְׁמוֹ יַעֲקֹב וַיִּצְחָק בֶּן-שָׁשִׁים שָׁנָה בְּלֶדֶת אֹתָם." (כה,כו)

רש"י הביא ב' פירושים: לפירוש ראשון, שהקדוש ברוך הוא קראו יעקב. ולפירוש שני, אביו יצחק קראו כך. ויש לסייע לפירוש הראשון מדקדוק הכתוב. שהרי מסיים "ויצחק בן ששים שנה בלדת אותם" א"כ תחילת הפסוק ויקרא קאי על הקב"ה, ואח"כ אומר ויצחק בן ששים וגו'. אבל לפירוש השני, היה צריך לומר "והוא" בן ששים שנה. או "ויקרא יצחק שמו יעקב והוא בן ששים" וגו'. ושור"ר שכן דקדק רבנו חיים בן עטר זיע"א.

אלא שלכאורה פליגי במציאות מי קראו, וזה פלא קצת. ולכן יש ליישב, דהנה האריז"ל (בשער הגלגולים הקדמה כג) אמר דבר נפלא: "כי כאשר נולד האדם וקוראים לו אביו ואמו שם אחד העולה בדעתם, אינו באקראי ובהזדמן, כי אם הקב"ה משים בפיו השם ההוא המוכרח אל הנשמה ההיא. עכ"ל. נמצא לפי"ז שהכל בא ממנו יתברך, רק דרך פה האב. ולכן ב' הדברים אמת.

ובזה, יבינו הורים! שחלילה להתקוטט על קריאת השם לילד או לילדה. ומלבד שאינו בריא לנולד שיצא ויכוח סרק באותה עת. ולכן יעשו הכל בהבנה בשובה ובנחת ושלוש.

אכן דע, שיתכן לפרש ששני הפירושים מחולקים בזה: כי פירוש ראשון שסובר שהקב"ה קראו יעקב, כי אם לא כן אלא אביו קראו יעקב, א"כ מהראוי היה שיצחק יקרא לבנו בשם האב היינו "אברהם" שבכך מכבדו. ולכן פירש שהיה הכל ע"י הקב"ה. ופירוש שני סובר שאעפ"כ לא קראו בשם אביו, יען עדיין היה אברהם קיים ואין קוראים בשם אדם שעדיין חי, שישנם מקפידים בזה.

ואמת הוא, כי ישנם מנהגים מנהגים. יש שאינם מקפידים ויש מקפידים. וידוע שרבנו יונה היה מחותן עם הרמב"ן. וכשנפטר רבנו יונה היתה בתו מעוברת, ואח"כ ילדה בן ורצו לקראו "משה" על שם הרמב"ן (רבי משה בר נחמן) מצד הבעל, אך רמב"ן התנגד ואמר שאעפ"כ רוצה שיקראוהו "יונה" על שם אבי האם. הובא בשו"ת הרשב"ש (סימן רצא). ע"ש. ומסופר שם שנעשה באמת גברא רבה. וע' בסדר הדורות (ערך רבן גמליאל) וב"דעת זקנים" מבעלי התוספות (פרשת וישב לח, ה) ובבן איש חי (פרשת שופטים אות כז). והיה זה שלום.

ט. " וַיֵּאָהֵב יִצְחָק אֶת-עֵשָׂו כִּי-צִיד בְּפִיו וַרְבֵּקָה אָהָבַת אֶת-יַעֲקֹב. " (כה, כח)

ובמדרש: "ואף אבות העולם נתנו מקום לשעה והחניפו למי שהשעה עומדת לו ... יצחק החניף לעשו, שנאמר: 'ויאהב יצחק את עשו'", ובהמשך דברי המדרש: "ורבקה אהבת את יעקב - למה היתה אוהבת אותו, לפי שנאמר לה 'זרב יעבוד צעיר'".

ובהמשך הפרשה: "ויהי כי זקן יצחק ותכהין עיניו מראות ויקרא את עשו בנו הגדול ויאמר אליו ... בעבור תברכך נפשי בטרם אמות".

תמיהות רבות מצינו אצל מפרשי התורה על פרשיות אלו:

א. הרי עשו היה איש ציד - איש שדה ויעקב איש תם יושב אהלים, היעלה על הדעת שיצחק יאהב את עשו יותר מאשר את יעקב? וגם לפי דברי חז"ל שהיה עשו

צד את אביו בפיו ושואלו על עישור המלח וכד', היעלה על הדעת שיצחק לא הבחין שדברי עשו הם רק מהשפה ולחויץ?

ב. מובא בחז"ל שכת חנפים אינה מקבלת פני שכינה, ומדוע החניף יצחק לעשו?

ג. נאמר בתחילת הפרשה על התרוצצות הבנים בקרבה "ולאם מלאם יאמץ ורב יעבד צעיר", ולכאורה סופו של הפסוק סותר לתחילתו, שהרי בתחילה מבואר שכאשר יעלה האחד, ירד זה שכנגדו, ולבסוף נאמר שתמיד יהיה הגדול משועבד תחת אביו הצעיר?

ד. בברכות יצחק ליעקב ועשו, מדוע לא יקבלו שניהם אותה ברכה של "מטל השמים ומשמני הארץ" ויחיו כל חייהם זה לצד זה בשקט ושלווה?

ה. לאחר שקיבל יעקב את טוב העולם ונעשה גביר לאחיו, ועשו נשאר עבד, כיצד יכולה הברכה לעשו להתקיים?

ו. בברכתו של יצחק לבניו, סבר שהעומד לפניו הוא עשו וברכו: "ויתן לך האלקים מטל השמים", וכתב רש"י: "אם ראוי לך – יתן לך, ואם לאו – לא יתן לך, אבל לעשו אמר "משמני הארץ יהיה מושבך", בין צדיק בין רשע – יתן לך", ולכאורה תמוה שהרי יצחק היה סבור שהעומד לפניו הוא עשו ולא יעקב, ומדוע בירך את עשו שיקבל את המגיע לו רק על פי דין, דבר המתאים לישראל ולא לנכרי?

ביאורם של דברים הוא, שהרי מובא בספרים הקדושים שאברהם שמידתו "חסד", קירב על ידי מידה זו את הרחוקים לבורא העולם ולתורתו, ולעומתו יצחק שמידתו "גבורה" התמקד בעבודת ה' מתוך התגברות על כל הרצונות והתאוות, ולכן היה מוכן להקריב חייו ולהיות עולה תמימה. עבודת ה' בדרך זו, עיקרה בין האדם לעצמו ולא בין האדם לסביבתו.

י. " וַיִּמְכֹּר אֶת-בְּכֹרְתוֹ לְיַעֲקֹב. " (כה, לג)

עסקת הבכורה צא מביתי

שבוע שעבר קראנו בפרשת חיי שרה על עסקת הנדל"ן המתרחשת מיד לאחר פטירת שרה.

עפרון מוכר לאברהם את חלקת שדה מערת המכפלה. מצד אחד עומד גוי סוחר ערמומי ומצד שני עומד אברהם הצדיק. בהתחלה מכריז עפרון ואומר "השדה נתתי לך והמערה אשר בו לך נתתיה" חינם אין כסף. ואח"כ שמגלה שאברהם חפץ בכל מעודו בקרקע הוא אומר "ארבע מאות שקל כסף ביני ובינך". הנה לנו עסקה נדלני"ת אמיתית, בין סוחר טוב לבין קונה תם וישר.

ומאידך בפרשה שלנו לכאור' מתהפכים היוצרות. עשיו הנמצא במשבצת האיש הרע מוכן למכור קניינים רוחניים יקרי ערך רק בעבור צלחת של נזיד עדשים. ואילו יעקב האיש הצדיק שנמצא כאן בתפקיד הקונה. לכאור' מנצל את המומנטום ועושה מחטף של עסקה יקרה עבור פרוטות זעומות.

ועל פרשייה זו מקשים המפרשים כמה וכמה שאלות. ונציג את חלקם:

א: איך אפשר למכור מציאות של "בכור". אדם שנולד ראשון לעולם יהיה בכור, יהיה מה שיהיה?

ב: איך יעקב מנצל את עשיו וקונה ממנו בפרוטות דבר יקר בעל ערך רב. וכי לכאור' אין כאן מעשה של מרמה?

ד: "ויזד יעקב נזיד עדשים" וכי יעקב אבינו האיש תם, היושב אוהלים, צריך

להתעסק בכבודו ובעצמו בענייני מטבח. וכי חסרים טבחים ומאסטר שאפים בביתו של יצחק עד כדי כך שיעקב אבינו נאלץ לשהות בחיקם של סירי המטבח ועוד אח"כ להלעיט את פיו של עשיו?

* *

כדי להבין את עסקת המכירה אנחנו צריכים לדעת את הרקע של הדברים כיצד, איך, ומתי, מתרחש בכלל כל הסיפור הזה.

באותו היום קוראים בבית יצחק שני דברים מאד דרמטיים

א: אברהם אבינו אבי המשפחה, אבי העם, מת

ב: עשיו יוצא לתרבות רעה.

הגמ' במסכת בבא בתרא (ט"ז ע"ב) מביאה בשם ר' יוחנן "חמש עבירות עבר אותו

רשע באותו היום". מהעברות החמורות ביותר.

האם יש קשר בין שני המקרים הטרגיים האלו. אומרים חז"ל כן.

יודע העיתים ידע שעשיו באותו יום ייצא לתרבות רעה. וכדי "שאברהם לא יראה את בן בנו יוצא לתרבות רעה שאין זו שיבה טובה" מת בטרם זמנו בגיל 175. חמש שנים לפני שקצבו לו בהתחלה.

עשיו חוזר הביתה לאחר שעשה מה שעשה. ונפגש עם יעקב מסביב לסיר העדשים מספר המדרש על דו שיח הראשוני שמתנהל בין שני האחים –
"א"ל עשיו ליעקב מה טיבו של נזיד זה?
א"ל שמת אותו זקן.

אמר: באותו זקן פגע מידת הדין
א"ל: היין.

אמר: אם בן לא מתן שכר, ולא תחיית המתים".

עומדים פה שני אישים שכל אחד מהם מסמל אסכולת עולם שונה זה מזה. יעקב אומר לעשיו הבט בעדשים הבט בצורה שלהם כך העולם עגול היום פה מחר שם. ומלמד אותו את עקרי היהדות "הכן עצמך בפרוזודור כדי שתכנס לעולם הבא". בוודאי שיעקב לא בשל בעצמו את נזיד העדשים אלא הוא רוקח לעשיו את כל משנת היהדות כולה. דרך סיפור העדשים.

ואילו עשיו טוען למולו. "לא מתן שכר, ולא תחיית המתים"

"הלעיטני נא מן האדום האדום הזה" אל תלעיטני מן צורתו העגולה של העדש. זה לא מעניין אותי. הלעיטני מצבעו ולא מצורתו. כי אין אני מאמין במה שאתה מאמין.

ואומרת התורה מיד "על כן קראה שמו אדום" היום עשיו מסמל את משנתו אנחנו איננו מאמינים בצורת העיגול אלא בדברים האחרים.

וכאן ברגעים אלו מתחיל יעקב לדרוש את הבכורה. וזה למה?

מה עושה כאן ברגעים דרמטיים אלו. הבקשה לקחת מעשיו את הבכורה?
אומר רש"י "לפי שהעבודה בבכורות. אמר יעקב אין רשע זה כדאי שיקריב להקב"ה"

יעקב רואה את עשיו יוצא לתרבות רעה וכופר בעיקר. דבר אחד מעניין אותו באותם רגעים שהרשע הזה לא יסתובב בבית המקדש. הוא מבקש ממנו תביא לי את זכויות הבכורה אל תכנס לנו לבית המקדש. ובמילים אחרות "אל תהרוס לנו

את היהדות מבפנים". אתה פה אנחנו שם. וכמאמר אברהם ללוט "הפרד נא מעלי,
אם השמאל ואימנה. ואם הימין ואשמאילה"
ועשיו מסכים ומוכר את הבכורה.

וכשמוכר את הבכורה הוא מוסיף משפט אחד ואומר –

"הנה אנוכי הולך למות. ולמה זה לי בכורה" אני הולך למות מה יהיה אח"כ זה
ממש לא משנה. במתתי ע"פ השקפת עולמי הכל נגמר שהרי אין תחיית המתים
וא"כ "למה לי זה בכורה".

"ויבז עשיו את הבכורה" לעשיו כל העסקה הזו היה חוכא ואיטלולא. כל העניינים
הרוחניים של יעקב היו בעיניו כמתעתע. מה לי ולבית המקדש. מה לי ולכל זה.
ביזה את הכל.

כאשר יצחק "מברך" את עשיו הוא אומר לו "ועל חרבך תחיה". מה ברכה זו
לעשיו?

הוא בעצם מברך אותנו יותר מאשר את עשיו. גם כאשר קולו של יעקב לא יהיה
בשיאו ובמיטבו. ועשיו יצטרך לקחת את מקל החובלים ולהכות את עם ישראל.
מבקש יעקב הכה אותם בחרב הכה אותם בשפה המוכרת לך ב"ידי עשיו" ואל
תהכה אותם מבפנים. "אל תהרוס את היהדות מבפנים".

ולסיום. האם לעסקה הזו יש תוקף. האם היא קבלה את כל האישורים הנדרשים.
נסגור לרגע קט את ספר בראשית ונפתח את ספר שמות.

כאשר משה רבינו הולך בפעם הראשונה אל פרעה אומר לו ה'
"ואמרת אל פרעה כה אמר ה' בני בכרי ישראל" (שמות ד' כב)

אומר רש"י במקום: "כאן חתם הקב"ה על מכירת הבכורה שלקח יעקב מעשו".
כאן לאחר 275 שנה שעוברים ארבעה דורות הקב"ה חותם ונותן את האישור
האחרון לעסקה.

הייתכן. כל כך הרבה שנים ורק היום יכולים לזכות בני יעקב בתואר "בני בכורי
ישראל"

אמר הרב משה צבי נריה זצ"ל

לזרוק את הבכורה זה קל. לרכוש אותה זה מאד קשה.

י"א . " וַיֹּאכַל וַיִּשְׂתֶּה וַיִּקַּם וַיֵּלֶךְ וַיִּבֹז עֵשָׂו אֶת-הַבְּכֹרָה. " (כה, לד)

על הממירים בכורתם בנזיד עדשים

ספר החפץ חיים: כשלמדתי באישישוק, היה שם שוטה אחד שהיו הכל מתקלסים בו על פתאותו. פעם התקים יריד בעיר הסמוכה. נהרו לשם כל הסוחרים בעגלותיהם, לקנות סחורות מבקשות בתצי המחיר ולהביאן כדי להרויח בהן כל השנה כלה. גם השוטה שם פעמיו לעיר הגדולה, רגלי הלך, והכל תהו מה מסחרו ומה יביא משם. כעבר כמה ימים חזר, נעליו בלויות וחיוך רחב על שפתיו. ידיו, כמובן, ריקות היו.

"מה סחרת ביריד?" שאלוהו.

אורו עיניו ואמר: "ראיתי שם סוחרים כה רבים! לקחתי קמצוץ טבק מזה וקמצוץ מזה, והטבק משבח כל כך..."

מובן שהכל לעגו לטפשותו שהתגלתה כאן פעם נוספת. לעשות את כל הדרך הארכה כדי להרויח קמצוץ טבק, ואת כל הדרך חזרה, כשאינו מביא אתו מאומה.

מעשה שהיה הוא, אך מעורר הרהורים כה נוגים: הנשמה יורדת ממרום, משרשה שבעולם הבריאה, עוברת דרך ארכה העוברת בעולם המלאכים ובעולם הגלגלים עד עולמנו זה, עולם העשיה, בו מתקים היריד הגדול. בו אפשר לסגל כה הרבה תורה ומצוות. ולא אחת חוזרת היא בידי ריקות. עושה שוב את כל הדרך חזרה, וכשנשאלת מה הביאה אתה, מספרת היא על שאיפות טבק, על ארוחה כאן ותענוג שם...

ועלבונה רב יותר מעלבון אותו שוטה. שהרי לשוטה ההוא לא היו מעות לסחר בהן ומה יכול היה להביא מן היריד. אבל הנשמה, הן יכולה להיות בעלת הון עצום, לשוב עם עגלות טעונות כל טוב, עשר רב לעולם הנצח, וכעשו בשעתו, ממירה היא בכורה בנזיד עדשים. (מים חיים)

ואמר החפץ חיים: שנינו שהעולם הזה דומה לפרוזודור בפני העולם הבא, ויש לאדם להתקין עצמו בפרוזודור כדי שיכנס לטרקלין (אבות ד-טז).

משל למה הדבר דומה, לחיל וקצין שהצטינו במלחמה למען המלך. בקש לגמל להם טובה, ואמר: "הקצו להם יום בו יסירו בארמון המלך ויטלו משם דבר אחד לפי בחירתם. אבל", הוסיף, "הכניסום מן המטבח..."

הקצין, שהיה בר דעת, התעניין למבנה הארמון ואגפיו השונים. היכן טרקלין המלוכה והיכן חדר האוצרות, היכן שכיות החמדה והיכן אוצרות האמנות. החיל, לעמתו, אדם פשוט היה. משנכנסו השנים למטבח, פקח החיל עינים תמהות. מעודו לא ראה אנשים רבים כל כך טורחים על מעדנים רבים כל כך. שלח ידו וטעם מזה ומזה, לקק ונגס, סעד ובלס, ובערבו של יום בקש שיארזו לו מגש... הקצין, לעמתו, חצה את המטבח במהירות בלא להעיף מבט. עבר במסדרון וסקר את הטרקלין; התפעל משכיות החמדה ומאוצרות האמנות, ובערבו של יום שהה בחדר האוצרות ובחר יהלום שיבטיח את עשרו לדורות... והנמשל, מובן.

י"ב . "וַתִּקַּח רַבֶּקָה אֶת-בְּגָדֵי עֵשָׂו בְּנֵה הַגָּדֹל ... וַתַּלְבֵּשׁ אֶת-יַעֲקֹב בְּנֵה הַקָּטָן" (כו,טו)

יעקב ועשו תאומים היו. מדוע אפוא הכתוב קורא לעשו 'הבן הגדול', וליעקב 'הבן הקטן'? על שאלה זו מצאנו תשובה נפלאה של הרבי מזוהיל זצ"ל, תשובה מאלפת ומעוררת, והוא הסבירה במשל.

ילד ראה שהוריו מדאגים. מה קרה? סבא נפל ונחבל. ביום השני החמיר מצבו של הסב וכחותיו עזבוהו. ביום השלישי עלה חמו, והרופא אף הוא היה מדאג. ביום הרביעי חדל הסב לדבר, ובבית שררה אווירת נכאים קודרת.

לפתע החל הנכד לבכות בכי תמרורים, שהדהד שבעתים בדממה העצובה. חרדו אליו כלם ושאלו: "מה קרה, מדוע תבכה?"

"איך לא אבכה", קרא הילד, "ואני חושש לחייו של אחי הקטן. גם הוא נופל כשהוא מתחיל ללכת. גם הוא חולה ויש לו חם, וגם הוא אינו מדבר..."

"צחקו הכל ומהרו להרגיעו: "לא, בכך אין כלום. ילד קטן נופל בלכתו עד שהוא גדל ולומד לצעד. ואם חולה במחלת ילדות, יבריא ויתחסן. ואם אינו מדבר, אל דאגה, עוד ילמד להגות מלים".

זה ההבדל בין הגוי – עשו – 'הבן הגדול' לבין היהודי, יעקב, 'הבן הקטן'.

עשו הוא בגדר "גדול", שאם נכרים בו סימני מחלה, השחתת מדות ועוות מעשים, אין כל תקוה שירפא מהם, וידרדרוהו עד לאבדנו. אבל יעקב, משול הוא לבן הקטן, שגם אם יש בו חסרונות, גם אם יש בו עוונות, הוא יגדל וירפא מהם, יתבגר ויתחסן, ישוב בתשובה ויטיב את דרכו. יתקרב אל בוראו ויחסה בצלו.

קורא יצחק אבינו לבנו לעשו, ומבקש ממנו להשחיז את סכיניו כדרישת ההלכה, "חדד סכינך ושחט יפה שלא תאכילני נבלה", "וצודה לי מן ההפקר, ולא מן הגזל". אזהרה אחר אזהרה. ועשו שומע, והולך "לצוד ציד להביא". כתב רש"י, מהו "להביא"? שאם לא ימצא ציד, יביא מן הגזל. ורבותינו אמרו, שהיה בדעתו של אותו רשע שאם לא יזדמן לפניו צבי, יביא לאביו בשר כלב. יאכיל את אביו הצדיק בשר פגלים. וכך עשה לבסוף: "מצא כלב אחד, והרגו, והכין ממנו תבשיל" (תרגום יונתן כז-לא).

שמו שמים, תצלינה האזנים. אבל "אין הקדוש ברוך הוא מביא תקלה לצדיקים" (חלין ה:), ויצחק אוכל מסעודתו הכשרה למהדרין של יעקב אבינו.

רבותינו בעלי התוספות ז"ל כותבים (גיטין ז.), שכלל זה, שאין הקדוש ברוך הוא מביא תקלה לצדיקים, אמור במיוחד לענין מאכלות אסורים. ומדוע? משום שכשלוך בהם הוא גנאי מיחד. משום שמאכל אסור הוא טמא ומשקץ, מטמטם את הנשמה, מאוס ורחוי. ובגליון תוספות הרא"ש (חלין ה:): הסמיכו לכך את הכתוב "לא יאנה לצדיק כל אוץ" (משלי יב-כא), 'כל אוץ' בגימטריה 'אכל טמא'.

אבותינו ואמותינו הקפידו כל כך על טהרת השלחן, על כשרות מהדרת. כל רב בישראל יכול היה לאכל על שלחנם בלי פקפוק, בלי חשש. מי העלה כלל בדעתו אפשרות של אכילת נבלות וטרפות, חלילה, שלא לדבר על בשר חזיר, אוי לאזנים שכך שומעות, לעינים שכך רואות.

אבל יש יהודים טובים, נפלאים, שומרי תורה ומצוות, המקפידים על כשרות, ולא יעלה בדעתם להתגאל בבשר פגלים, חלילה. אך מוכנים הם 'לקנות מנה' בדוכן שמתנוסס מעליו שלט "כשר"; מוכנים לקנות במכלת מוצר שכתוב עליו "כשר"; להכנס למסעדה כזו, בלי לשאל 'מי ערב כאן לכשרות?'. הרי את כספי לא הייתי

מפקיד בידיו, ואת נשמתי אפקיד?! ואם מציד הוא בכתב הכשר כל שהוא, האם זה הכשר אמין, האם יש לגוף המכשיר די פקחים להשגיח השגחה מהימנה, האם המשגיחים עושים מלאכתם באמונה?

פעם דברו בתקשרת על מכת העלמות מסתורית של כלבים בכרכים הגדולים. שאלו בעלת כלב שנעלם להרגשתה. "מה אמר לכם", ענתה, "כשאני עוברת ליד חנות לממכר שוארמה, אני שואלת את עצמי אם אין זה בשר הכלב שלי"... מזעזע, אין כל ספק, אך מעורר מחשבה.

י"ג . "מַטְל הַשָּׁמַיִם" (כז, כח)

טל השמים' מול 'משמני הארץ' מה קודם?

לברור מהות הברכות של יצחק לשני בניו יעקב ועשיו. ומה ההשלכות לגבינו לימינו אלה.

יצחק אבינו בהיותו כבן מאה ועשרים עלה במחשבתו ליתן ברכה שתחול על שני בניו, ושביחד שניהם יקימו אומה שתקרא בשם ה'.

זאת אומה שטמונה בה כבר ברכת אברהם הברכה השמימית הרוחנית, אך כעת יש את הצורך ליתן לאומה הזאת ההולכת להתפתח את הברכה הארצית הברכה הגשמית. יצחק כנראה הבין שאצל יעקב יש כבר את הברכה הרוחנית, הוא, יעקב בטבעו מתאים לה הרי הלוא הוא כבר משחר ילדותו 'איש תם יושב אהלים' ברור לו ליצחק שברכת אברהם הרוחנית תעבור באופן טבעי ליעקב, אך בצד הגשמי של הקמת אומה צריך מישהו ששייך מנטאלית לעולם הזה.

את מי משניהם יבחר יצחק לתפקיד הזה, ברור ליצחק שעשיו הכי מתאים למה? כי הנה הלוא יש לי בן יודע ציד איש שדה הוא הלוא הכי מתאים לכך לנחול ברכת העולם הזה ביותר.

מתוך מחשבה עמוקה וגבוהה זו החליט יצחק לברך את עשיו. ולא נבוא ונאמר שיצחק עיוור היה ובכלל לא הכיר באמת את תכונות בניו, או חל בו שיבוש במחשבתו חלילה מפאת גילו וזקנותו, נראה שאל לנו לומר זאת, אלא נאמין

שידע הוא גם ידע מי הם בניו ידע את אשר נפשותם פנימה אך בכל זאת, זוהי הייתה החלטתו לברך את עשיו בנו הגדול בדווקא.

אלא מאי? רבקה חשבה אחרת כי אמרה אם עשיו יקבל את הברכה הגשמית ויהיה בידו כל העושר הגשמי וזאת כדי לכלכל את יעקב האיש הרוחני כדוגמת יששכר וזבולון, וביחד להקים אומה אחת משני הבנים ביחד, חיבור כזה לא שייך, למה? כי הוא ברשעתו יגרוף את כל הממון והרווחים לכיסו ולא ייחנה את יעקב איש הרוח, מכל הרווחים הללו, באומרו לעצמו בשביל מה איש כזה רוחני צריך בכלל שיהיה לו את העניין הגשמי, וברמאות, 'גרוף' הוא את כל ההון הזה לכיסו.

וידעה רבקה שיעשה עשיו את כל המאמצים למנוע ממנו ליהנות מן הרווחים.

אכן מתוך חשש זה אמרה רבקה בליבה יעקב חייב ליקח את הברכה הזו את ברכה העולם הזה שמתכוון כעת יצחק לתת לעשיו, ובלי להתיעץ עם יצחק קמה ועשתה מה שעשתה והאיצה ביעקב לקום ולפעול כאן ועכשיו.

יעקב היה אם כן חייב היה להיות מחופש לעשיו כי כדי לקבל את ברכות העולם הזה. לבוש היה בבגדי עשיו החמודות לבוש היה על צווארו עורות השעיר וכל זה שיצחק יחוש כאילו עשיו עומד אצלו. צריך היה יעקב כדי לקבל הברכות הללו להיות שייך פיזית לעולם הזה אם כן לבוש היה בבגדי העולם הזה, ושיהיה לו גם כלפי חוץ ידיים של העולם הזה ידיים שעירות, אך את קולו את העניין הפנימי הרוחני לא שינה אל & נשאר קולו קול יעקב.

הבה נביט ונעיין בפסוקים בהם מופיעה הברכה ליעקב המחופש וכן בברכה לעשיו האמיתי.

ליעקב המחופש – "וייתן לך האלוהים מטל השמים ומשמני הארץ ורב דגן ותירוש" ולעשיו המרוגז "הנה משמני הארץ יהיה מושבך ומטל השמים מעל".

הנה לכאורה קיבלו הם את אותו דבר טל השמים ומשמני הארץ מה ההבדל?

אלא ההבדל הוא מה קודם. שהרי טל השמים הכוונה היא דברים רוחניים ומשמני ארץ דברים גשמיים. אז יוצא שיעקב מקבל הברכה שתמיד יהיה עסוק ראשו ורבו בעניין הרוחני וממילא ודרך אגב גם ברכה כלכלית,

לעומת עשיו שקיבל בתחילה ברכה ברווחה כלכלית ורק על גבי זה ברכה רוחנית

יוצא מכך, שהרי רואים אנו יהודים צדיקים שבמהלך הדורות לא עזבו אמונתם והדבקות בבוראם. ובכל מצב בו הם היו בראש ובראשונה מה שהיה חשוב להם זה הקדושה והדבקות לא קשר למצב כלכלי.

עשיו שמסמל את אומות העולם הנאורות מה שחשוב אצלם הוא הצד האסטטי והרווחה הכלכלית, ורק על גבי זה מתוך הנוחות הפיזית יש וניתן להם רצון ויכולת לעסוק קצת במחשבות רוחניות, אך לא תמצא גוי מאומות העולם בכל הגלובוס, ושמצבו הכלכלי ירוד וחי בתת תזונה ורווי האיזור בחוליים ומחיייתם היא לחם ומים וממש חסרים הם & כל כח של קניה כלכלי, שיהיה עוסק הוא במחשבתו בדברים רוחניים?

וזה מחזק את העובדה שיצחק אכן ידע בתחילה שאכן יעקב עומד לפניו, אומנם מחופש אך אם זה יעקב, אומר יצחק בליבו, בטוחני שהדברים הרוחניים הם שיעמדו בראש מעייניו ורק על גבי זה יתברכו כליו בדברים הגשמיים. וגם קצת יש רמז לכך שכאשר יעקב חוזר מחרן נאמר ויבן לו בית ולמקנהו עשה סוכות. בית קבע לצד הרוחני ליעקב ברוחני וסוכה למקנה שכן סוכה היא בית זמני ועראי כמו כל עניין העולם הזה הוא & עראי דהיינו בנב סוכה לקניינים החומרניים... המסר לגבינו:

נברך את ילדינו בראש ובראשונה בברכה ברוחנית בגדלות מוחין ובהתעסקות ב"טל השמים", ורק על גבי זה ייתן ה' ברכה להם בנכסיהם ועיסוקם יהא קרוב לעיר בבחינת "משמני ארץ יהיה מושבך".

י"ד . יצחק מברך את יעקב

כל העומד על טיב פסוקי המקרא תמה ומתפלא על מעשיו של יעקב, ועל ערמתה של רבקה אמנו כביכול לגנוב את ברכות יצחק.

ממבט מעמיק בפסוקים נוכל לראות, כי הקב"ה נתן לאברהם אבינו את ברכת הזרע, ובברית בין הבתרים את הבטחת הארץ. בפטירתו מוריש אברהם את

זכויותיו לבנו יצחק ולא לישמעאל, כמו שכותבת התורה (כה' ה') "ויתן אברהם את כל אשר לו ליצחק". ושם בפס' יא' ויברך אלקים את יצחק שהחיל עליו את ברכת אברהם.

בבואנו ללמוד את ברכות יצחק נמצא כי הם נחלקות לשלושה א. ליעקב כשהתחפש לעשיו. ב. לעשיו. ג. ליעקב לפני צאתו לארם בברחו מפני עשיו.

קודם שבא לברך יצחק את עשיו אומר הפסוק "ויהי עשו בן ארבעים שנה ויקח אשה את יהודית בת בארי החתי ואת בשמת בת אילן החתי: ותהיין מרת רוח ליצחק ולרבקה" ולא במקרה. יצחק כידוע אוהב את עשיו לצדיק, אבל הפסוק מעיד כי נגרמה לו מורת רוח. זאת ועוד הוא עובר על הציווי המפורש של יצחק ואברהם אבינו שלא לקחת אשה מבנות הכנעני? אלא שיצחק ידע בדיוק את מעשי עשיו אבל החזיק בדעה כי לעשיו מגיעות הברכות הגשמיות, ברכות המזכות אותו בעולם הזה מושלם. ולכן גם הוא מבקש ממנו להכין לו מטעמים – הוי אומר דבר גשמי בשביל שיברכו. אבל רבקה החזיקה בדעה כי כדי שיזכה יעקב וזרעו בעוה"ב חייב הוא להתקיים אף בעוה"ז. ולכן היא שולחת אותו להתחפש לעשיו, ברגע שאומר יצחק "הקול קול יעקב והידים ידי עשיו" הוא יודע כי להתחפש בגוף אפשר, אבל להפוך את הקול זהו דבר קשה מאוד על אחת כמה וכמה לעשיו, לכן גם הוא מברך את יעקב בברכות הגשמיות "ויתן לך האלקים מטל השמים ומשמני הארץ ורב דגן ותירש וכו'" בידיעה גמורה שאלו הברכות מיועדות ליעקב ולא לעשיו, הוא מבין את הרמז ששלחה לו רבקה אשתו כמו שיעקב יכול להתחפש כך עשיו מתחפש בפניך.

אח"כ כשמגיע עשיו הוא נותן לו את ה"ברכות" שבאמת מגיעות לו "ועל חרבך תחיה וכו'".

לעומת זאת כשיעקב בורח מפני עשיו ומקיים את צווי אביו שלא ישא מבנות כנען והולך ללמוד בבית שם ועבר מוריש לו יצחק את הברכות בה"א הידיעה "ואל שדי יברך אתך ויפרך וירבך והיית לקהל עמים: ויתן לך את ברכת אברהם לך ולזרעך אתך לרשתך את ארץ מגריך אשר נתן אלהים לאברהם" ברכות שבו ימשיך הזרע היהודי, ושזרעו ינחל את הארץ.

ט"ו . מה בין יעקב לעשיו

לשאל "מה בין יעקב לעשיו", הרי זה כאילו שאלנו "מה בין אור לחושך", כך כתב האור החיים הקדוש, זצ"ל. אבל רשאים וחייבים אנו לשאול: מהו מקור השוני, כיצד זה ששני אחים תאומים יהיו שונים מן הקצה אל הקצה. אותו יחוס אבות, אותו חינוך – והבדל בין יום ללילה.

על כך, הביא הגאון רבי ששון מרדכי זצ"ל מבגדד משל וחידה:

שני אנשים נכנסו לכרך הסדנא של פחמי, צורף נחושת. אחד מהם, הושחרו פניו כשולי הקדירה. השני, נכנס בשלום ויצא בשלום, נזהר ויצא נקי. אחד מהם ימהר לרחוץ את פניו. מיהו?

נכון: בעל הפנים הנקיות ימהר להתרחץ. ומדוע? משום שהוא רואה את פני חברו השחורות ומניח שגם פניו מלוכלכות... אבל חברו, שרואה את פני רעהו נקיות, לא יעלה בדעתו להתנקות...

כך עשיו, ראה לנגד עיניו את יעקב אחיו, איש תם יושב אהלים, זך וישר, והיה בטוח שגם הוא כזה. כשמו כן הוא, "עשוי" ומושלם, והרשה לעצמו להתבטל ולהתהולל.

אבל יעקב אבינו, שראה לנגד עיניו את תוצאות הפקרות הנהגתו של עשיו, את ההדרדרות וההשחתה, נחרד וחשש שגם הוא כזה, ולא מש מתוך האוהל, להזדכך ולהתעלות מעלה מעלה, עד שהיה לבחיר שבאבות הקדושים, זכותם תגן עלינו לעד!

ט"ז . למה זה לי בכורה – כפירת עשיו

חז"ל אומרים שבאותו היום עבר חמש עבירות חמורות ומתוכן אחת שכפר בעיקר, ודורשים זאת חז"ל מן הפסוק למה זה לי בכורה, שרמז על הקב"ה שנאמר בו זה א-לי ואנוהו.

ונשאלת השאלה, איך יתכן שעשוי, כבנו של יצחק אבינו, יכל לכפור במציאות הקב"ה? ועוד, א"כ למה רצה יצחק לתת לו ברכות? ועוד, שאם כן, מדוע כל כך רצה והאמין בברכותיו שבהם נאמר ויתן לך האלקים וכו'?

ולתרץ זאת יש להבין תחילה, איך יתכן שחז"ל לומדים שכפר בעיקר ממילת זה והרי אדרבא הלא מצינו בחז"ל שבכל מקום שנאמר זה דרשוהו בלשון נוכח, כמו שמצינו על הפסוק דלעיל "זה א-לי ואנוהו-בכבודו נגלה עליהם והיו מראין אותו באצבע", וכן אמרו "עתידי הקב"ה לעשות מחול לצדיקים והוא יושב ביניהם בג"ע, וכל אחד ואחד מראה באצבעו הנה אלוקינו זה קיוניו לו ויושיענו" כלומר מילת זה מראה על לשון נוכח ומוחשי. כמו כן נתקשו על הפסוק "זה משה האיש לא ידענו מה היה לו" שהרי לא היה מולם אלא בשמיים ומדוע אמרו זה, אלא ש"כמין דמות משה הראה להם השטן שנושאים אותו באויר". ועל הפסוקים "וזה מעשה המנורה" ו"וזה יתנו כל העובר" וגו' ביארו שהראהו הקב"ה מטבע ומנורה של אש.

ועפ"ז מייסד ר' אהרן קוטלר זצ"ל שעשוי אכן לא היה כופר בקיומו של הקב"ה, אלא כיון שלמרות שהכיר בקיומו בבהירות ובדרגת נוכח כמשתמע ממילת זה וכמתבקש מהיותו בן יצחק אבינו, לא כופף ושיעבד את תאוותיו ורצונותיו לקב"ה אלא נשאר עבד ליצר הרע - אין לך כפירה גדולה מזו. וכד' הגמ' שבת (קה.) "לא יהיה בכך אל זר ולא תשתחוה לאל נכר - איזהו אל זר שיש בגופו של אדם הוי אומר זה יצר הרע"

י"ז . מה מסתתר מאחרי הייסורים? למה הם באים? (כז,מ)

מה מסתתר מאחרי הייסורים?

למה הם באים?

וַיֹּאמֶר עֲשׂוּ אֶל אֲבִי... בְּרַכְנִי גַם אֲנִי אָבִי... וַיַּעַן יִצְחָק אָבִיו וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵי הַנְּה
מִשְׁמֵנֵי הָאָרֶץ יִהְיֶה מוֹשְׁבֶךָ... וְעַל חֲרָבֶךָ תִּתְּיָה, וְאֶת אֲחִיךָ תַעֲבֹד, וְהָיָה כַּאֲשֶׁר תִּרְיָה
וּפְרָקֶת עָלוּ מֵעַל צְוֹאֲרֶךָ (כ"ז ל"ח - מ').

רבים וטובים ומתוקים וחמודים טרודים ועסוקים בשאלה מאוד רגישה וסבוכה, ואינם יודעים שהתשובה לשאלתם מאוד פשוטה. מה כוונת המשורר החזן והפייטן? על מה הרעש והקצף וכל הבלגן?

כל יהודי עם ראש בריא ושכל טרי – מאמין בכל ליבו בתורת משה, ואינו מפקפק בה כלל. אלא שלפעמים יצר הרע מעורר לאדם כל מיני קושיות וספקות, ובאמצעותם הוא חפץ לכבוש את האדם ולהדיחו מדרך המלך. אחת הקושיות שהיצר מנסה להפיל בהם את היהודי המאמין, זו הקושיה הבאה:

התורה וספרות חזונו מלאים במשפטים כבירים אשר מתארים את רחמי ה' המרובים, ולמען הבלטת העניין נציין מספר דוגמאות לכך:

אל רחום וחנון (שמות ל"ד ו') טוב ה' לכל (תהילים קמ"ה ט') רחמיו על כל מעשיו (שם) ברוך מרחם על הבריות (מתוך "ברוך שאמר") הוא מטיב לנו (מתוך "ברכת המזון").

כמובן שהאדם היהודי מאמין בדברים אלו בכל ליבו, ואין לו ספק שה' טוב לכל – ושרחמיו על כל מעשיו. אלא שיצר הרע בא לאדם ולוחש לו באוזן:

מושיקו, אתה בטוח שה' טוב לכל? אז למה הנדבן והבעל חסד הגדול מהבניין ממול נהיה עניי? מדוע פלוני מעוכב שידוכין כבר עשרות שנים? כיצד יתכן שאישה נפטרת בגיל צעיר? האין זה סותר את היסוד של "טוב ה' לכל ורחמיו על כל מעשיו"? האם השאלות הללו לא מתנגשים עם המשפט "ברוך מרחם על הבריות"?

מושיקו שומע את קושיית היצר ולא יודע את התשובה עליה, ומצבו הרוחני מתערער ומתדרדר ומתקרר. מי יכול לעזור למושיקו לצאת מהסבך הזה? מהי התשובה לקושיית יצר הרע הנ"ל?

את סגנון השאלה הזו, אנו רואים גם בפרשת השבוע: היכן?

יצחק אבינו מבקש מעשיו בנו לעשות לו מטעמים. רבקה שומעת ברוח הקודש את הבקשה (תרגום יונתן כ"ז ה') ומבקשת מיעקב להכין ליצחק מטעמים ולהקדים את עשיו, ולזכות בברכות. יעקב עושה כדברי אימו ומקבל את הברכות ויוצא מהבית, ומי נכנס אחריו? עשיו.

עשיו מגיש לאביו את האוכל שהכין – שהיה בעצם בשר של כלב על האש (תרגום יונתן כ"ז ל"א), ולפתע נודע לו שיעקב הקדים אותו ונטל את הברכות. עשיו צועק ובוכה שלושה בכיות (מדרש פליאה כ"ז ל"ח) ומזיל מעיניו שלושה דמעות (מדרש תהלים פ'), ומתחנן ליצחק אביו שיארגן גם לו איזו ברכה.

ואיזו ברכה מברך יצחק את עשיו? ... על חֲרִבָּה תִּחְיֶה, וְאֶת אָחִיךָ תַעֲבֹד, וְהָיָה בְּאֶשׁ תִּרְיַד וּפְרִקֶתָּ עָלוּ מֵעַל צְוֹאֲרֶךָ.

באמצעות הברכה הזו נתן יצחק לעשיו את הכלי של "על חֲרִבָּה תִּחְיֶה" ואת הכלי של "וְאֶת אָחִיךָ תַעֲבֹד", ומאותו רגע – כל פעם שיעקב וזרעו מתרפים מלימוד התורה ופורקים מעליהם את עול המצוות, יש רשות לעשיו להכות ולרצוח ולרדות בעם ישראל, ולהקיז את דמם כמים ללא רחמים.

והשאלה נשאלת: יצחק אבינו! כיצד הנך נותן לעשיו ברכה שתגרום בעתיד לצער ויגון לזרעו של יעקב? איה רחמיך על יעקב?

ואם יבוא אדם ויטען שזה מחמת שיצחק בעס על יעקב שלכאורה נהג שלא כשורה – ונטל הברכות שלא כדין, יידע אדם זה שהוא טועה בחשיבתו! מדוע?

חז"ל האריכו לבאר לנו שיעקב פעל כשורה ונטל את הברכות על פי דין – ומשמים הסכימו עימו בכל המהלך שעשה. שהרי הברכות נועדו לבכור, ויעקב הרי קנה את הבכורה.

אפילו המלאכים סייעו ליעקב והביאו לו יין מגן עדן (תרגום יונתן כ"ז כ"ה), כמו כן ריח גן עדן בא עימו כשנכנס לאביו (רש"י כ"ז כ"ז), בנוסף לזה בורא עולם עשה שמבגדי יעקב ינדוף ריח נעים של קטורת (תרגום יונתן כ"ז כ"ז), וכל זה מלמדנו שמשמים הסכימו עם יעקב בכל המהלך, ואפילו עזרו לו להצליח לקבל את הברכות.

כאן המקור לציין שגם מה שיעקב אמר "אנוכי עשיו בכורך", לפי האמת זה ממש כך – ואין בדבריו שום שקר. מדוע?

מבואר בספרים הקדושים שיעקב כבש את מקומו של עשיו בעולם העליון והפך להיות בחינת "עשיו" ואכמ"ל (אוצ"ח שער הארות זו"ן פרק ב), וממילא יעקב הוא עשיו – והוא גם הבכור שהרי קנה את הבכורה.

ואת כל זה ידע גם יצחק – ולכן הוא לא כעס על יעקב, וגם לאחר שנודע לו שיעקב בא במרמה [בתחבולה] ונטל את הברכות, הוא לא חזר בו מהברכות – אלא אמר עליו "גַם פָּרוּךְ יְהִיֶה" (רש"י כ"ז ל"ג). לא רק זה, אלא גם בסוף הפרשה אנו מגלים שיצחק אוהב את יעקב והוא בירכו שוב פעם (כ"ח ד').

כעת השאלה מתעצמת: אם יצחק באמת לא כועס על יעקב, מדוע הוא מברך את עשיו בברכה שהיא קללה ליעקב – ונותן לעשיו כוחות להכות ולרצוח ביעקב וזרעו אם יסורו מדרך ה' ? איה רחמי יצחק על בנו יעקב?

התשובה לשאלה זו פשוטה מאוד, והיא בעצם גם התשובה לקושייתו של מושיקו "איה רחמי ה' על בניו". אך בטרם נענה את התשובה, נבהיר ונצהיר:

על "רגש" אין תירוצים, ומי שמקפיא את השכל ומפעיל רגש – אי אפשר לענות לו, משום שהרגש אוטם אותו מלבחון את הדברים בשכל קר וישר.

אך מי שמחפש את האמת ומקפיא את הרגש ובוחן את הדברים עם "שכל בריא", רואה כאן מהלך פשוט והגון וראוי, וכדלהלן:

מעשה באדם שהיה לו בן יחיד. האב אהב את בנו אהבת נפש והרעיף עליו חום ואהבה עד אין קץ, וכמו כל אבא הגון – עוד מקטנות חינך האב את בנו לבטיחות וזהירות. לא לשחק באש, לא לגעת בחשמל, לא לרדת לכביש...

יום אחד עובר האבא ברחוב, והנה הוא רואה את בנו יחידו עומד במרכז הכביש, ולעברו דוהרת משאית. בשנייה האחרונה הצליח האב להושיט את ידו ולתפוס בעורף בנו ולמשוך אותו אל המדרכה, ולהצילו. אלא שכתוצאה מאותה משיכה נחבט הנער במדרכה, אפו זב דם, והוא הוזקק לטיפול רפואי.

הילד הקטן נלקח לבית החולים וקיבל את הטיפול הנחוץ, ותוך כדי שהוא שוכב במיטה עלו בראשו קושיות עצומות על אביו – וכעס גדול פקד אותו: כיצד יתכן

שאבא שלי הפריע לי להנות ולטייל בכביש כלבבי? מדוע הוא משך אותי בכוח והפיל אותי על המדרכה ופצע אותי? איה רחמיו הרבים עלי?

בעוד הילד שוכב על המיטה בבית החולים ומהרהר בקושיות אלו, הגיעו בני המשפחה לבקרו. ולפתע קורה הלוא יאומן!!! האמא, הסבתא, הדודים, כולם ניגשים לאביו ומשבחים אותו על רחמיו הרבים, ועל מסירותו העזה לבנו.

הילד הקט לא יכל לסבול את הצביעות הזו, והוא שאל את הסובבים בקול רעש גדול: לאיש הזה אתם קוראים אבא טוב ורחמן? הרי הוא התאכזר עלי והפיל אותי ופצע את אפי והוציא לי דם, והביא עלי סבל רב. האין זה מעיד שהוא לא אדם רחמן ולא איש חסד? האם מצבי כעת והפציעה שלי אינם מראים שאבי שונא אותי עד מאוד?

חייכו הסובבים איש לרעהו והבינו שהילד הקטן לא קורה נכון את המפה, והם החלו להסביר לו את הנתונים בצורה שיוכל להבין ולעכל:

דע לך ילדון מתוק שרכב הפוגע באדם, עלול לגרום לו לאסון גדול – ואף לגדוע את חייו. משום כך אביך שאוהב אותך וחפץ בטובתך, ציווה עליך מקטנות ללכת רק במדרכה – ולא לרדת לכביש. אלא שאתה לא התעניינת בציוויו וירדת לכביש ומולך הגיע משאית, וכפסע היה בינך ובין המוות.

אך נס ארע לך שאביך ראה את המצב הזה בדקה האפס, ופעל להצלתך. אלא שמחמת שהזמן היה קצר והסכנה הייתה עזה, לא היה לאביך שהות להושיט יד עדינה ולהעלות אותך למדרכה לאט ובִּרְכוּת, והוא נאלץ להזדרז ולמשוך אותך בגסות לכיוון המדרכה.

ילד חמוד, בא נסכם את הדברים: א) ירדת לכביש והכנסת את עצמך לסכנה ואביך נאלץ לבצע בך ״תוכנית חילוץ״, ואתה האשם היחיד בכל העניין. שהרי אם היית שומע למצוות אביך ולא יורד לכביש, היית ניצל מכל המערבולת הזו. ב) פעולת ההצלה של אביך מעידה שהוא אוהב אותך אהבת נפש, וחפץ הוא בטובתך עד מאוד. ג) דע לך שכל הצער שנגרם לך והחבלה שנתבלת, ציערו את אביך לא פחות ממה שציערו אותך.

הסיפור הזה הוא התשובה לשאלות שהזכרנו מקודם, בבחינת משל ונמשל:

האבא – הוא בורא עולם * הילד היחיד – זה עם ישראל * האבא ציווה את בנו שלא ללכת בכביש ולא ליגע בחשמל וכו' – בורא עולם ציווה אותנו כל מיני מצוות * הילד ירד לכביש והייתה סכנה לחייו – האדם עשה עבירה והייתה סכנה לחייו הרוחניים * האבא משך את הילד למדרכה בכוח ובגסות – הבורא מושך את האדם לתשובה על ידי ייסורים * האבא אהב את הילד גם בזמן שסבל התייסר – הבורא אוהב אותנו גם בזמן שמעניש אותנו * כאב לאבא שהילד סובל – גם לה' כואב שיהודי נענש (כמבואר במדרש בשמות רבה ב' ה').

כעת הכל מובן...

באמת ה' טוב לכל... רחמיו על כל מעשיו... הוא מטיב לנו... לעולם חסדו... ובעצם כל המכות שאנו מקבלים ממנו – אינם מכות של התעללות – אלא מכות של רחמים אשר נועדו להציל אותנו "מתאונה רוחנית וריסוק נצחי", ומטרתם לגרום לנו לשוב חזרה לדרך המלך, דרך התורה והמצוות, בכדי שלא נאבד בעולם הנצח.

אלא מה, לא תמיד יש לנו את המשקפיים הנכונות לראות זאת, ובמקום להגיד לה' תודה על כל מכה – שהרי זו מכה בונה ומצילה, תחת זאת הוא מתפלא ושואל "איה רחמי הבורא". אך מי שיתבונן נכון יצליח להבין שהייסורים הם לטובתו ולמענו.

החשבון הזה מעוגן בתורה בצורה מפרשת. היכן? דוד מלכנו אומר בספר תהילותיו שְׁבִטָהּ וּמִשְׁעֲנֵתָּהּ הִמָּה יְנַחֲמֵנִי (תהלים כ"ג ד'). והשאלה נשאלת: זה ש'מִשְׁעֲנֵתָּהּ' מנחם את דוד, התמיכה והמשענת שהוא מקבל מהבורא, זה מובן. אך "שְׁבִטָהּ", המקל המכאיב והצרות והייסורים, הרי הם מכאיבים. וכיצד הם מנחמים?

דוד מלמדנו את מה שראינו כעת: הייסורים אינם התעללות חלילה, אלא הם "איתותים" מהבורא שנשתנה וניטיב דרכנו, והם נועדו להציל אותנו מאבדון נצחי. ואין ספק שאם ה' מאותת לנו והוא מעוניין בהצלתנו, הרי זה סימן מובהק שאנו יקרים וחשובים לו. הידיעה הכבירה הזו ניחמה את דוד בכל ייסוריו ותלאותיו שעבר בימי חייו, וממנה הוא שאב עידוד ואושר רב.

כעת גם מובן לנו שהברכה שיצחק ברך את עשיו ואיפשר לו לצער את יעקב "בזמן שיעקב יסור מדרך התורה", ברכה זו אינה התעללות ביעקב. אדרבה, ההפך הוא הנכון.

משום שהברכה שיצחק ברך את עשיו היא בעצם ברכה מאוד גדולה ליעקב וזרעו. שהרי היא מועילה להם לשוב לתלם ולהינצל משמד רוחני ואסון בעולם הנצח, והאדם היהודי מרוויח מכך המון.

הייסורים מכפרים לו על העבר – ומאותתים לו לשנות את ההווה העקום שלו, וגורמים לו שבעתיד – בעולם הבא – הוא יחיה לנצח מתוך עידון רוחני מושלם. שורה תחתונה, הייסורים שאדם מקבל אינם בעיטה והתעללות בו – אל

י"ח . "יִקְרְבוּ יְמֵי אָבֶל אָבִי וְאֶהְרָגָה אֶת-יַעֲקֹב אָחִי." (כז, מא)

לכאורה לשון אבל הוא תמוה שהיה לפסוק לכתוב ימי פטירת אבי שאז יוכל עשיו להרוג את יעקב?

ותירץ בעל הכלי יקר כי כל זמן שיעקב היה עוסק בלימודו היה עשיו יודע שיש מלאך ששומר ומגן עליו שלא יוכלו להזיקו, אך מרגע שיקרבו ימי אבלי יצחק הרי יעקב יהיה אבל שכידוע אסור בלימוד התורה וממילא יוכל להורגו.

י"ט . "וַיִּשְׁלַח יִצְחָק אֶת יַעֲקֹב וַיְלַךְ פְּדָנָה אֶרֶם אֶל לָבֵן בֶּן בְּתוּאֵל הָאֲרָמִי אָחִי רַבְקָה אִם יַעֲקֹב וְעֵשָׂו" (כח,ה)

פירש רש"י: איני יודע מה מלמדנו. (עיין אור החיים בפירוש הענין)

ויש לפרש דיצחק ורבקה חששו שהיה הקול ידוע ב' בנים לרבקה וב' בנות ללבן הגדולה לגדול והקטנה לקטן א"כ אם יבוא יעקב ללבן לא ירצה ליתן לו אשה באומרו הקטנה היא שלך ולא יעשה כן במקומנו לתת הצעירה לפני הבכירה וצריך אתה להמתין עד אשר יבוא עשיו לכאן ויקח את הגדולה ואח"כ תיקח אתה את הקטנה ואם היה כן שימתין יעקב על ביאת עשיו הלא י הרגנו שם עשיו והרי כל כוונת יצחק ורבקה היה שיעקב יברח מפני עשיו לכן צוו יצחק ורבקה ליעקב שלא יאמר ללבן שרבקה אם עשיו ויעקב רק ההפך אם יעקב לפני עשיו והוא הבכור ולא עשיו וא"כ ייתן לו לבן מיד את הגדולה לאשה.

בין אדם לחבירו

המצווה להלוות לנזקקים – א' / הרב שמעון בוחניק

מצוות עשה מהתורה להלוות לעניי ישראל, מצווה זו גדולה יותר ממצות צדקה. קרובו עני קודם לעניים אחרים, ועניי עירו קודמים לעניי עיר אחרת.

אפילו עשיר וצריך ללוות, מצווה להלוותו באותה שעה ולהנות אותו אף בדברים ולייעצו עצה ההוגנת לו.

אם באו עני ועשיר ללוות מאצל אדם ואין ביכולתו להלוות לשניהם, העני קודם. אומנם אין זה כלל מוחלט אלא הכל לפי הצורך, שאם העני רוצה הלוואה כדי לקנות דבר של מותרות שיוכל להתקיים בלעדיו, והעשיר רוצה הלוואה כדי לפרוע את חובו שלא יבא לידי בושה ובזיון והפסד אמונו, צריך להקדים את העשיר, כיון שהוא נחשב באותה שעה כעני.

ראוי ונכון לייסד בכל עיר ובכל קהילה קופת גמ"ח (גמילות חסדים) ציבורית, לשם כל אחד מהקהילה יפריש מעות לפי כוחו, ועל ידי זה יתחזק הצדקה ומידת החסד.

מצווה זו היא סגולה לזכות לבנים, וכן עשו הרבה אנשים בזמנינו והצליחו בזה.

שיעור ההלוואה הוא כפי אשר תשיג יד המלווה, וכל אשר בכוחו לעשות לטובת חבירו יעשה, ואם ידו משגת יתן כפי מה שצריך הלווה. גם לגבי משך זמן ההלוואה אם יד המלווה משגת ילווה לו לפי בקשת הלווה ואם אין ידו משגת אינו חייב להלוות לזמן ממושך.

במצוות ההלוואה לנזקקים אין שיעור שיעור למספר הפעמים שמלווים, ויש להלוות אפילו עד מאה פעמים, אם ידו משגת ולא ירע לבבו לחשוב בליבו כמה מטריח אותו הלווה תמיד בלקיחת ההלוואה ופרעונה, כמו שאינו כועס על מי שהוא דופק תמיד על פתח חנותו לתת לו ריווח בעסקיו, וידע כי בכל פעם הוא מקיים מצוות עשה מהתורה ותבא עליו ברכה מאת ה'.

אין להלוות כסף שלא בעדים אלא אם כן מלווים על המשכון, והמלווה בשטר משובח יותר.

כל המלווה בלא עדים עובר משום "לפני עוור לא תתן מכשול", שהרי קיים חשש שמא הלוח יכפור לו וגורם קללה לעצמו שהבריות יקללוהו שתובע לחבירו מה שאינו חייב לו. האמור הוא אפילו אם מלווה לתלמיד חכם שבודאי לא יכפות, מפני שיש לחוש שמחמת טירדות למודו ישכח את ההלוואה.

אסור לנגוש (לדחוק) את הלוח לפרוע כשיודע שאין לו. ואם עשה כן עובר משום "לא תהיה לו כנושה". ואיסור הוא דווקא לנוגשו ולדחקו, אבל כשחושש שמא שכח מהחוב מותר להזכירו, אף על פי שיודע שכרגע אין לו.

אסור אפילו להראות לפניו, כדי להזכירו, מפני שהוא נכלם בראותו את המלווה ואין ידו משגת לפרוע. ומכל מקום אם כבר הורגל הלוח בכך עד שאין לו צער ובושה, וגם המלווה אינו מתכוון לצערו – אין איסור בזה.

כשם שאסור למלווה לתבוע, כך אסור ללווה לכבוש ממון חבירו שבידו, ולומר לו לך ושוב, כשיש לו, שנאמר: "אל תאמר לרעך לך ושוב ומחר אתן ויש אתך" (משלי ג). ואם הלוח אינו פורע מחמת עצלות עובר משום לא תעשוק.

אין חיוב להלוות אלא כשיש לאדם המלווה כסף זמין, אבל אם אין בידו כסף, אינו חייב ללוות מאחרים כדי להלוות אלא אם כן רוצה לעשות זאת מצד מידת החסד. אם יש לו כסף בפיקדון אצל אחרים, צריך לטרוח ולהביא מעותיו כדי להלוותם.

מי שיש לו מעות מזומנים ויודע שבקרוב יזדמן לו עסק להרוויח לצורך פרנסתו, אינו צריך להלוותם אם על ידי ההלוואה לא יוכל לעשות את העסק, ומכל מקום אם הוא עשיר ויש לו מעות שהן עתה בטלות אצלו, חייב הוא להלוותם אף על פי שעל ידי זה לא יוכל לעשות עוד עסקים, שאם לא כן אין לדבר סוף, וכל ימיו יקח לעצמו עסקים חדשים ולא יספיק לו כל הון שבעולם ויהיה פטור לעולם ממצות אם כסף תלווה.

5 . מושגים ביהדות ודמויות חשובות בהיסטוריה היהודית

5.1 . חודש כסלו

על חודש כסלו
החודש התשיעי ליציאת מצרים.
מזלו קשת.
שבטו בנימין.
ראש חודש חל בימים של ב' ג' ד' ה' ו'.

השם כסלו
רש"י : כסלו הוא תלם,
דורשי רשומות מעלים הסברים שונים לשם כסלו:
רש"י אומר שהשם כסלו הוא תלם, ולפי זה נקרא החודש בשם כסלו, על שם
התלמים הנוצרים בשעת החרישה הנעשית אחרי היורה בעונת הזריעה שהיא
חודש כסלו.

כסלו מצביע על הרפש והבוץ
ויש אומרים בהקשר לכך שהשם כסלו מצביע על הרפש והבוץ של המים
המתרבים בחודש זה "כסלא לאוגיא" (ברכות ו.).

כסלו מלשון כסיל
יש מפרשים כסלו מלשון כסיל שהוא שם של כוכב מזלי הקשור לגשם היורד.

כסלו הוא מלשון כסל – בטחון
ההסבר המקובל ביותר בדרשנות הרבנית לשם כסלו הוא מלשון כסל – בטחון
כפי שאומר איוב כי "ד' יהיה בכסלך" שהוא לשון אמונה ובטחון והוא בא
להסביר את סוד ניצחונם של בני מתתיהו שהאמינו בה' והאמינו שבעזרתו ינצחו
אע"פ שהיו מועטים ומחוסרי אמצעים וכלי נשק.

כסלו – כיס לו
הילדים היו משתמשים בשם כסליו לזרוז את ההורים לתת בחנוכה מעות חנוכה
לילדים בלב פתוח. כיס לו,

ויש שהיו דורשים לתת שלושים וששה שקלים לכל ילד כפי שזה רמוז בשם כ"ס "לו" וזהו כמספר הנרות הנדלקים בחנוכה חוץ משמונה המשמשים.

מזל החודש - מזל קשת

בדרך כלל רואים את המזל קשת כקשת בענן המופיעה הרבה בחודש זה שהוא חודש הגשמים ומפרשים אותו כאות אזהרה לעולם למנוע חמס ואוון ולהתנהג בצדק ויושר כדי שתקוותם המתבלטת בחודש כסלו תתאמת ויש רואים בקשת, קשת של ציידים מעין רבה-קשת, כרמז לאנשים שיצאו בחודש זה לצייד חיות שהאדמה לא נותנת בחודש זה שום יכול ושום פירות ואין מבחינת הטבע במה להתכלכל אלא בצייד בלבד. ויש רואים במזל קשת גיבורים הבטחת שמים ללמד בני יהודה קשת להתגבר על אויביהם המרובים כאות לחשמונאים שהתגברו על היוונים ומספרים שכשפריץ המרד של מתתיהו ובניו, שאלו שריו ישראל את מתתיהו הזקן על מה הוא הזקן והחלש סומך במלחמתו נגד יוון הגדולה והחזקה המזוינת בכלי נשק והרבה צבא. הראה להם באצבעו על הקשת שנתגלתה בשמים וענה להם זה נשקי - הקשת בשמים - ועליו על ה' אני סומך.

אירועים היסטוריים שהיו בחודש כסלו

א' בכסלו - ראש חודש כסלו

- ה'תר"ץ - נוסדה העיר נתניה.
- ה'תר"ן - נולד זלמן שזר, נשיא מדינת ישראל.
- ה'תשס"ו - נפטר פרופסור יהודה פליקס, חוקר הריאליה המקראית והתלמודית.

ב' בכסלו

- ה'תרנ"ח - נולד שמחה בלאס, מתכנן מפעלי מים עיקריים של היישוב ושל מדינת ישראל.
- ה'תרצ"ג - נוסד העיתון פלסטיין פוסט, שבשנת ה'תש"י שינה שמו ל-The Jerusalem Post.

- ה'תש"ה – אנצו סרני, מצנחני היישוב, הוצא להורג בידי הנאצים.

ג' בכסלו

- ה'תרס"ב – נוסדה המושבה סג'רה (אילניה).
- ה'תרצ"ז – נולדה דליה רביקוביץ, משוררת ישראלית
- ה'תשל"ל – נפטר אברהם קריניצי, ראש עיריית רמת גן

ד' בכסלו

- ה'תש"ה – הוצאה להורג חביבה רייק, פרטיזנית יהודיה, מצנחני היישוב
- ה'תש"ו – נולד זבולון אורלב, חבר כנסת ושר לשעבר
- ה'תשס"ו – 5 הרוגים ו-54 פצועים בפגיעה התאבדות שביצע מחבל מתאבד בקניון השרון שבנתניה.

ה' בכסלו

- ה'תר"ס – נולד יצחק למדן, משורר עברי, מתרגם, עורך וחלוץ בארץ ישראל בימי היישוב.
- ה'תרצ"ד – נוסד מושב העובדים כפר הרא"ה בעמק חפר.
- ה'תרצ"ח – חמישה חברי גרעין "במעלה" נרצחים על ידי ערבים סמוך לקרית ענבים. לזכרם מוקם שם היישוב מעלה החמישה
- ה'תש"ט – נחנך כביש הגבורה, אל ירושלים הנצורה.
- ה'תשמ"ח – ליל הגיליונים – שישה חיילי צה"ל נהרגים מאש מחבל שחדר לישראל באמצעות גלשן אוויר

ו' בכסלו

- ה'תרמ"ה – נולד יצחק בן צבי, נשיא מדינת ישראל.
- ה'תש"ג – נולד דניאל בארנבוים, פסנתרן ומנצח.
- ה'תש"ו – נפטר יהושע חנקין, מראשי הפעילים לרכישת קרקעות להתיישבות בארץ ישראל.
- ה'תשל"ד – נפטר דוד בן-גוריון, ראש הממשלה הראשון של מדינת ישראל.

ז' בכסלו

- ה'תרע"ט – מסתיימת מלחמת העולם הראשונה בשעה 11:11; פולין מכריזה עצמאות.
- ה'תרמ"א – נולד יעקב אפשטיין, פסל יהודי-אמריקאי.
- ה'תשס"א – נחקק בישראל חוק זכויות התלמיד, הראשון מסוגו בעולם.

ח' בכסלו

- ה'תש"י – נוסד בית הגדי, מושב דתי בצפון הנגב.
- ה'תשל"ט – נפטרה גולדה מאיר, ראש הממשלה הרביעית של מדינת ישראל.
- ה'תשמ"ז – ג'ונתן פולארד נעצר בארצות הברית על ידי ה-FBI באשמת ריגול לטובת מדינת ישראל.
- ה'תשמ"ז – אלי ויזל מקבל את פרס נובל לשלום.

ט' בכסלו

- ה'תקל"ד – נולד האדמו"ר דוב בר מחב"ד לאביו רבי שניאור זלמן מלאדי ולאמו הרבנית סטערנא.
- ה'תקפ"ח – נפטר האדמו"ר דוב בר מחב"ד.
- ה'תרע"ה – נוסד הג'זינט, ועד הסיוע המיוחד של יהדות ארצות הברית.
- ה'תשל"א – עלה על הקרקע היישוב פצאל, מושב שיתופי בבקעת הירדן.
- ה'תשל"ח – נערך הביקור הרשמי ראשון של מנהיג ערבי בישראל, בו ביקר נשיא מצרים אנואר סאדאת בישראל ולמחרת נאם בכנסת.
- ה'תשס"ז – פרופסור ישראל אומן זוכה בפרס נובל לכלכלה על תרומתו לפיתוחה של תורת המשחקים.

י' בכסלו

- ה'תקפ"ז – האדמו"ר דוב בר מחב"ד שוחרר ממאסרו בוויטבסק. יום זה נחשב לאחד מחגי הגאולה של חסידות חב"ד.
- ה'תשל"ח – נאום נשיא מצרים סאדאת בכנסת.
- ה'תשל"ט – פרס נובל לשלום הוענק במשותף למנחם בגין, לג'ימי קרטר ולאנואר סאדאת

- ה'תרצ"ד – נפטר הרב משה מרדכי אפשטיין, ראש ישיבת חברון
- ה'תשי"ד – נפטר הרב איסר זלמן מלצר, מחבר הספר אבן האזל
- ה'תשס"ה – רפאל איתן, רמטכ"ל ושר בממשלות ישראל, מצא את מותו בתאונה בנמל אשדוד

י"א בכסלו

- ה'שצ"ג – נולד ברוך שפינוזה, פילוסוף יהודי.
- ה'תרצ"ט – נולדה נאוה ארד, חברת כנסת מטעם המערך ומפלגת העבודה.
- ה'תש"ח – נולד ששי קשת, זמר ושחקן ישראלי.
- ה'תרצ"ב – נפטר הרב יחיא קאפת, מרבני תימן ומקים תנועת

י"ב בכסלו

- ה'של"ד – נפטר רבי שלמה לוריא – הידוע בכינויו המהרש"ל
- ה'תר"א – נפטר רבי אברהם דב אוירבך מאוורוטש
- ה'תשס"ג – נפטר אבא אבן, דיפלומט ומדינאי ישראלי
- ה'תשס"ו – נפטר אברהם מלמד, חבר כנסת ופוליטיקאי ישראלי

י"ג בכסלו

- ד'ר"ס – נפטר רב אבינא בר רב הונא, ראש ישיבת סורא ועורך התלמוד הבבלי, הידוע בשם רבינא האחרון.
- ה'תשל"ג – הרב שלמה גורן מפרסם את פסק דין האח והאחות ומאפשר את חתונתם של חנוך ומרים לנגר לבחירי לבם

י"ד בכסלו

- ה'תרפ"ד – נולדה חנה מרון, שחקנית תיאטרון ישראלית
- ה'תרפ"ט – רבי מנחם מנדל שניאורסון בא בברית הנישואים עם בתו של האדמו"ר הקודם מליובאוויטש, בכך הפך ליורשו לעתיד.
- ה'תש"י – דוד בן-גוריון מכריז על ירושלים כעל בירת מדינת ישראל

• ה'תשכ"ט – השתלת לב ראשונה בישראל

ט"ו בכסלו

- ג'תקפ"ח – נפטר רבי יהודה הנשיא, חותם המשנה
- ה'תרפ"ג – מוקמת הסוכנות היהודית
- ה'תש"ד – נולד חנן פורת, ממקימי גוש אמונים וחבר כנסת מטעם התחיה, מצ"ד והמפד"ל
- ה'תשי"ג – אחד-עשר מנאשמי משפטי פראג מוצאים להורג

ט"ז בכסלו

- ה'ת"י – שבת י צבי ניצל מטביעה וקבע יום טוב לתלמידיו.
- ה'תר"ד – נולד דויד פופר, צ'לן יהודי-בוהמי
- ה'תרנ"ו – נולדה אנה פרויד, פסיכואנליטיקאית, בתו הצעירה של זיגמונד פרויד
- ה'תרפ"ה – ייסוד הרצליה
- ה'תרפ"ט – נולדה שולמית אלוני, פוליטיקאית ישראלית

י"ז בכסלו

- ה'תרפ"ה – השיעורים הראשונים מתקיימים בטכניון.
- ה'תרפ"ז – נולד רפי איתן, סוכן מוסד ופוליטיקאי ישראלי.
- ה'תש"ג – משלוח ראשון של יהודים מנורבגיה מגיע לאושוויץ.
- ה'תש"ח – עצרת האו"ם החליטה על "הקמת מדינה יהודית בארץ ישראל".

י"ח בכסלו

- ה'תרל"ה – נולד חיים ויצמן, נשיא מדינת ישראל הראשון.
- ה'תרמ"ה – נולד יצחק בן צבי, נשיאה השני של מדינת ישראל.
- ה'תש"ב – הנאצים מפעילים את מחנה ההשמדה הראשון בחלמנו שבפולין.
- ה'תשל"ז – מטוסי ה-F-15 הראשונים מגיעים לישראל וגורמים להפלת ממשלתו הראשונה של רבין בגלל חילול שבת שיצר טקס קבלתם.
- ה'תשמ"ב – הכנסת מקבלת בשלוש קריאות את חוק רמת הגולן, המחיל את

החוק הישראלי על רמת הגולן.

י"ט בכסלו

- ה'תקל"ג – נפטר רבי דב בער – המגיד ממעזריטש
- ה'תקנ"ט – שחרור רבי שניאור זלמן מלאדי מהכלא הרוסי. לזכר זה, נחוג חג הגאולה בחסידות חב"ד ועוד.
- ה'תשי"ב – נפטר הרב משה דוד קאסוטו, חוקר ופרשן המקרא והיסטוריון
- ה'תשנ"ו – נפטר הרב משה צבי נריה, מייסד ישיבות בני עקיבא המכונה "אבי דור הכיפות הסרוגות".

כ' בכסלו

- ה'תקנ"ה – נפטר רבי משולם פייבוש הלוי הלר מז'ברז
- ה'תרפ"ח – נפטר הרב צבי פרץ חיות.
- ה'תשי"ג – יצחק בן צבי נבחר לנשיא השני של מדינת ישראל
- ה'תשכ"ב – תחילת מבצע יכין, העלייה ההמונית המאורגנת של יהודי מרוקו.
- ה'תשכ"ח – נפטר יעקב כ"ץ, חבר כנסת מטעם פועלי אגודת ישראל

כ"א בכסלו

- ה'תש"ד – נולד חנוך לויין, מחזאי ישראלי
- ה'תשי"ז – נוסדה העיר אשדוד, הגיעו למקום המתישבים הראשונים – 22 משפחות עולים ממרוקו
- ה'תשכ"א – נפטר הרב צבי פסח פרנק, רבה של ירושלים בימי המנדט הבריטי
- ה'תשמ"ד – השופט מאיר שמגר ממונה לנשיא בית המשפט העליון

כ"ב בכסלו

- ה'תש"ב – נפטר דוד ילין, מבני היישוב הישן ומבוני היישוב החדש.
- ה'תש"י – בעקבות החלטת האו"ם על בינאום ירושלים, קובעות כל סיעות הכנסת כי "ירושלים היא בירת מדינת ישראל", ומצהירים על העברת הכנסת ושאר מוסדות המדינה אליה.

כ"ג בכסלו

- ה'תקצ"ה – נפטר דוד פרידלנדר, מאנשי תנועת ההשכלה היהודית, ממבשרי היהדות הרפורמית וממנהיגי הקהילה היהודית בברלין.
- ה'תרצ"א – נולד המשורר נתן זך.
- ה'תשס"ג – 10 קנייתים ו-3 ישראלים נהרגים בפיגוע במלון במומבסה. במקביל, מנסים מחבלים של ארגון אל קאעידה ליירט מטוס של ארקיע שהמריא מנמל התעופה של העיר בדרכו לתל אביב.

כ"ד בכסלו

- ג'ת"ח – נחנך בית המקדש השני.
- ה'תרס"ה – נפטר רבי חיים חזקיהו מדיני, רב קהילת חברון ומחבר האנציקלופדיה ההלכתית "שדי חמד".
- ה'תש"ב – הנאצים מתחילים ברציחתם של 15,000 יהודי חרקוב.

כ"ה בכסלו

- בכל שנה – נר ראשון של חנוכה.
- ג'תקצ"ז – יהודה המכבי והחשמונאים מסיימים לטהר ולשפץ את בית המקדש וכליו, וחונכים את מזבח העולה
- ה'תרכ"ג – הגנרל יוליסס סימפסון גרנט מוציא צו גירוש ליהודי טנסי, מיסיסיפי וקנטאקי, צו המבוטל כעבור מספר ימים על ידי הנשיא אברהם לינקולן
- ה'תרמ"ג – נוסדה המושבה זכרון יעקב
- ה'תשע"א – השריפה בכרמל – הגדולה בתולדות מדינת ישראל, בה נספו 44 בני אדם

כ"ו בכסלו

- בכל שנה – נר שני של חנוכה.
- ה'תרצ"ז – בעמק בית שאן הוקם תל עמל (היום ניר דוד), ראשון היישובים של "חומה ומגדל"

- ה'תרע"ג – נולד דב גרונר, חבר האצ"ל, מעולי הגרדום
- ה'תרע"ח – הגנרל אלנבי נכנס לירושלים
- ה'תרפ"ג – נפטר אליעזר בן יהודה, "מחייה השפה העברית"
- ה'תשס"ז – נפטר הרב יהושע יגל, מייסד וראש הישיבה של מדרשיית נועם

כ"ז בכסלו

- בכל שנה – נר שלישי של חנוכה.
- ה'תרמ"ט – נולד הרב יצחק אייזיק הלוי הרצוג, הרב הראשי האשכנזי הראשון של מדינת ישראל.
- ה'תש"ז – נולד אורי גלר – שהתפרסם ברחבי העולם כמי שמעיד על עצמו כבעל כוחות על טבעיים.
- ה'תשי"א – הוקמה מעברת הרטוב, לימים בית שמש.
- ה'תשכ"ז – הסופר ש"י עגנון והמשוררת נלי זק"ש מקבלים את פרס נובל לספרות.

כ"ח בכסלו

- בכל שנה – נר רביעי של חנוכה.
- ה'תרמ"ז – נולד פרנץ רוזנצווייג, פילוסוף יהודי-גרמני.
- ה'תרע"ז – נפטר יחזקאל חנקין, ממקימי ארגון "השומר".
- ה'תש"ך – נפטר שניאור זלמן חשין, שופט בית המשפט העליון.

כ"ט בכסלו

• בכל שנה – נר חמישי של חנוכה.

• ה'תש"א – נהרג בתאונת דרכים דב הוז, ממפקדי "ההגנה", מחלוצי

התעופה העברית והאיש שעל שמו נקרא שדה דוב.

• ה'תשל"ז – יממה לאחר שפיטר את שרי המפד"ל, מחליט יצחק רבין

להתפטר מתפקידו כראש הממשלה ולהקדים את הבחירות לכנסת,

• ה'תשס"ד – הכנסת מאשרת את פירוק משרד הדתות.

ל' בכסלו

• בכל שנה – נר שישי של חנוכה.

• ה'תשס"ד – 4 הרוגים בפיגוע בתחנת אוטובוס במחלף גהה בפתח תקווה.

5.2 . מניין המצוות בתורה ומהותן לפי ספר החינוך

תרי"ג מצוות הוא הנושא בו אנו עוסקים השנה – שנת תשע"ד ב–"הפנינים לשבת".

תרי"ג (613) המצוות מפוזרות בפרשיות התורה אך לא בפריסה שווה, ישנם פרשיות בתורה המשופעות במצוות רבות (בפרשת כי תצא יש 76 מצוות) ולעומתן ישנן פרשיות רבות שאפילו מצווה אחת אין בהן.

אנו מסיבות פרקטיות החלטנו לחלק את כל המצוות שווה בשווה בין כל גליונות "הפנינים לשבת" של שנה זו (12 מצוות כל גליון) וכך נעסוק ונלמד את מצוות התורה במהלך כל שבועות ושבטות השנה.

רשימת המצוות לסקירה בגליון זה לפרשת תולדות:

פרשת משפטים (המשך משבוע שעבר)

- נב. שלא לאכול בשר שור הנסקל.
- נג. מצות בית דין לדון בנזקי הבור.
- נד. מצות בית דין לדון גנב.
- נה. מצות בית דין לדון בנזקי הבער.
- נו. מצות בית דין לדון בנזקי האש.
- נז. מצות בית דין לדון בדין שומר חנם.
- נח. מצות בית דין לדון בדין טוען ונטען.
- נט. מצות בית דין לדון בדין נושא שכר ושוכר.
- ס. מצות בית דין לדון בדין השואל.
- סא. מצות בית דין לדון בדין מפתה.
- סב. שלא להחיות מכשפה.
- סג. שלא להונות הגר בדברים.

נב. שלא לאכול בשר שור הנסקל.

שלא נאכל בשר שור הנסקל, אפילו נשחט כראוי, מכיון שנגמר דינו, בשרו אסור, כן מפרש במכילתא (משפטים שם) שנאמר (שמות כא יח) ולא יאכל את בשרו. ולא דוקא שור אלא אף כל המזיקין בהמה חיה ועוף, אלא שדבר ברגיל. משרשי המצוה, כדי להסכים בדעתנו שכל מי שבאה תקלה על ידו, מרחק ונמאס עם אלקים ועם אנשים, ואפילו שוגג, כמו הבהמה שאין לה דעת, וכל שכן מזיד. ובתתנו דעתנו על דבר זה יביאנו להזהר הרבה בכל מעשינו עד שלא תצא תקלה מתחת ידינו לעולם.

מדיני המצוה, מה שבארו זכרונם לברכה (ב"ק מא א) שבין תם בין מועד נסקל על כל בריה שממית, בין איש או אשה או קטן או עבד, ושאיין גומריין דינו (סנהדרין ע"ט ב) אלא בפני בעליו אם יש לו בעלים, וכן אמרו (שם מד א) שיש צדדין הרבה שהשור ממית ואינו נסקל, ויתר פרטיה מבוארים בקמא (הלכות מאכלות אסורות פ"ד).

ונוהגת מצות אסור בשרו בזכרים ונקבות, ובארץ ישראל דוקא נוהג דין שור הנסקל על פי סמוכין, ובבית דין של עשרים ושלושה. והעובר עליה ואכל כזית מבשרו במזיד, לוקה.

נג. מצות בית דין לדון בנוקי הבור.

לדון בדיני הפותח בור במקום שהוא כשלוין לבני אדם, שנאמר (שמות כא לג) כי יפתח איש בור, כמו שכתוב בפרשה. ולא דוקא בור אלא אפילו שיח ומערה (ב"ק נ, ב) ולא נאמר בור אלא ללמד שיהא בו כדי להמית דהינו עשרה טפחים. שרשיה כבר נכתב. דיניה, כגון מה שאמרו (שם נג ב) שור ולא אדם, חמור ולא כלים. חופר בור ברשותו והפקיר רשותו ולא בורו, שחיב. הפקיר בורו גם כן, פטור, לפי שברשותו חפר. מה שאין כן בחופר ברשות הרבים שאינו חופר ברשות מתחלה, ולפיכך חיב בו בכל צד, וכן החופר בור ברשותו סמוך לרשות הרבים ממש ולא הפקיר בורו ואין שום דבר מפסיק בין הבור לרשות הרבים, כגון אלו החופרין לאושין פרוש יסודות לכתליהן פטור. ומפני כן פטור, אף על פי שאי אפשר לרבים להשמר אחר שהוא סמוך לדרך כל כך, שאי אפשר לישוב הארץ בלתי שיעשו כל אחד יסודות לבתיהם, ודין המגלה בור אף על פי שלא חפדו, שאמרו זכרונם לברכה (ב"ק מט ב) שחיב, דמכל מקום בעל התקלה הוא, וחלוק הדינין הבאים בענין הגלוי לפי כסויו של בור בחלשו וחזקו, ודין (שם נא א) בור של שתפין בענין הכסוי, ודין (שם) בור שחפרוהו שנים זה אחר זה על מי מהן חיובו, ודיני (שם לא א) חיוב שיש לו לאדם בהרחקת הנזק כדי שלא יבא הנזק לידי אדם

במימיו וקוציו ובזכויותיו, ויתר פרטיה מבארים בפרק שלישי וחמישי מקמא
ובתרא [שם תי]

ונוהגת בזכרים, שעליהם לעשות דין ולא בנקבות שהן אינן דנות, אבל מכל מקום
בכלל דין התשלומין הן, בין הזיקו או הזקו.

נד. מצות בית דין לדון גנב

בתשלומין או במיתה.

לדון בדיני הגנב כמו שכתוב בפרשה (שמות כא לז) כי יגנב איש וגו'. וענין הגנבה
הוא הלוקח דבר [מ] ממון חברו, מביתו או מכיסו, בעת שלא יראה בעל הבית ולא
ידע, וכן כל כיוצא בזה (ח"מ שמח).
שרש מצות המשפט ידוע.

דיניה כגון תשלומי כפל וארבעה וחמשה, ודין להרג הגנב הבא במחתרת או
למכרו בגנבתו, ודין הגנבה שהשביחה בבית הגנב מאליה או מחמת הוצאה, ודין
גנבה שהוקרה שמשלם קרן כעין שגנב ותשלומי הכפלים כשעת העמדה בדין. ודין
גנב שגנב מיד הגנב שאין משלם כפל לאחד מהן אפילו קדם יאוש. ודין גנב שגנב
נכסי הקדש, או נכסי גוי, או הגונב עבדים ושטרות וקרקעות, והגונב בשבת ובא
עליו חיוב חלול שבת וגנבה כאחת, מה דינו לענין התשלומין, ומאיזה מנכסיו
מגבין בית דין ממנו התשלומין, ואם נמכר בגנבתו שצריך שיהיו דמיו כדמי הגנבה
או פחות, אבל היו יותר אינו נמכר, ודיני שומר שגנב או שנגנב מביתו, ודין אסור
קנית גנבה מיד הגנב, ומי שקנה מהן מה דינו עם הבעלים. ויתר פרטיה מבארים
בפרק שביעי מקמא, (סב, ב) ובפרק שמיני מסנהדרין, ובשלישי ממציעא (לג ב)
ובמקומות מעטים מכתבות (לא, א) וקדושין (יח, א) ושבועות (מט, א) (ה, גניבה
פ"א).

ונוהגת בזכרים, שעליהם לעשות דין, ובכל מקום שיש בית דין סמוכין בארץ
מחיבין לשלם תשלומי ארבעה וחמשה. ואם אין סמוכין, אין להם כח לחיוב אלא
להחזיר הגנבה או דמיה. אבל מכירת הגנב עצמו אינה נוהגת אפילו בסמוכין אלא
בזמן שהיובל נוהג.

נה. מצות בית דין לדון בנזקי הבער.

לדון בנזקי שן ורגל, כלומר מי שהזיק לחברו נזק הבא מחמת השן או מחמת הרגל,
כגון שהכניס בהמתו בשדה חברו ואכלה שם או הפסידה יונקותיו בעברה שם
ברגליה, שיש עלינו לחיבו בתשלומין מן העדית שלו כל מה שהפסיד, שנאמר
(שמות כב ד) כי יבער איש שדה וגו' ופרשו זכרונם לברכה (ב"ק ב, ב) דהינו שן,

ומה שכתוב אחר כן ושלח את בעירה וכו', פרשו זכרונם לברכה דהינו רגל, ונאמר על שניהם מיטב שדהו ומיטב כרמו ישלם. שרש מצות המשפט ידוע.

דיניה כגון (שם כד ב) מה הם המקומות שחיבין שם על השן והרגל, ומה הן שאין חיבין עליהן, וחלוק הדין (שם יט ב) באוכלת מה שראוי לה לאכל למה שאינו ראוי, וכך מה שראוי לה על ידי הדחק, כגון פרה שאכלה שעורים, וחמור שאכל כרשינין או דגים, וחזיר שאכל בשר, וכלב שלקלק את השמן, וחתול שאכל תמרים, ואם נהנית שמשלמת מה שנהנית. ויתר פרטיה, בגיטין ובקמא. והתם אמרו פרק החובל (פד, ב) כי קא אמר רבא השור בשור גובין אותו בשן וברגל, דמועדין מתחלתן נינהו (חה"מ מ שצ"ט עד תו). ונוהגת בזכרים, שעליהן לעשות הדין. ומכל מקום הנקבות בכלל דין התשלומין בין הזיקו או הזקו, ובית דין העובר עליה ולא דן דין זה כמו שכתוב, בטל עשה.

נו. מצות בית דין לדון בנזקי האש.

לדון ולחיב לשלם מי שהזיק חברו באש, כגון שהדליק את גדישו או שרף לו שום דבר, שנאמר (שמות כב ה) כי תצא אש וגו'. פרוש (ב"ק כב, ב) תצא משמע אפילו יצאה מעצמה, ובא להזהיר שאפילו המדליק בתוך שלו ויצאה מעצמה והזיקה שחיב, לפי שלא שמר גחלתו, שהאדם חיב לשמר אשו שלא תצא ותזיק, שדרך האש ללכת מעצמה אף על פי שאינו בעל חיים. שרשה ידוע כמו שאמרנו.

דיניה כגון שעור ההרחקה שמרחיקין בערה מן המצר, שהוא לפי גבהה של דליקה, (שם סא, ב) ודין (שם נט, ב) השולחה ביד חרש שוטה וקטן או פקח, ודין הרבים, שאחד הביא האור ואחד הביא עצים ואחד לבה, ולבה ולבתו הרוח, ודין כלים טמונים בגדיש או טמונים בבירה, ודין (שם סב, ב) גמל עובר טעון פשתן ודלקה בנר חנוני מה דינו, או בנר חנכה. ויתר פרטיה מבארים בפרק שני וששי מן קמא (ה' נזקי ממון פ' י"ד).

ונוהגת בזכרים, כי להם לעשות דין. ובית דין העובר עליה ולא דן את המזיק בתשלומין כמו שכתוב, בטל עשה.

נז. מצות בית דין לדון בדין שומר חנם.

לדון בדין שומר חנם, שנאמר (שמות כב ו) כי יתן איש אל רעהו כסף או כלים לשמר וגו', ובא הפרוש (ב"מ צד, ב) שפרשה זו נאמרה בשומר חנם, ולפיכך פטר בו את הגנבה. ופרוש חנם הוא שלא קבל הנפקד שום שכר על שמירת הפקדון.

השרש ידוע. דיניה, כגון (שם קח, א) הטוען טענת גנב בפקדון ונשבע ואחר כך באו עדים שהוא ברשותו, וחזר וטען טענת גנב ונשבע ואחר כך באו עדים שהוא ברשותו מה דינו, ודין (שבועות מט א) טוען טענת אבדה, ודין טוען טענת פקדון מה דינו, ודין טוען וחזר וטען טענת גנב ונשבע ואחר כך באו עדים שהוא ברשותו, ודין (ב"ק קו, ב) טוען טענת גנב בפקדון של קטן, ויתר פרטיה מבארים בפרק תשיעי מן קמא ושלישי ממציעא, ושמיני משבועות [ח"ה רצא] ונוהגת בכל מקום ובכל זמן, ובית דין העובר עליה, בטל עשה.

נח. מצות בית דין לדון בדין טוען ונטען.

שנצטוינו לדון בדין טוען ונטען, כלומר שנעשה דין לכל מי שתובע את חברו בשום דבר או שהלוהו או הפקידו או גזלו או עשקו או חמסו, שנאמר (שמות כב ח) על כל דבר פשע וגו' אשר יאמר כי הוא זה. ובא הפרוש (ב"ק קו, ב) על לשון זה של כי הוא זה, שאין נשבעין מן התורה אלא אם כן יודה הנתבע במקצת ההלוואה, אבל אם יאמר לא היו דברים מעולם, או החזרתי הכל במלוה, ואפילו בפקדון, פטור משבועה מן התורה. וזהו שאמרו זכרונם לברכה בגמרא (שם קז, א) דכי כתיב כי הוא זה אמלוה הוא דכתיב, כלומר על טענת מלוה שהיא פרעתיך או לא היו דברים מעולם. אבל על טענת שומרים שהיא טענת אנס או גנבה אפילו אם לא יודה מקצת אלא יאמר הכל נאנס, חיב לשבע. ובפסוק זה נכללו כל התביעות שבין בני אדם שיכנס ביניהם ההודאה וההכחשה.

שרש הדינין ידוע.

דיניה כגון מודה במקצת שנשבע מדאורייתא, פרוש, (שבועות לט, ב) מודה בפרוטה וכופר בשתי מעין כסף, ד (ב) פחות מכך אינו נשבע דאורייתא, אלא אם כן עד מעיד כנגדו שנשבע אפילו כשכופר בפחות משתי מעין. אבל בפחות מפרוטה אינו נשבע לעולם אלא אם כן טענו כלים, שבכלים אפילו טענו שני מחטין והודה באחת וכפר באחת נשבע. וכשנשבע בהודאת מקצת כשטענו בדבר שבמדה או מנין או משקל, ודין כופר בכל, והודאה ממין הטענה, והודאת בעל דין, ודיני שומרים, ומחייב שבועה דאורייתא או דרבנן, ודיני נשבע ונפטר, ונשבע ונוטל, ודין חשוד על השבועה, והפוכי השבועה, ובאיזו עבירה נעשה חשוד, ואי זו תשובה יוציאנו מן החשוד ומי שלא נודע שהוא חשוד וזכה בממון בשבועתו ואחר כך באו עדים שחשוד היה שחייב להחזיר הממון. ומחייב (ב"ב לד, א) שבועה שאינו יכול לשבע מה דינו, ודיני (כתובות יב, א) מגו, ודיני (ב"ק קיח, א) ברי ושמא, ודיני (שבועות מה, א) גלגול שבועה בין ברי על ברי או על שמא. ואפילו שמא על שמא, בכל ענין שבועה מגלגלין, ובכל ענין שבועה יש גלגול בין דאורייתא או

דרבנן, ואפילו שהיא תקנת אחרונים. ודיני (שם לא, ב) הטענות שאנו דנים הנתבע כמשיב אבדה, והדברים שאין נשבעין עליהם דין תורה, ופרות שהגיעו לכתפים אם דינן כקרקע לענין שבועה, והאומר לחברו שטר בידך וזכות יש לי בו, אם כופין אותו להוציאו, ודין הבא לפרע שלא בפני המלוה, ודין מלוה על המשכון ואבד המשכון אם חולקין זה על זה במנין מעות המלוה, ודין המלוה בישוב ורצה לפרעו במדבר, ודין לוה אומר פרעתי מחצה והעדים מעידין שפרעו כלו, ודין לוה מודה בשטר שכתבו וטוען שפרעו אם צריך לקימו המלוה, ודין (כתובות פה, א) שטר שלוה בו ופרעו, ודין שולח מנה ביד שליח למי שנתחייב לו ובא לחזור בו, ודין טענת פרוע בשטר שביד שלישי, ודין (שם קי, ב) שטר שאין בו מקום או זמן אם כשר, ודין (ב"מ טו, ב) אחריות טעות סופר בכל השטרות חוץ משטרי מתנה, ודין משעבד מטלטלין שלו, והעושה (גיטין מא, א) שדהו או עבדו אפותיקי סתם או מפרש, ודין (שם מח, ב) טריפת שבח ופרות בין בנגזל בין בבעל חוב, ודין מי שאבד שטרו או נמחק, ודין מי נותן שכר כתיבת השטר, ודין (ב"מ לה, א) שומא דהדרא לעולם, אלא אם כן זבנה אורתה או יהבה במתנה, ודין הדברים שאין שבועה בהן אלא חרם סתם, ושאיין (שבועות לח, ב) נשבעין על טענת חרש שוטה וקטן, והדינין היוצאין מהן עם הגדולים, ושאיין מקבלין עדות אלא בפני בעל דין, וקטן אפילו בפניו כאלו אינו והסומא שהוא כבריא לכל דבר חוץ מעדות, ודין (שם מד, ב) חנוני על פנקסו, ומעמד (גיטין יג, ב) שלשתן קונה והיא הלכתא בלא טעמא וכל התלוי בזה הענין.

ודיני (ב"ק ע, א) מרשה עם מי שהרשה עליו ועם מי שהרשהו, ולשון ההרשאה שהוא דון וזכה ואפיק לנפשך, ודין (שבועות מא, ב) האומר לא לויתי כאומר לא פרעתי, ודיני (ב"מ יז, א) מי שהחזק כפרן, ודין (ב"מ שם) מי שאומר לו בית דין צא תן לו ואמר פרעתי, או חייב אתה ליתן לו, ודין האומר אל תפרעני אלא בעדים, או בפני פלוני ופלוני ואם הלכו למדינת הים מה יהיה עליו, ודין (שבועות מב, ב) המאמין המלוה בשטר כשני עדים אם יועילו לו עדי פרעון, ודין (סנהדרין כט, א) באי זה ענין יכול אדם לומר משטה הייתי כך או אין אדם יכול לומר, ודין המוציא מחברו, והדברים שיש להן חזקה שנקרא התובע מוציא, ודיני (ב"ב כת, א) חזקות, ודיני גביות באיזה ענין יורדין לנכסיו, ודיני (שם קעו, ב) ערבות, ודיני (שם לח, ב) מחאות, ודין האנשים שאין מחזיקין עליהן ולא הם על אחר, וכל דיני (ב"מ קח, א) מצרנות. ויתר רבי פרטיה מבארים בקמא, ועקר בפרק שלישי, ובמציעא, ועקר בפרק ראשון, ושמיני דבתרא, ובשבועות בפרק חמישי וששי ושביעי, ובהרבה מקומות בגמרא בפזור קצת מן הדינין. [ח"ה מפט עד צד וכו']

ונוהגת מצוה זו, שאנו חייבין לדון, בזכרים אבל לא בנקבות, שאינן דנות, אבל מכל מקום הן בתודת דינין לתשלומין ולכל דבד, אלא שיש חלוק קצת בטענות

הנשואות בענינים ידועים, כמו שמפרש במקומות שזכרנו. וגם כן נוהגת בכל מקום ובכל זמן. ובית דין העובר עליה ולא עשה דין אם יש כח בידו בטל עשה, וענשו גדול מאד, שגורם חרבן לארץ, שאין הארץ מתישבת אלא בדין, וכמו שאמרו זכרונם לברכה (אבות א, יח) על שלשה דברים העולם עומד, ואחד מהן הוא הדין. וזאת אחת מן המצות שנצטוו עליה כל בני העולם בכללם, לפי שאי אפשר לישוב העולם זולתה.

נט. מצות בית דין לדון בדין נושא שכר ושוכר.

לדון בדין נושא שכר והשוכר, ופרושו נושא שכר, שומר פקדון בשכר שנותנין לו על השמירה, ושוכר הוא כמשמעו, ששכר בהמה מחברו לרכב או לעשות בה מלאכה, או ששכר ממנו מטלטלין, ונפל מחלקת בין השוכר והמשכיר, או בין בעל הפקדון והשומר אותו בשכר, שמצוה עלינו לדון ביניהם, כמו שכתוב בפרשה זו (שמות כב ט) כי יתן איש אל רעהו חמור או שור או שה וכל בהמה לשמר וגו'. שרש הדינין ידוע.

דיניה כגון מה שאמרו זכרונם לברכה (ב"מ צג, א) שנשבעין על האנסיין הגדולים ומשלמין הגנבה והאבדה לפי שיש בזה קצת פשיעה וקצת אנס, ומפני השכר שנוטלין על זה חיבין לשלם, מה שאין כן בשומר חנם שפטור על הכל חוץ מפשיעה. ודיני (שם עה, ב) שכירות פועלים ושכירות בהמות ובתים, ודין (ב"ק צח, ב) האמן שקלקל, ומראה (שם צט, ב) דינר לחנוני ונמצא רע, ודין (ב"מ ד, א) שוכר בבעלים שפטור, ודין (שם מב, א) תחלתו בפשיעה וסופו באנס, ודיני (שם לו, ב) שומר שמסר לשומר והוסיף השני או גרע בשמירה, וענין כל המפקיד שעל דעת אשתו ובניו הגדולים הוא מפקיד (שם). ומה שאמרו זכרונם לברכה (ב"מ כט, ב) שאין השוכר רשאי להשכיר. וכתב הרמב"ן זכרונם לברכה (שכירות ב ה) שלא אמרו זה אלא במטלטלין לפי שאין רצונו שיהא פקדונו ביד אחר, אבל בשוכר בית ורצה להשכירו לאחר רשאי, ובלבד שיהיו האחרונים כמנין הראשונים. וכן בספינה, ויש חולקין (דעת הראב"ד שם) עליו. ויתר פרטיה מבארים בפרק ששי ושביעי מן קמא, ושלישי וששי ממציעא, ובשמיני משבועות [שם מש"ג עד שי"ג]. ונוהגת בזכרים בכל מקום ובכל זמן. ואם עבר עליה ולא דן אם ראוי לכך בטל עשה. ואף על פי שנצטוינו דרך כלל לדון בדין טוען ונטען, רבתה התורה צווי בשומרים בפרט לפי שהן ענינים רגילין ביישובי בני אדם.

ס. מצות בית דין לדון בדין השואל.

לדון בדין השואל, כלומר אדם ששאל מחברו שום חפץ או בהמה, והשאלה היא בלא שכר כלל אלא שנתחסד עמו לעשות לו טובה זו, ואחר כך אם נפל מחלקת ביניהם על הדבר, שנדון ביניהם הדין, שנאמר על זה כמו שכתוב בפרשה זו (שמות כב יג) וכי ישאל איש מעם רעהו וגו'. ובדין השואל חיבה התורה אפילו האנסין לפי שבאחריותו היא אחר ששאלה ולא הוציא עליה דבר משלו, והרי זה כעין לוח מעות שאם נאנסו ממנו לא יפטר מן המלוה בטענת אנס. ועל ענין שאלה בבעלים שפטור, נוכל לומר לפי הפשט שהתורה לא חיבה השואל אחר שבעל הכלי או הבהמה עמו, דמכיון שהוא שם ישמר הוא את שלו ואל על פי שהשואל פטור אף לאחר שהלכו הבעלים מכיון שהיו שם בשעת שאלה, אפשר לתרץ בזה שלא רצתה הורה לתת הדברים לשעורין ולומר אם ישוה שם הבעלים הרבה יהא פטור השואל ואם מעט יהא חיב, וצוה התורה דרך כלל דכל שהבעלים שם בשעת שאלה, יהא פטור. וזהו הטעם שאמרו זכרונם לברכה (ב"מ צה, ב) שאם היה עמו בשעת שאלה אף על פי שלא היה עמו בשעת שבורה ומתה פטור. אבל היה עמו בשעת שבורה ומתה ולא היה עמו בשעת שאלה חיב, כי בתחלת המעשה הענין תלוי. וזה הטעם בעצמו מספיק לנו בשכירות הבעלים שגם כן פטור.

דיני המצוה, מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ב"מ צו, ב) שאם מתה הבהמה מחמת מלאכה וכן אם נשבר הכלי מחמת המלאכה שפטור, ואם שנה מן הדרך שצוהו הבעלים אפילו מתה מחמת המלאכה שחיב, ואם (שם פג, א) הוליכה במקום שהרואים מצויים, חיב להביא ראיה על טענתו שטען שמחמת מלאכה מתה, וכשמשלם מי שחיב לשלם שמין (שם צז, א) לו תשלומין כמו בנזקין, ושחיב השואל במזונותיה משמשכה (כתובות לד, ב) עד סוף השאלה, ודין (שם) הניח להם אביהם פרה שאולה ומתה, ודין האומר לחבדו השאילני דבר פלוני בטובתך (ב"מ קג, א) שמשתמש בו לעולם ומחזיר לו שבריו. והשואל סתם לכמה זמן משמע, והחלוק שיש בדברים רבים בענין זה, ואי זה רב נשאל לתלמידיו (שם צז, א) ואי זהו שהם שאולים לו, ודין האומר לשלוחו צא והשאל עם פרתי, והשואל מן האשה ונשאל לבעלה, או השואל מאשתו, ושתפין ששאלו זה מזה או מאחר ונשאל לאחד מהם, ודיני השואל פרה ושלחה המשאיל במצות השואל או שלא במצותו. ומה שאמרו שאין השואל רשאי להשאיל, ויתר פרטיה, מבארים במציעא פרק שמיני, ובשבועות גם כן פרק שמיני [ח"ה ש"מ עד שמ"ז]. ונוהגת בזכרים, שעליהם לעשות דין. ובית דין העובד עליה ולא דן, בטל עשה.

סא. מצות בית דין לדון בדין מפתה.

לדון בדין מפתה, כלומר מי שפתה בתולה שנדון אותו כמשפטו הכתוב עליו בפרשה, שנאמר (שמות כב טו) וכי יפתה איש בתולה וגו'. וענין הפתוי הוא, שאומר לה דברים של שקר או של אמת עד שתתרצה אליו. (עי' רמב"ן עה"ת שם)

שרש הדין ידוע. ואל תתמה כאן בהיות כל כבודה בת מלך פנימה (תהלים מה יד) נמכרת לבועל בחמשים כסף, בין עשירה, בין עניה, שאין הקנס רק דמי הנאת השכיבה בלבד, אבל מצד אחר חייב השוכב אותה לתת בשת ופגם לפי יחוסה וחשיבותה, וכל מצות השם יתברך אמונה. דיני המצוה, כתב הרמב"ם זכרונו לברכה, (נערה בתולה א ב) כל שבעיר, בחזקת פתוי עד שיעידו עדים שהוא אנס, וכל שבשדה בחזקת אנס. ואמרו זכרונם לברכה (כתובות לט, א) שנשואי מפתה תלויים ברצון האב והבת והמפתה. ואם כנסה, אין שם קנס. ודין כהן גדול שפתה או אנס, ודין קנס בנבעלה כדרכה, וזמן (שם כט, א) הקנס אינו אלא משלש שנים עד שתבגר, ומה שכתב לאביה דוקא לאביה, אבל אין לה אב אין דין קנס עליה, דפתוי מדעתה הוא, מה שאין כן באנס, וכמו שנכתב במקומו בעזרת השם. והנשים שאין להן קנס ועשר הן, ויתר פרטיה, מבארים בפרק שלישי ורביעי מכתבות (ה' נערה בתולה א) ונוהגת בכל מקום שיש בית דין סמוכין, שאין דנין דיני קנסות אלא בסמוכין. והעובר עליה ולא עשה דין זה, בטל עשה.

סב. שלא להחיות מכשפה.

שלא נחיה מכשפה אלא נמיתה, שנאמר (שמות כב יז) מכשפה לא תחיה, ולא דוקא מכשפה, אלא כל מי שעושה כשוף, אלא שדבר ברגיל, שהנשים כשפניות (סנהדרין סז, א) יותר מן האנשים. משרשי המצוה, שידוע כי ענין הכשוף דבר רע עד מאד וגודם כמה תקלות לבני אדם איני צריך להאריך בו שידועים הדברים, ועל כן נצטוינו לסלק מן העולם המשתדל בזה לפי שהוא בא כנגד חפץ השם שהוא חפץ בישובו ושיתנהג הכל בדרך הטבע שהטבע בתחלת הבריאה, וזה בא לשנות הכל. וענין הכשוף הוא לפי דעתי כן, שהשם ברוך הוא שם בתחלת הבריאה לכל דבר ודבר מדברי העולם טבע לפעל פעלתו טובה וישרה לטובת בני העולם אשר ברא, וצוה כל אחד לפעל פעלו למינהו, כמו שכתוב בפרשת בראשית (א יב) למינהו על הנבראים. וגם על כל אחד ואחד המשיל כח מלמעלה להכריחו על מעשהו, כמו שאמרו זכרונם לברכה (בראשית רבה ו) אין לך עשב מלמטה שאין לו מזל מלמעלה, שאומר לו

גדל. ומלבד פעלתם שעושה כל אחד ואחד בטבעו יש להם פעלה אחרת. בהתערב מין מהם עם מין אחר, ובמלאכת התערבת יש בה צדדין שלא הרשו בני אדם להשתמש בהן, כי יודע אלהים שסוף המעשה היוצא לבני אדם באותן צדדין רע להן, ומפני זה מנעם מהם. וזהו אמרם זכרונם לברכה דרך כלל (שבת סז ב) כל שיש בו משום רפואה, אין בו משום דרכי האמרי. כלומר אין לאסרו מפני צד כשוף אחר שיש תועלת בו מצוי בנסיון באמת אין זה מן הצדדין האסורין, כי לא נאסרו רק מצד הנזק שבהן. ועוד יש באותן צדדי התערבות והתחבולות האסורות לעשות ענין אחר שנאסרו בעבורו לפי שכח אותו התערבת עולה כל כך שמבטל מפעלתו לפי שעה כח המזל הממנה על שני המינים. והמשל על זה, כמו שאתה רואה שהמרכיב מין בשאינו מינו יחדשו לברא מין שלישי, נמצא שבטלה ההרכבה כח שניהם, ועל כן נמנענו מלהעלות על רוחנו אף כי נעשה בידינו דבר שמראה בנו רצון להחליף דבר במעשי האל השלמות.

ואפשר שיעלה בידינו מזה רמז משרשי כלאי זרעים ובהמה ושעטנז, ובמקומם נאריך בס בעזרת השם. וזהו שאמרו זכרונם לברכה (סנהדרין סז ב, חולין ז ב) למה נקרא שמם כשפים שמכחישין פמליא של מעלה ושל מטה. כלומר שכחן עולה לפי שעה יותר מכח הממנים עליהם. וראה כוון דבריהם זכרונם לברכה שאמרו פמליא של מעלה ולא אמרו גזרת מעלה, לפי שהשם ברוך הוא גזרו ורצה מתחלת הבריאה להיות הפעלה הזאת יוצאת מבין שניהם בהתערבם, ובו תוכחת מגלה אל הממנים עליהם, אבל אמרו שכח הפמליא נכחש מכל מקום. ומי שקרבת שכלו באור פני המלך וכח זכותו יעלה על כח הממנים, לא יירא מהמעשה הזה והכחשותיו, כמו שמצינו בגמרא במסכת שבת (פא, סנהדרין סז ב) שאמר החכם אל המכשפה.

וידיעת חלוק ענינים אלה, אי זה תערבת התר לנו ואין בו צד כשוף ואי זהו שיש בו צד כשוף ואסור בחכמת הכשוף, ידוע. ואל תחשב כי מלאכת הכשוף והשדים דבר אחד, שהרי בפרוש אמרו זכרונם לברכה (סנהדרין שם) בלטיהם זה מעשה שדים, בלהטיהם זה מעשה כשפים. משמע מזה שענין הכשוף אפשר להעשות בלתי מעשה שדים, ואמנם גם עם השדים יעשו לפעמים אותן. ואותן השדים שמתמשיך בהן למלאכת הכשוף נקראין מלאכי חבלה, כן פרש רש"י זכרונם לברכה לפי שענין הכשוף לעולם אינו נעשה רק לחבל. ובפרטי דיני הכשוף בלאו דמכשף נאריך בו יותר בעזרת השם, כי שם מקומו, שאין כאן אלא אזהרת הדין, כלומר שלא נמחל להם אבל נמיתם. (ה, סנהדרין פ"טו).

ונוהגת מצוה זו, לעשות דין במכשפים, בזכרים כי להם יאות ונתן לעשות משפט, אבל לא לנקבות. ודוקא בארץ ישראל ובסמוכין ובבית דין של עשרים ושלשה. ובית דין העובר עליה אם יש בו כח לעשות משפט עבר על לאו זה, מלבד שבטל

מצות עשה שהוא לעשות דין במחיבין דרך כלל, ואין בזה מלקות לפי שאין בו מעשה, וכל לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו חוץ מנשבע וממר ומקלל חברו בשם (מכות טז א).

סג. שלא להונות הגר בדברים.

שנמנענו מלהונות הגר אפילו בדברים, והוא אחד מן האמות שנתגיר ונכנס בדתנו, שאסור לו לבזותו אפילו בדברים, שנאמר (שמות כא ב) וגר לא תונה. ואף על פי שאנו מזהרים בזה בישראל וזה כיון שנכנס בדתינו הרי הוא כישראל, הוסיף הכתוב לנו אזהרה בו, וגם נכפלה האזהרה עליו דכתיב (ויקרא יט לג) "לא תונו" פעם אחרת, לפי שענין ההונאה אליו קרובה יותר מבישראל, כי הישראל יש לו גואלים שתובעים עלבונו. ועוד טעם אחר בו, שיש בו חשש שלא יחזור לסורו מכעס הבזיונות. ואמרו בספרא (קדושים ח) שלא תאמר לו אמש היית עובד עבודה זרה ועכשיו נכנסת תחת כנפי השכינה.

משרשי המצוה, מלבד מה שכתבנו, כדי לכף את יצרנו לעולם לבל נעשה כל אשר נמצא בכחינו לעשות לרעה, על כן הזהירנו בזה האיש שהוא בינינו בלי עוזר וסומך ויש כח ביד כל אחד ואחד ממנו עם אוהביו עליו לבל נעביר עליו את הדרך כלל אפילו בדברים כאלו הוא כאחד ממנו, ומתוך גדרים כאלו נקנה נפש יקרה ומסלסלת ומעטרת המדות הראויה לקבלת הטוב, וישלם בנו חפץ השם יתברך שחפץ להטיב.

דיני המצוה, כגון רב האזהרות שהזהירונו זכרונם לברכה עליו, והודיעונו להזהירנו עוד בדבר שבעשרים ואחד (עי' דפוס לעמבערג שגרס בכ"ד) מקומות הזהירה התורה עליו (ב"מ, לט ב, ע"ש) וכתבו גם כן לחזוק המצוה שבאותו לשון שנצטוינו באהבת המקום, נצטוינו באהבת הגר, שבאהבת המקום כתיב ואהבת את יי, ובגר כתיב ואהבתם את הגר. והרבה דברים כאלו במדרשים ובקצת מקומות בגמרא. (ח"ה סימן ש"ז)

ונוהגת בכל מקום ובכל זמן, בזכרים ובנקבות. והעובר עליה ובזהו, עבר על לאו, ואין לוקין עליו לפי שאין בו מעשה.

6.1 6 . שלום לעם / מבט לחיים / הרב אבי בן אבנר

אמת או שקר

השלט הענק שהתנוסס מעל הטירה העתיקה, משך את עיני המטיילים הרבים. כאן אומרים אמת' היה כתוב בשלט מרשים שהתנוסס מעל שער הכניסה. הייתה זו טירה מבודדת שהתנוססה בראשו של אחד מההרים הגבוהים שבהרי הגהט. בית ספר פעיל היה בטירה שהונהג על ידי הנזיר הזקן מוקהיטו, שמעו של בית הספר הגיע אף למחוזות המרוחקים. בניגוד למקומות לימוד אחרים, כאן לא היה קושי להתקבל ללימודים, אצל הנזיר הזקן כל תלמיד זכה ליחס מיוחד. אך לא רבים הצליחו להישאר במחיצתו לאורך זמן, עקב דרישתו העקבית והבלתי מתפשרת - לא לשקר. כל תלמיד שנתפס בשקר, נאלץ לארוז את מטלטליו ולעזוב את המקום בהקדם. ידוע היה, כי אצל מוקהיטו אין אפילו סיכוי קלוש לשנות את רוע הגזרה, הוא נותר בעקביותו נאמן להחלטתו להרחיק מעליו את אלו שאינם מסוגלים לומר את האמת.

שנים רבות חלפו, מאות תלמידים הספיקו ללמוד ולעזוב את טירתו של המורה, מבין תלמידיו הרבים של מוקהיטו, התבלט ארתור כמיוחד שבתלמידים. ארתור הגיע לטירת האמת כבר לפני שנים רבות, הוא אף התמיד בלימודיו, והפך לאחת הדמויות המרכזיות בטירה. במשך השנים החל להדריך את התלמידים החדשים, והפך לאיש סודו של הנזיר הזקן. כולם ידעו שארתור כמו מורו מנהיג הקבוצה, צמוד לאמת בקנאות עיקשת ומעולם לא נתפס בשקר, רבים מהתלמידים שקינאו במעמדו ניסו אותו כדי לראות האם הוא צמוד לאמת, אך הוא עמד בניסיונות בכבוד ולא הוציא דבר שקר מפיו. ארתור התחבב בעיקר כאשר בשעות הלילה

המאוחרות היו מתכנסים כל התלמידים סביב מדורה, וארתור היה מנגן מנגינות נוגות ומרטיטות בחליל אל תוך הלילה. רובם ככולם אהבו את ארתור כמעט כמו שאהבו את הנזיר הזקן, אך דבר אחד בהתנהגותו של ארתור נותר כתעלומה שאיש לא מצא לה פתרון. בתוך חדרו הפרטי של ארתור היה ארון שהיה נעול במספר מנעולים, איש לא ידע מה ארתור מאכסן שם, ואף אחד מהסובבים לא הצליח לראות את הארון פתוח מעולם.

ארתור שמר בקנאות על סודו, כאשר היה נשאל על הארון שבחדרו הוא היה מתחמק מתשובה ועובר לנושא אחר. התלמידים ששאלו אותו על כך, הפסיקו מלשאל אותו כאשר הבינו שאין סיכוי לקבל ממנו תשובה. תלמידים רבים ניסו את כוחם בניחוש מהו הסוד האפל שארתור מחזיק בארוננו הפרטי, שלל רעיונות ודמיונות הועלו על ידי הסובבים בניסיון להבין מדוע ארתור מסתיר את סודו משאר הנוכחים.

אחד התלמידים, נער בשם רואינדי טען כי ראה באחד הימים את ארתור שותה מתוך כד ישן שיקוי פלאי, שהפך אותו לאדם בעל כוחות מיסטיים מופלאים. לטענתו, שתיית השיקוי הפכה את ארתור לאדם רוחני יותר ועזרה לו להיפגש עם מלאכים בחשכת הלילה. טענתו השקרית של רואינדי הגיעה חיש מהר למורה הזקן, המורה הזקן קרא לו אל חדרו והודיע לו שמכיוון שנתפס באמירת שקר עליו לעזוב את המקום בהקדם.

בשונה משאר התלמידים שאף לא ניסו להתווכח, החל רואינדי להצטדק ולהסביר לנזיר הזקן שלמרות שטענתו היא שקרית אין הסבר לכך מדוע ארתור שומר על הארון מכל משמר, ניכר היה שמוקהיטו הזקן לא ידע על מה הוא מדבר. ורואינדי סיפר לו על הארון המוזר עליו שומר ארתור בקנאות, ועל כך שאיש אינו יודע מהו הסוד הנעול בארון המסתורי.

לראשונה בחייו הלך הנזיר הזקן לחדרו של ארתור, שהופתע לראות את מוקהיטו מגיע לחדרו. הנזיר סגר את הדלת וביקש מכל הנוכחים לצאת, כדי שלא יוכלו לשמוע את שיחתם. לאחר שהסביר לארתור את מטרת בואו, ביקש ממנו בקול מצווה לפתוח את הארון ולהראות את תכולתו. ארתור כרע על ברכיו, התחנן, וביקש ממוקהיטו שיפטור אותו מלפתוח את הארון מכיוון שמדובר בסוד שאינו

יכול לחשוף, אך הנזיר החליט לשים קץ לשמועות והתעקש כי על ארתור לגלות את תכולת הארון.

ארתור פתח את הארון באיטיות מנעול אחר מנעול, כאשר סיים את טקס פתיחת המנעולים ופתח את הדלתות לרווחה, הופתע הנזיר הזקן. בתוך הארון ניצבו חבילות גדולות של שטרות כסף, ניכר היה שמדובר בסכום גבוה, בראש הערימה ניצב אלכסונית – חליל עץ מגולף. מוקהיטו ביקש הסבר למחזה המוזר שנגלה לפניו, וארתור סמוק פנים ומבויש הסביר: 'הכלל המפורסם ביותר בקבוצתנו, הוא שמי שנתפס בשקר, עליו לעזוב את המקום' אמר, בעוד מוקהיטו מהנהן בראשו בחוסר הבנה. 'ידעתי, כי מעולם לא יצליחו לתפוס אותי בשקר. מכיוון שאני שקרן מעולה, וכמעט שאין סיכוי שאתפס אי פעם...' כחכח בגרונו לאות מבוכה. הוא עצר לרגע, השפיל את עיניו והמשיך: 'כיון שבליבי פנימה, בסופו של דבר אני מתחרט על מעשיי הרעים. לכן החלטתי שבכל פעם שאשקר, אגלף חליל מעץ ואנגן בו ניגון מרטיט לאות צער, ולאחר מכן אאחסן אותו כאן בארון הנעול'.

מוקהיטו התבונן שוב ושוב בארון הפתוח, ארתור היה מהגדולים שבתלמידיו. בכל השנים הללו הוא שיקר רק פעם אחת, כך לפחות ניתן להבין מהחליל המיותם. הוא התלבט בינו לבין עצמו, האם למחול לו על השקר בניגוד להנהגתו הבלתי מתפשרת בנושא. הוא שקע במחשבות ושתק שתיקה ארוכה, לאחר מכן שאל: 'אמור לי תלמידי היקר, הכסף הרב שנמצא כאן בארון. מהיכן הוא?!'

ארתור הסמיק בשנית, הוא החוויר חליפות והשיב בגמגום: 'כסף זה, מורי היקר... הינו מהחלילים שמכרתי במשך כל השנים...'

***

לפעמים נדמה לנו כי הצלחנו לעשות הרבה כסף והצלחות מהשקרים ששיקרנו, אבל המציאות מוכיחה שיבוא יום והכול ילך לאבדון. שלמה המלך אמר בחכמתו: 'עושה עושר ולא במשפט, בחצי ימיו יעזבנו...' מי שמתמש בשקר ובמרמה כדי להרוויח את הצלחתו, יכול בסופו של דבר לאבד את כל רכושו ולהפסיד את כל יכול לחשוף, אך הנזיר החליט לשים קץ לשמועות והתעקש כי על ארתור לגלות את תכולת הארון.

ארתור פתח את הארון באיטיות מנעול אחר מנעול, כאשר סיים את טקס פתיחת המנעולים ופתח את הדלתות לרווחה, הופתע הנזיר הזקן. בתוך הארון ניצבו חבילות גדולות של שטרות כסף, ניכר היה שמדובר בסכום גבוה, בראש הערימה ניצב אלכסונית – חליל עץ מגולף. מוקהיטו ביקש הסבר למחזה המוזר שנגלה לפניו, וארתור סמוק פנים ומבויש הסביר: 'הכלל המפורסם ביותר בקבוצתנו, הוא שמי שנתפס בשקר, עליו לעזוב את המקום' אמר, בעוד מוקהיטו מהנהן בראשו בחוסר הבנה. 'ידעתי, כי מעולם לא יצליחו לתפוס אותי בשקר. מכיוון שאני שקחן מעולה, וכמעט שאין סיכוי שאתפס אי פעם...' כחכח בגרונו לאות מבוכה. הוא עצר לרגע, השפיל את עיניו והמשיך: 'כיון שבליבי פנימה, בסופו של דבר אני מתחרט על מעשיי הרעים. לכן החלטתי שבכל פעם שאשקר, אגלף חליל מעץ ואנגן בו ניגון מרטיט לאות צער, ולאחר מכן אאחסן אותו כאן בארון הנעול'. מוקהיטו התבונן שוב ושוב בארון הפתוח, ארתור היה מהגדולים שבתלמידיו. בכל השנים הללו הוא שיקר רק פעם אחת, כך לפחות ניתן להבין מהחליל המיותם. הוא התלבט בינו לבין עצמו, האם למחול לו על השקר בניגוד להנהגתו הבלתי מתפשרת בנושא. הוא שקע במחשבות ושתק שתיקה ארוכה, לאחר מכן שאל: 'אמור לי תלמידי היקר, הכסף הרב שנמצא כאן בארון. מהיכן הוא?!' ארתור הסמיק בשנית, הוא החוויר חליפות והשיב בגמגום: 'כסף זה, מורי היקר... הינו מהחלילים שמכרתי במשך כל השנים...'

***

לפעמים נדמה לנו כי הצלחנו לעשות הרבה כסף והצלחות מהשקרים ששיקרנו, אבל המציאות מוכיחה שיבוא יום והכול ילך לאבדון. שלמה המלך אמר בחכמתו: 'עושה עושר ולא במשפט, בחצי ימיו יעזבנו...' מי שמשתמש בשקר ובמרמה כדי להרוויח את הצלחתו, יכול בסופו של דבר לאבד את כל רכושו ולהפסיד את כל חייו.

6.2 . סיפור לשבת לנצל את הכוחות / הרב איתמר מאיר

המפתח ננעץ בחור המנעול, אלווי פתח את הדלת החורקת והניח את צרורותיו הבלים בפינת הסלון הקטן. בבית שרר שקט מעיק, השולחן הישן ומט ליפול והכיסאות השבורים העידו כאלף עדים על מצבו הכספי של בעליהם. אלווי עבר למחירתו כשוליית סנדלר והרוויח פרוטות מעטות שהספיקו לו בקושי רב למחייתו. העוני, קשיי המחיה והבדידות היו מנת חלקו מדי יום. השנים עשו את שלהן ויום אחד נמאס לאלווי לחזור הביתה, לחיות את חייו המרים, העצובים והמשמימים. וחשב לעצמו: 'אין לי כלום בחיים, איש כמעט אינו מכיר אותי, אין לי בני משפחה וידידים. אף אחד לא חושב עליי, אבל יש אחד שכן אכפת לו ממני, המלך! אם המלך שולט על אנשי העיר, אף אני אחד מהם. ולכן, אבוא לפניו, אשטח את צרותיי ובטוחני כי המלך יעזור לי ככל יכולתו...' המחשבות מילאו את לבו בתקווה והוא החליט ללבוש את בגדיו הטובים ביותר ולבוא לפני המלך.

עמד אלווי בכניסה לארמונו של המלך, מלא בביטחון שכאשר ישמע המלך על מצבו הקשה יעזור לו ככל יכולתו. הוא פנה בצעדים מאוששים לעבר השער ונעצר על ידי השומרים: 'כן אדוני, מה הנך מבקש?!'

'באתי לפגוש את המלך! ענה אלווי בביטחון. 'האם נקבעה לך פגישה עם המלך? תהו השומרים. 'לא נקבעה לי פגישה, אבל המלך הוא האדם היחיד שאכפת לו ממני ולכן אני בטוח שהוא רוצה לפגוש בי...' השיב אלווי. 'אינך יכול להיכנס' השיבו השומרים נחרצות. 'מדוע?' שאל אלווי בדמעות. 'מכיוון שלא נקבעה לך פגישה, וכי נראה לך שכל עובר אורח יוכל להיכנס פנימה? במקום לנסות להגיע

אל המלך, למרות שבטוח אתה כי אכפת לו ממצבך. לך וחפש אנשים אחרים שמצבך נוגע לליבם... הסבירו לו השומרים.

פנה משם אלווי כשדמעותיו זולגות על לחיו, הוא שב אל ביתו בודד, עצוב ומדוכא. אך לפתע נזכר בשכניו וקרוביו הרחוקים, עמם לא דיבר שנים רבות. הוא החליט לחדש את קשרי הידידות, ביקר בביתם והתקבל בסבר פנים יפות. הללו, כששמעו על מצבו הקשה. סידרו לו עבודה בה הרוויח סכום כסף יפה ומכובד, כך שאט אט החל אלווי לעמוד על רגליו. הוא עבר לדירה טובה יותר, הכיר עלמה חסודה ונאה, התחתן והקים את ביתו ושוב לא היה בודד כמקודם.

אבל עדיין למרות הכול, לא הייתה הפרוטה מצויה בכיסו של אלווי. הוא החליט לנסות את מזלו בשנית, ללכת לארמון המלך ולנסות לבקש את רחמיו. שהרי המלך, ממון רב יש בכיסו מדוע לא ייתן לו כמתנת ידו? כיון שכך, שם את פעמיו לארמון המלוכה וביקש להיכנס אל המלך.

'מה רצונך?' שאלוהו השומרים. 'באתי לבקש מהמלך, שיעזור לי בפרנסתי' השיב אלווי בביטחון. 'מדוע אינך עובד לפרנסתך? תמהו, ואלווי הסביר: 'אני עובד ומשתכר, אבל עדיין אינני מתפרנס בכבוד...'

'אינך יכול להיכנס אל המלך' השיבו לו השומרים. 'מדוע?' התעניין אלווי, והם הסבירו: 'מכיוון שלא כל אחד יכול להיכנס אל המלך, אינך מבקש לפגוש את המלך. אלא רצונך שייתן לך כסף לפרנסתך, לך וחפש לך מקצוע שממנו תוכל להתפרנס בכבוד...'

המקום, ופנה אל מרכז העיר. נזכר לפתע שאחד מידידיו הטובים של אביו יש לו חנות לתכשיטים במרכז העיר, הוא פנה אל החנות, פגש בידיד של אביו ששמח לראותו. וביקש ממנו שילמד אותו את מקצוע הצורפות. הלה נענה בשמחה, ותיאר לאלווי שהוא מקווה שבכך הוא יוכל להשיב טובה לאביו של אלווי שגמל עמו חסד פעמים רבות. למד אלווי את מקצוע הצורפות, והחל לקבל עבודות שונות, עבר למקום מרכזי ורכש לו דירה מפוארת. פרנסתו הגיעה לו ברווח, והוא היה מוקף באוהבים וידידים וחיי השתנו לחלוטין.

ביום בהיר אחד, החליט אלווי להגיע אל ארמונו של המלך. הוא הגיע לשערי הארמון ואמר לשומרים שהוא חפץ לפגוש במלך. 'מדוע הנך חפץ לפגוש במלך, וכי הנך זקוק ממנו לדבר מה? שאלו השומרים. 'אינני זקוק לכולם' השיב אלווי. 'הנני חפץ רק לראות את פניו של המלך...'

התלבטו השומרים, ולאחר דין ודברים קצר ביניהם, החליטו לאפשר לו להיכנס פנימה, אל הארמון. ולאחר המתנה ארוכה, הוכנס אלווי אל הטרקלין. המלך ישב על כסאו, מוקף בשריו ויועציו. 'מה רצונך בני?' שאל המלך.

קד אלווי קידה עמוקה, ואמר: 'מלכי הנערץ, באתי לכאן היום בכדי לומר מילה אחת, לומר 'תודה'. בתחילת דרכי חשבתי, כי המלך באהבתו לאזרחי המדינה, יוכל לעזור לי להתפרנס. יוכל לעזור לי להרוויח בכבוד את לחמי, אך עד מהרה גיליתי שטעיתי. הכוחות הללו היו טמונים בתוכי, היה עליי רק להוציא אותם מהכוח אל הפועל. כיון שכך, באתי לומר 'תודה', מכיוון שרק בזכות אמונתי במלך, ודווקא בזכות שמנעו ממני להיכנס אליך מלכי הנערץ. מצאתי את הכוחות שהיו טמונים, אי שם עמוק בתוכי, להגיע אל מה הנני היום...'

**

בכל אחד מאתנו, טמונים כוחות אדירים שעליו רק להוציא אותם מן הכוח אל הפועל ולהשתמש בהם בצורה נכונה, אמנם הכוחות שטמונים בתוכנו קיבלנו אותם ממלכו של עולם ורצונו שנשתמש בהם ונוציא אותם מן הכוח אל הפועל. בפרשתנו אנו רואים כיצד השתמש עשיו בכוחותיו לרעה במקום להשתמש בהם לטובה. לכולנו יש כוחות, השאלה היא במה אנו משקיעים אותם, אם נשקיע את כוחותינו בדברים החשובים באמת, נגיע למימוש המלא של הפוטנציאל שבתוכנו ונגיע להצלחה בכל מעשה ידינו

6.3. פתגם שבועי /משל /סיפור עם ומוסר השכל מצידו

פרשת תולדות

11. "איזהו מכובד – המכבד את הבריות."

מקור: פרקי אבות פרק ד

12. "איזהו עשיר – השמח בחלקו."

מקור: פרקי אבות פרק ד

13. "איזהו גיבור – הכובש את יצרו."

מקור: פרקי אבות פרק ד

14. "אין אדם חוטא אלא אם כן נכנסה בו רוח שטות."

מקור: מסכת סוטה

15. "אין אדם משים עצמו רשע."

מקור: בבלי סנהדרין.

פירוש אפשרי: אדם לא נאמן לומר על עצמו שהוא פשע, כי זה נגד טבעו. ואם הוא אומר לא מאמינים לו, כי יש לו סיבה אחרת לומר את הדברים הללו, כמו ניסיון להתנקם במישהו אחר אגב הרשעתו שלו, או טובת הנאה שהוא יקבל מהעניין

כל היתרונות של סלט הירקות

מאת: בועז מזרחי

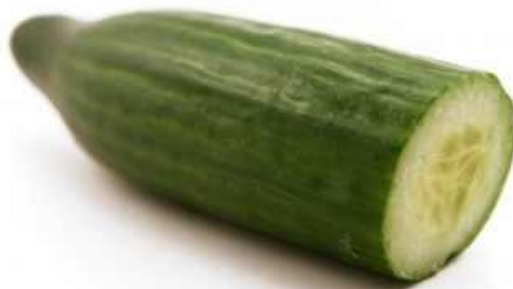
לכל פרי וירק יש את היתרונות הבריאותיים שלו וכולם חשובים ונחוצים לגוף. איך בוחרים איזה ירקות לאכול? בשביל זה הומצא הסלט. במקום להתפשר על תועלת אחת בכל פעם, אפשר לערבב וליצור מנה מרוכזת של ויטמינים, מינרלים ושאר יתרונות בריאותיים.

סלט ירקות

המטבח הישראלי שופע בסלטים אך סלט הירקות הוא כנראה הנפוץ ביותר בארץ ואף במזרח התיכון, על גרסאותיו השונות. המרכיבים שלו יכולים להשתנות ממקום למקום ואף מבית לבית, אך שני הירקות הבסיסיים שקיימים בו הם מלפפון ועגבניה.

אנו נתייחס לגרסה המורחבת שלו, הכוללת: מלפפון, עגבניה, פלפל, בצל, חסה, גזר ופטרוזילה, לצד תיבול של לימון, שמן זית, פלפל ומלח.

מלפפון

הירק המרענן מכיל 95% מים אך עמוס ביתרונות בריאותיים שמרביתם מגיעים מהקליפה ולכן חשוב להוסיף אותו לסלט מבלי לקלף אותו. המים הרבים שיש בו חיוניים להשלמת צריכת הנוזלים היומית (שאינה מסתמכת על מים בלבד, אלא גם על מזון). הנוזל הקיים במלפפון משמש גם בתפקיד המנקה של הגוף, כאשר הוא שוטף את הרעלים החוצה.

במלפפון קיימים רכיבים שנמצאו כקשורים להורדת הסיכון לסוגים שונים של סרטן ואחד ההורמנים הקיימים במיץ שלו מסייע בתהליך ייצור האינסולין והוא בריא לחולי סוכרת. כמו כן, במלפפון יש אשלגן, מגנזיום וסיבים, המסייעים לשמירה על לחץ דם תקין. הוא מכיל שפע של ויטמין B החיוני למגוון תהליכים בגוף, מסייע להעלמת ריח פה, בריא למערכת העיכול ואף מוכר כתרופת סבתא קוסמטית לעור ולשיער. גם מבחינה דיאטטית המלפפון בולט, שכן הוא מסייע לאבד משקל תודות למים ולסיבים הרבים שבו המסייעים לעיכול.

עגבנייה

המרכיב המנצח הקיים בעגבנייה הוא הליקופן. זהו פיגמנט קרוטינואיד בעל גוון אדום המעניק לעגבנייה את צבעה. זהו הקרוטינואיד הנפוץ ביותר בגוף האדם והוא נוגד חמצון חזק ביותר, הנלחם בסרטן ובמחלות לב. הדבר החשוב לדעת עליו, הוא שהליקופן אינו נהרס בבישול ולמרות שמומלץ לצרוך עגבניות בצורתן הטבעית, תוכלו להשיג את היתרונות שלו אפילו בקטשופ. בעגבניות יש גם את הויטמינים A ו-C המסייעים למניעת נזק ל-DNA מה שהופך אותן לכלי נשק יעיל נגד מחלות קשורות כמו סוכרת וטרשת עורקים. מחקר מצא כי נשים שאכלו 7-10 מנות עגבנייה בשבוע היו בעלות סיכון הנמוך ב-29% ללקות במחלות לב, וזאת תודות לניאצין ולחומצה הפולית בין היתר.

פלפל

מקורו של הצמח הוא באזורים הטרופיים של דרום אמריקה אך כיום, כידוע, הוא נפוץ בכל העולם וטוב שכך. הפלפל מגיע במבחר צבעים ולכל אחד היתרונות הבולטים שלו. הפלפל מסייע לחיזוק המערכת החיסונית, כיוון שהוא מקור טוב ויטמין C. אותו הויטמין וכן הפלבונואידים הקיימים גם הם בפלפל, מסייעים גם לשמירה מפני בעיות נשימתיות כמו אסטמה, זיהומי ריאות, אמפיזמה ועוד. כמו קודמיו, גם הפלפל מכיל חומרים היעילים נגד סוגים שונים של סרטן. בניסוח פשוט נאמר שהחומרים הקיימים בפלפל מסייעים 'להרעיב' תאים סרטניים ובכך להרוג אותם. גם ויטמין A מצוי בשפע בפלפלים והוא משמש כאנטגן אוקסידנט חזק הנלחם ברדיקלים החופשיים שגורמים נזק לתאים בגוף.

בצל

פקעת הבצל נחשבת לכדור מרוכז של חומרים מזינים ובריאים. הבצל מכיל תכונות אנטיביוטיות טבעיות הוא מנקה ומחטא יעיל מאוד של הגוף. החומרים האנטי דלקתיים והאנטי בקטריאליים שלו חיוניים למלחמה בזיהומים ודלקות מסוגים שונים. בנוסף לכך הוא מכיל שפע ויטמינים ומינרלים כמו למשל ויטמין C שנספג טוב יותר בגוף כשהוא מגיע מבצלים, כתוצאה מהפיתוכימיקלים הקיימים גם הם בבצל. רכיב בעל עוצמה הנקרא קוורצטין קיים בבצל הוא יעיל מאוד נגד סרטן. התרכובות הכימיות הרבות והמגוונות שבבצל מסייעות גם לשמירה על תקינות מערכת הדם והלב, על ידי הורדת הכולסטרול הרע והעלאת הכולסטרול הטוב.

גזר

כל ילד יודע שגזר טוב לראייה, אך זהו רק יתרון אחד מיני רבים הקיימים בשורש הכתום והטעים. חוקרים גילו בגזר מרכיב שנקרא פלקרינול, המסייע למניעת סוגי סרטן שונים. החומר הזה נמצא כמדביר טבעי של מזיקים המסייע להגן על השורש מפני מחלות פטרייתיות, ומסתבר שהוא חיוני מאוד גם לבני האדם. לא נרחיב הרבה על שיפור הראייה הנובע מהויטמין A, שכן הדבר ידוע לכול. הקרוטנואידים שקיימים בגזר (על שמם הוא נקרא באנגלית – Carrot) נמצאו בקשורים להורדת הסיכון ללקות במחלות לב, על ידי הורדה של רמות הכולסטרול הרע. מחקר שנערך באוניברסיטת הארוורד מצא כי מי שהרבו לאכול גזר, הסיכון שלהם ללקות בשבץ מוחי ירד בצורה משמעותית. יש לגזרים חלק גם באנטי אייג'ינג של הגוף וכן בשמירה על בריאות הפה, השיניים והחניכיים.

חסה

היתרון המתבקש הראשון של העלים הירוקים והפריכים הוא הרמה הקלורית הנמוכה שלהם, מה שחיוני לדיאטה. התכונה האלקלית של החסה הופכת אותה למאזנת חומציות, מה שמומלץ בסלט המתובל בלימון. תאית הרבה הקיימת בחסה מציבה אותה כמזרזת עיכול ומקלה עצירות. בחסה קיים רכיב המכונה לקטוקריום (Lactucarium) אשר נמצא בחומר מרגיע המסייע להירדמות קלה ומומלץ במצב של נדודי שינה. ויטמין A גם הוא נוכח בשפע בחסה ולכן היא יעילה גם לשמירה על ראייה תקינה ועיכוב גדילה של תאיים סרטניים מסויימים.

פטרוזיליה

העלים המוסיפים נגיעה מרעננת לסלט, מוסיפים גם נגיעה מרעננת לגוף. הפטרוזיליה מונעת היווצרות אבנים בכליות, מגבירה את פעילות העיכול, מורידה את הסיכון לדלקות מפרקים, טובה לטיפול בדלקות אוזניים, מנקה את כלי הדם ומקלה נפיחות בורידים, מורידה את ההסתברות למחלות לב על ידי הורדת לחץ דם ומסייעת להגדלת קיבולת נוגדי החמצוון בדם. כל התכונות הללו קיימות בפטרוזיליה בזכות השמנים החיוניים הקיימים בה. בנוסף לכך, בפטרוזיליה תמצאו גם את הויטמינים A, C, E, חומצה פולית, ברזל, מגנזיום, אשלגן, סידן, מנגן ועוד, המסייעים לפעילות תקינה כללית של כל מערכות הגוף.

לימון

כפרי הדר, הוא בא ממשפחה טובה וידועה בעולם הצומת. מיץ הלימון ידוע כבעל תכונות רבות הטובות לגוף האדם. הלימון ידוע כמקור מצויין לויטמין C המספק הגנה מפני וירוסים ומחלות כמו שפעת. הלימון מכיל גם כמות נכבדת של אשלגן, חומר החיוני לתצפוד מערכת העצבים והמות. לאשלגן יש גם תפקיד בהגנה מפני מחלות לב. ידוע כי הלימון משמש כחומר חיטוי חזק בגוף, המנקה אותו מבקטריות ורעלים. בכך הוא מסייע נגד כאבים ראומטיים ודלקות מפרקים. בנוסף לכל אלה, הלימון מסייע גם לשיפור תפקודה של מערכת העיכול.

שמן זית

סגולותיו של שמן הזית כבר הפכו לשם דבר וקנו לו מעמד עליון בקרב השמנים. אף על פי

שלשמנים, ככלל, יצא מוניטין של מזיקים לבריאות, שמן הזית הצליח להתעלות על כך והוא נחשב לבעל יתרונות בריאותיים עצומים. למרות שהוא שמן, הוא פועל דווקא להורדת רמות הכולסטרול הרע בדם ובכך מסייע למניעת מחלות לב. הסיבה לכך היא הרכבו המכיל חומרים בעלי רמת התחמצנות נמוכה. הוא מורכב מחומצות חד בלתי רוויות ולכן פירוקו בגוף אינו מזיק כמו במקרה של שמנים אחרים. בנוסף נמצא כי שמן הזית מסייע למניעת סרטן, וכן משמש כ'איש התחזוקה' של כלי הדם ובכך מסייע נגד התקפי לב ושבץ. כמו כן הוא ידוע כבר אלפי שנים בעל תכונות חיוניות לעור ולשיער ויש בו עוד יתרונות רבים שקצרה היריעה מלפרט. אך הדבר שמאוד חשוב לדעת הוא ששמן הזית מסייע לספיגת סידן ומינרלים ולכן הוא מרכיב מנצח בסלט, המסייע לגוף לקבל את התועלות של כל שאר המרכיבים.

פלפל שחור

התבלין הנפוץ לא רק מוסיף טעם, אלא גם תועלת לגוף. פפרין, החומר העיקרי שבפלפל, מסייע למניעת התפשטות גידולים סרטניים. הפפרין ידוע גם כשורף שומנים יעיל וככזה הוא מסייע רבות לדיאטה ואיבוד משקל. בנוסף לכך הפלפל מכיל כימיקלים שפותחים את דרכי הנשימה ולכן הוא נוגד גודש וטוב להקלת צינון. טעמו החזק של הפלפל מגרה את בלוטות הטעם ובכך הוא מסייע להגביר את ייצור החומצה בקיבה, תהליך המסייע לשיפור פעולת העיכול. לסיום, הפלפל נמצא כתרופה טבעית נגד דיכאון.

מלח

המלח ידוע כלא בריא כלל, אך הסיבה היחידה לכך היא שבתזונה המודרנית אנו צורכים יותר מדי ממנו. למעשה, ברמות תקינות, הוא חיוני מאוד לפעילות כלל מערכות הגוף. המלח מווסת את היחסים בין חומצה לבסיס, מווסת את נפח הנוזלים ומשמש להעברת האותות העצביים. צריכה מוגזמת של מלח יכולה להוביל ללחץ דם גבוה, אבנים בכליות ועוד, אולם מחסור במלח יכול לגרום לעוויתות, חולשה ובמקרים אף מוות. לכן, צרכו את המלח שלכם בכמות מאוזנת. מדוע עדיף להכניס אותו דווקא לסלט? הסיבה לכך היא שכאשר אתם מוסיפים אותו בעצמכם למזון, יש לכם שליטה על הכמות. לעומת זאת כאשר אתם צורכים מזון מעובד שהמלח הוכנס אליו בתהליך הייצור, אתם לא באמת יודעים מה הכמות. לכן, העדיפו להימנע מצריכת מזונות מעובדים ולצרוך את מנת המלח שלכם באופן מבוקר ונשלט.

בשורה התחתונה, התוספת הצדדית שאתם אוכלים עם המנה העיקרית, היא אחד הדברים הכי בריאים שאתם יכולים לעשות עבור הגוף שלכם. ככל שהסלט שלכם יהיה מורכב מיותר רכיבים, כך תקבלו יותר תועלת בריאותית.

הרבו לאכול סלט - גם טעים וגם קרנבל של יתרונות בריאותיים.

ג' כסלו תרס"ג 3.12.1902 הוקמה המושבה אילניה בגליל התחתון

מספר משימות לקחו על עצמם העולים הראשונים שעלו לארץ ישראל ובניהם "כיבוש העבודה" ו-"כיבוש השמירה" שני נושאים אלו באו לידי ביטוי במושב אילניה (סג'רה) הישוב אילניה הוקם באיזור בו שכן כפר יהודי בתקופת המשנה והתלמוד שננטש לאחר שגלו היהודים מארצם באיזור זה התיישבו לאחר מאות שנים מספר משפחות ערביות וקראו למקום סג'רה. בסוף המאה ה-19 רכשו מספר יהודים את האדמות והקימו בו את המושבה. המתישבים הראשונים היו אנשי היישוב הישן מצפת ואנשי העלייה הראשונה. לאחר מספר שנים הגיעו למושבה אנשי העלייה השנייה ובניהם דוד בן גוריון. בתחילה שמרו על אדמות הכפר שומרים ערביים מהסביבה ואולם לאט לאט הבינו המתישבים לשמור על היהודים ועל רכושם יכולים רק יהודים ולכן הקימו את אגודת "בר-גיורא" אגודה זו מימשה הלכה למעשה את נושא "כיבוש השמירה" קצת שונה ממה שקורה כיום שאנו מצפים מבני דודינו הערבים שישמרו עלינו מאימת הטרור. (יש שיגידו שהסיסמא "אל תיתנו להם רובים" נולדה עם הקמת בר-גיורא)

באילניה הוקמה הצרכניה המשותפת הראשונה, הושג שיווין בין הפועלים לפועלות והוקמו אגודות פועלים לפי עיסוק כגון: "החורש", "הרועה" ועוד. בתקופת המאורעות הן בתרפ"ט (1929) והן בזמן המרד הערבי הגדול (1936-1939) סבלו מתיישיבי המושבה אילניה (כמו בשאר חלקי הארץ) כשערביי הסביבה תקפו את המושבה והסבו לה אבידות בנפש וברכוש. לאחר מבצע דקל (לשחור הגליל התחתון) הגיעו המתישבים למנוחה ולנחלה.

ג' כסלו תש"י 24.11.1949 הוקם הנח"ל – נוער חלוצי לוחם

לאחר הקמת המדינה ועם פירוק הפלמ"ח החליט בן גוריון על הקמת מסגרת שמצד אחד תהיה מסגרת לוחמת ומצד שני מסגרת מיישבת. במילים אחרות לשמר את רוח הפלמ"ח שבמקביל לפעילותו הצבאית שלח את אנשיו לפעילות ביישובים ובקיבוצים, ולכן התפקיד העיקרי של הנח"ל היה לקדם את ההתיישבות היהודית ברחבי ארץ ישראל. במסגרת זאת היה על הנח"ל להקים היאחזויות, לאכלס אותן באנשיו ולאחר מכן לאזרח את היישוב. ועל כך השיר הידוע של להקת הנח"ל (שהיתה הלהקה הצבאית ב"ה" הידיעה) על ההיאחזות הנח"ל בסיני ולא יכולתי שלא לצטט בית אחד מהשיר ".....בהיאחזות הנח"ל בסיני, אני לא האמנתי לעיני, כשפתאום פגשתי בפניה, את ארץ ישראל הישנה. את ארץ ישראל האבודה, והיפהפייה והנשכחת, והיא כמו הושיטה את

ידה, כדי לתת ולא כדי לקחת, ואני לא האמנתי לעיני, בהיאחזות הנח"ל בסיני... (אפשר להמשיך לשיר את המנגינה)

היות ומיקוד הנח"ל היה לפי צרכים לאומיים לכן התיישבו באזורים דלי אוכלוסין אך חשובים לביטחונה של המדינה ובהתאם למשפט של בן גוריון "כל מקום שבו תעבור המחרשה היהודית שם יהיה הגבול" (משפט שממשיכי דרכו קצת שכחו). בשלבים הראשונים הקים הנח"ל היאחזויות בעיקר בתחומי הנגב, בגליל ובערבה. לאחר מלחמת ששת הימים מוקד העניין עבר אל יהודה ושומרון, רצועת עזה, רמת הגולן וסיני. בשנים האחרונות עבר המיקוד של הנח"ל למשימות חינוכיות ולשליחת גרעינים לעיירות הפיתוח מתוך כוונה לעזור לאוכלוסייה המקומית בחינוך, בעזרה למבוגרים ועוד. לאחר מלחמת לבנון הוקמה חטיבת הנח"ל המאגדת בתוכה גדודי חי"ר וכפופים למערך הלוחם של צה"ל. השרות של חייל/חיילת בנח"ל מתחלק לחצי תקופה שרות בגדודים הלוחמים וביניהם גדוד נצח יהודה, גדוד הנח"ל החרדי שנתן מענה לבחורים חרדים אשר רוצים לעשות צבא והצבא מאפשר להם תנאים דתיים הולמים להיות חיילים קרביים בתנאים ההולמים להם. את המשך התקופה החיילים נמצאים בגרעינים המשימתיים.

ה' כסלו תרצ"ה 9.11.1937 נרצחו חמישה חברי גרעין "במעלה" בהרי ירושלים (מעלה החמישה)

ב-9 בנובמבר 1937, יצאו חמישה פועלים יהודים לעבודה בשדה בקריית-ענבים. החמישה כותרו על-ידי כנופיה ערבית ולאחר חילופי יריות הרגו הפורעים את החמישה ושדדו את רוביהם. על שמם של ההרוגים הוקם מאוחר יותר היישוב מעלה החמישה. הרצח היכה בתדהמה את היישוב היהודי בירושלים, אולם למרות הכאב והזעם, קראו ראשי הסוכנות היהודית לאיפוק ולהבלגה. ואולם מספר ימים לאחר מכן החליט האצ"ל שלא להבליג ופתח בהתקפות כנגד הפורעים. מתוך האתר של קיבוץ מעלה החמישה

<http://www.maale5.com/אודותינו/סימנידרך/tabid/98/Default.aspx>

"חמשת חברי הגרעין נרצחו כאשר עבדו בחציבת דרך בהר הרוח. הלוויתם התקיימה באותו יום בקריית ענבים. 50 אלף מאנשי היישוב ליוו את מסע הלוויה. באספה שהתקיימה לאחר הרצח הסתיימו הוויכוחים בין חברי הגרעין והוחלט פה אחד על הקמת יישוב בהר לזכר חמשת החברים." (הדגשה שלי) מה שכיום קוראים "תגובה ציונית הולמת"

ה' כסלו תש"ט 7.12.1948 נחנך "כביש הגבורה"

בזמן מלחמת העצמאות ירושלים היתה נתונה במצור והיתה מנותקת מאיזור השפלה. הדרך היחידה לפריצת המצור היתה בהתארגנות שיירות ובביצוע מבצעי תקיפה לפריצת הציר שעבר בשער הגיא ("באב אל ואד") כמו מבצע נחשון, מבצע הראל, מכבי ובן-נחן ואולם מבצעים אלו השאירו את הציר פתוח רק לתקופה מוגבלת. באחד הפעמים התגלתה דרך העוקפת את שער הגיא, "דרך בורמה" ואולם הגישה לתחילת הדרך היתה נתונה לשליטת הלגיון הירדני שהתמקם בלטרון וחלש על השטח. לאור זאת הוחלט על סלילת כביש שיחבר את השפלה באיזור חולדה לתחילת דרך בורמה ואשר נמצא מחוץ לשליטת הירדנים. דרך זה נקראה בתחילה "דרך הגבורה" ובהמשך "כביש הגבורה". בטקס חנוכת פתיחת הכביש בהשתתפות סוללי הכביש והלוחמים שהגנו עליהם אמר ראש הממשלה דוד בן גוריון "... בכביש שאנו חונכים היום גלום שיא מאמץ מלחמתנו על מולדת ועצמאות, כי בו קשורה מערכת הגבורה הטרגית ביותר והמפוארת ביותר מאז הוכרחנו לעמוד בשער בפני אויבינו המרובים - המערכה על ירושלים. ומכל המהלומות הכבדות שירדו על ישובינו במשך המלחמה נטלה ירושלים בלבד תשעה קבין. האויב ידע שהמכה האנושה ביותר וגם הקלה ביותר שהוא יכול להנחית על ראש ישראל היא הכנעת ירושלים היהודית והריסתה... ובחונכנו היום את דרך הגבורה והגאולה, נזכור בהודיה עמוקה את אלה הלוחמים והעובדים, גדודי חיל הרגלים והשריון והתותחנים, סוללי חיל ההנדסה, מניחי צינור המים, פועלי סולל בונה, עובדי ירושלים ותל-אביב והנהגים אמיצי הלב מכל קצות הארץ, שהשתתפו יחד במאמץ מלחמתי והתיישבותי זה, שיעמוד לעד בתולדות ציון המשוחררת. כביש זה הוא גל-עד לגבורת המלחמה והעבודה העברית - שניצחה ותנצח".

המקורות מהם לוקטו הפנינים לפרשה ומוספיה

מס'	המקור	מאת
1	שלום לעם – תורה ויהדות	דוד קליינר, יוסף רוניק, איתמר מאיר, אבי בן אבנר, אריה תומר
2	פרשת השבוע לשוטרי ישראל	דודו אלהרר, הרב אליהו מוגרבני, מני ישי, יוסי לוי
3	שבת שלום מקובי ביטר	קובי ביטר
4	בית מורשה	הרב יהודה ברנדס הרבנית מיכל טיקוצ'נסקי
5	ניר אביעד	ניר אביעד
6	פרסומא – נקודה טובה	ר' משה רוט
7	הרב שמעון בוחניק שליט"א	הרב שמעון בוחניק
8	חמישה חומשי תורה ומפרשי המקרא	רש"י, ראב"ע, רד"ק, רס"ג, רמב"ן, חזקוני, ספורנו, רשב"ם
9	מסכת אבות	
10	אתרי יהדות באינטרנט	

תודה לכל בעלי המקורות שבזכותם יכולתי לערוך ולהפיץ פנינים אלו מהפרשה להגדיל תורה ולהאדירה .

בברכת שבת שלום ומבורך
שמעון תורג'מן

סדרת פרסומי "גמ"ח תורג'מן"

בנושא מעגל השנה ומעגל החיים של האדם היהודי:

1. פנינים לשבת גליון שבועי בפרשת השבוע וחגים בדוא"ל למנויים.
2. ברית מילה חוברת אישית מזכרת לתינוק ולמשפחה ובה הלכות, מנהגים, תפילות, פיוטים בנושא הברית ו"ברית יצחק" כולל קריאת התיקון מחולק ל 10 קוראים.
3. פדיון בן חוברת אישית מזכרת לתינוק ולמשפחתו ובה הלכות, מנהגים, תפילות, פיוטים ופירוט הטקס בנושא הפדיון.
4. זבד הבת חוברת אישית מזכרת לתינוקת ולמשפחתה ובה הלכות, מנהגים, תפילות, פיוטים ופירוט הטקס בנושא זבד הבת.
5. חלאקה חוברת אישית מזכרת לתינוק ולמשפחתו ובה מנהגים, תפילות, ברכות, פיוטים ופירוט הטקס בנושא ה"חלאקה".
6. בר מצווה חוברת אישית מזכרת לבר המצווה ולמשפחתו ובה הלכות, מנהגים, תפילות, פיוטים ופירוט הטקס בנושא "בר מצווה".
7. בת מצווה חוברת אישית מזכרת לבת המצווה ולמשפחתה ובה הלכות, מנהגים, תפילות, פיוטים ופירוט הטקס בנושא "בת מצווה".
8. נישואין חוברת אישית ובה הדרכה לבני הזוג ובה תפילות וברכות, תוכנית לוגיסטית לאירגון החתונה כולל לוי"ז מפורט כולל הנחיות לרישום ברבנות, טיפים לבחירת האולם, הקייטרינג, התזמורת הצלם ויתר בעלי המקצוע וכן תוכנית להכנת תקציב לאירוע וניהול ההזמנות והמזמנים, מתנות ועוד. וכן טיפים שונים לניהול האירוע.
9. חנוכת בית חוברת אישית מזכרת למשפחה ובה מנהגים, הלימוד מחולק, ל-10 קוראים תפילות, ברכות, פיוטים ופירוט טקס "חנוכת הבית".
10. אזכרות: חוברת תפילה וזכרון לעילוי נשמת המנוח/ה כולל פרקי תהלים ומשניות המותאמים לשם הנפטר/ת וכן דברי זכרון, קווים לדמותו/ה ותמונתו/ה של המנוח/ה.

רחוב הגפן 22, ת"ד 1601, חשמונאים 73127
 טלפון: 08-9761519, פקס: 08-9761010
 ני"ד: 050-5333949
 דוא"ל: h-tourjy@smile.net.il

